STRATEGIA ROZWOJU GMINY ALEKSANDRÓW do 2030 roku

2023 r.

Strategia Rozwoju Gminy Aleksandrów do 2030 roku została opracowana przez firmę EuroCompass Sp. z o.o. na podstawie umowy z dnia 17 października 2022 r[1].

KOORDYNACJA PRAC NAD DOKUMENTEM

Józef Biały	**Wójt Gminy**
Barbara Wiśniewska	**Sekretarz Gminy**

OPRACOWANIE I REDAKCJA DOKUMENTU

Bogusława Kotwica	**Urząd Gminy Aleksandrów** Kierownik Referatu ds. Podatków i Planowania Przestrzennego
Agnieszka Jaskorzyńska	**Ekspert zewnętrzny** EuroCompass Sp. z o.o.
Beata Filipowicz	**Ekspert zewnętrzny** EuroCompass Sp. z o.o.
Ryszard Boguszewski	**Ekspert zewnętrzny** EuroCompass Sp. z o.o.

Gmina Aleksandrów
Aleksandrów 380, 23-408 Aleksandrów
tel.: 84 687-50-02, fax: 84 687-50-32
e-mail: sekretariat@ealeksandrow.pl

EuroCompass Sp. z o.o.
ul. Vetterów 1, 20-277 Lublin
tel.: 81 440 80 90, fax: 81 440 80 91
e-mail: biuro@eurocompass.pl

[1] Zdjęcie ze strony tytułowej zostało pobrane ze strony: http://www.ealeksandrow.pl/

1. WPROWADZENIE ... 3

1.1. Metodyka prac nad strategią ... 4

2. PODSUMOWANIE DIAGNOZY GMINY ... 6

2.1. Analiza SWOT ... 27

3. WIZJA, MISJA I CELE ROZWOJU ... 31

3.1. Wizja i misja ... 31

3.2. Cele strategiczne i operacyjne ... 32

3.3. Kierunki interwencji Gminy Aleksandrów wraz z harmonogramem planowanych przedsięwzięć ... 37

4. WYMIAR PRZESTRZENNY POLITYKI ROZWOJU GMINY ALEKSANDRÓW ... 62

4.1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustaleń i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie ... 62

Główne uwarunkowania rozwoju przestrzennego Gminy Aleksandrów ... 62

Uwarunkowania środowiska przyrodniczego w modelu funkcjonalno-przestrzennym 63

Uwarunkowania środowiska kulturowego w modelu funkcjonalno-przestrzennym ... 65

Struktura osadnicza i połączenia komunikacyjne w modelu funkcjonalno-przestrzennym ... 67

Użytkowanie terenu ... 71

Zamierzenia rozwojowe planowania na podstawie modelu funkcjonalno-przestrzennego ... 72

Zasady kształtowania struktur funkcjonalno-przestrzennych na terenie Gminy Aleksandrów ... 78

4.2. Obszary strategicznej interwencji strategii rozwoju województwa lubelskiego ... 79

5. SYSTEM REALIZACJI I FINANSOWANIE STRATEGII ... 85

5.1. Proces wdrażania Strategii wraz z wytycznymi do sporządzenia dokumentów wykonawczych ... 85

Mechanizmy i instrumenty realizacji Strategii ... 89

5.2. Ramy finansowe Strategii ... 90

5.3. Proces monitoringu, ewaluacji i aktualizacji Strategii ... 93

5.4. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych ... 105

6. ZGODNOŚĆ STRATEGII Z INNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI 107

6.1. Zgodność z dokumentami wyższego rzędu 107

6.2. Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku i wyznaczonymi obszarami strategicznej interwencji 109

6.3. Zgodność z dokumentami Gminy Aleksandrów 112

7. SPIS RYCIN, TABEL I WYKRESÓW 114

SPIS RYCIN 114

SPIS WYKRESÓW 114

SPIS TABEL 115

8. ZAŁĄCZNIKI 116

1. WPROWADZENIE

Podstawą dążenia do rozwoju społeczno-gospodarczego jednostek terytorialnych jest prowadzenie właściwej polityki lokalnej, uwzględniającej walory i mocne strony wybranego obszaru oraz określone problemy. Istotny w tym procesie jest również szereg działań ustalony zgodnie z ich efektywnością. Ponadto bardzo ważny jest poziom akceptacji społecznej dla zaplanowanych kierunków działań. Zrealizowanie zamierzonych zadań wiąże się z konsekwentnym podejmowaniem licznych decyzji ważnych dla lokalnej społeczności.

Efektywne zarządzanie zapewni wieloletni plan działań (strategia), który wskazuje wizję rozwoju obszaru za pomocą przyjętych założeń strategicznych oraz określa cele i dalekosiężne kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego. Przedstawia również działania (projekty inwestycyjne i społeczne), które mają na celu dążenie do optymalnego wykorzystania potencjałów oraz hamowania problemowych zjawisk.

Dokument strategii ma ułatwić władzom samorządowym podejmowanie decyzji oraz rozwiązywanie problemów (przestrzennych, infrastrukturalnych, gospodarczych, społecznych i środowiskowych) jak również rozsądne planowanie przyszłych działań. Strategia spełnia ponadto funkcję informacyjną przedstawiając zamierzenia władz lokalnych oraz możliwości udziału i współpracy w realizacji wspólnych zadań. Oferta nastawiona jest zarówno na partnerów społecznych, samorządowych i gospodarczych jak i mieszkańców. Zauważyć również trzeba walor edukacyjny strategii, która prezentuje uwarunkowania rozwoju obszaru i zmierza do integracji społeczeństwa wokół rozwiązywania kluczowych problemów obszaru oraz wdrożenia przyjętych celów.

Strategia Rozwoju Gminy Aleksandrów do 2030 roku jest głównym i najważniejszym dokumentem obszaru gminy, który wyznacza kluczowe długookresowe cele i kierunki rozwoju. Z założenia dokument obejmuje lata 2022 – 2030.Przyjęcie takiego horyzontu czasowego jest zgodne z zaleceniami planistycznymi oraz umożliwia dostosowanie strategii do wymogów wynikających z obowiązującej perspektywy finansowej Unii Europejskiej.

Podstawą realizacji Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów jest założenie w najwyższym stopniu wykorzystania wewnętrznych zasobów przestrzennych, infrastrukturalnych, gospodarczych, społecznych i środowiskowych, w tym potencjału miejscowych podmiotów gospodarczych. Dokument opiera się na dokładnej inwentaryzacji istniejących zasobów gminy oraz wskazuje jak te zasoby efektywnie wykorzystać w dalszym procesie rozwoju gminy i społeczności lokalnej.

1.1. Metodyka prac nad strategią

Podstawą prac nad dokumentem było wykorzystanie licznych, wzajemnie uzupełniających się metod i modeli partycypacyjno-eksperckich oraz prac analitycznych. Model ten pozwala na szeroki udział władz oraz umożliwia aktywny udział społeczności lokalnej za pomocą konsultacji społecznych dokumentu, w weryfikowaniu celów strategii i określaniu sposobu ich realizacji. Dzięki takiemu przygotowaniu Strategii możliwe jest połączenie potencjału zaangażowanych w życie społeczne mieszkańców z wiedzą oraz doświadczeniem ekspertów.

Prace analityczne to przede wszystkim: analiza danych zastanych, badania ankietowe mieszkańców, analizy strategiczne, spotkania warsztatowe z przedstawicielami instytucji oraz przedsiębiorstwami i organizacjami pozarządowymi.

Struktura dokumentu składa się z części analityczno-diagnostycznej zaprezentowanej szerzej w dokumencie pn. „Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Aleksandrów", części strategicznej oraz części wdrożeniowej.

Część diagnostyczna, przedstawiona w dokumencie „Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Aleksandrów", zawiera analizę najważniejszych potencjałów i walorów gminy, które powinny tworzyć podstawę do dalszego jej rozwoju. Diagnoza przedstawia również słabości i problemy gminy, które należy we właściwy sposób zdiagnozować i dążyć do ich ograniczenia lub rozwiązania. W analizie zwrócono uwagę na sześć głównych aspektów rozwoju społeczno-gospodarczego gminy z uwzględnieniem uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych:

- uwarunkowania wynikające z administracyjnego położenia gminy,
- środowisko przyrodnicze i walory kulturowe,
- potencjał społeczny i jakość życia mieszkańców (obecne trendy demograficzne oraz dostępność infrastruktury społecznej),
- uwarunkowania gospodarcze (rolnictwo, przedsiębiorczość i potencjał do rozwoju turystyki),
- infrastruktura komunikacyjna i techniczna (wodno-kanalizacyjna, gazowa, elektroenergetyczna),
- jakość rządzenia w gminie.

Do głównych źródeł informacji należały dane Głównego Urzędu Statystycznego, dane z Urzędu Gminy oraz informacje dostępne na stronie internetowej Gminy Aleksandrów, jak również inne dokumenty planistyczne. Analizę przedstawiono w ujęciu statycznym, który polega na przedstawieniu wartości wybranego wskaźnika w roku 2019 oraz dynamicznym, opierającym się na ukazaniu zmiany w stosunku do roku bazowego (2009). Aby zapewnić

spójność analizy przyjęto, że podstawowym okresem odniesienia będzie rok 2019 (lub 2018 w przypadku braku danych za rok 2019). W przypadku, gdy dostępne były już aktualniejsze dane, które w głównej mierze pochodziły z bazy Urzędu Gminy Aleksandrów oraz innych instytucji publicznych, przedstawiono również dane za rok 2020.

Prezentując dane, posłużono się perspektywą porównawczą – sytuacja na obszarze Gminy Aleksandrów przedstawiona została na tle województwa lubelskiego oraz powiatu biłgorajskiego. Dodatkowo w dokumencie dokonano porównania gminy do 5 innych gmin z terenu województwa lubelskiego: Biszcza, Hańsk, Krynice, Tuczna i Żmudź.

Część podsumowująca diagnozę została zaprezentowana w 2 rozdziale niniejszego dokumentu i została przygotowana w oparciu o przeprowadzoną analizę SWOT oraz analizę głównych potencjałów i barier rozwojowych gminy.

Drugim etapem tworzenia Strategii było ustalenie i wskazanie wizji i misji rozwoju Gminy Aleksandrów na lata 2022 - 2030 oraz celów strategicznych i operacyjnych, które przyczyniają się do spełnienia założeń przyjętej wizji rozwoju. Wskazane zostały najważniejsze kierunki działań, które pozwalają rozwiązywać zdiagnozowane problemy oraz efektywnie wykorzystać potencjały gminy.

Przedstawiono ponadto docelowy model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Aleksandrów, który prezentuje spodziewane i zaplanowane w Strategii gminy procesy rozwoju i ich wpływy na kształtowanie się struktur przestrzennych.

W części realizacyjnej Strategii przygotowano system wdrażania strategii oraz jej monitoringu i ewaluacji. Wskazano jednostki odpowiedzialne za proces wdrożenia dokumentu oraz wskaźniki monitorujące, które służą ocenie realizacji założonych zadań.

W „Diagnozie sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Aleksandrów" przedstawiono opis procesu konsultacji i partycypacji społecznej, czyli aktywności mieszkańców w procesie tworzenia koncepcji rozwoju gminy. Zostały tu zaprezentowane wnioski z uwag zgłoszonych przez mieszkańców.

Przy opracowaniu strategii założono, że powinna być ona zgodna ze schematem „SMART". Z tego powodu wyznaczone cele muszą być specyficzne (Specific), mierzalne (Measurable), uzgodnione (Agreed), wykonalne (Real) i określone w czasie (Timed).

2. PODSUMOWANIE DIAGNOZY GMINY

Pełna diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej Gminy Aleksandrów zamieszczona została w „Diagnozie sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Aleksandrów". W dalszej części dokumentu przedstawiono podsumowanie diagnozy w 4 wymiarach oraz analizę SWOT obejmującą syntezę zjawisk i czynników rozwojowych, w tym problemów, barier oraz potencjałów gminy i szans rozwojowych.

Aleksandrów to gmina wiejska, położona w południowej części województwa lubelskiego. Wraz z dziewięcioma gminami wiejskimi, czterema gminami miejsko-wiejskimi oraz jedną gminą miejską tworzy powiat biłgorajski. Siedzibą Gminy jest Aleksandrów, który znajduje się w odległości 106 km od stolicy województwa – Lublina oraz 18 km od Biłgoraja. Od północy graniczy z gminą Tereszpol, od wschodu z gminą Józefów. Natomiast od południowego wschodu graniczy z gminą Łukowa, od południowego zachodu z gminą Księżpol, a od zachodu z gminą Biłgoraj.

Ryc. 1. Położenie Gminy Aleksandrów na tle kraju, województwa i powiatu

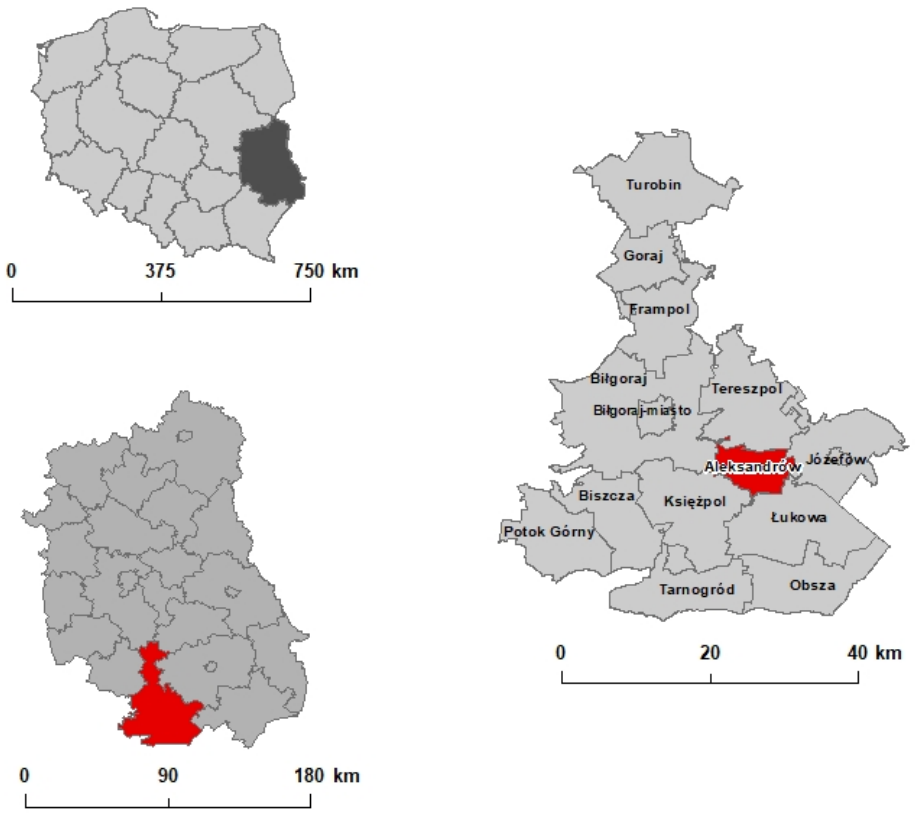

Źródło: Opracowanie własne

WYMIAR SPOŁECZNY

Na terenie Gminy Aleksandrów w 2019 roku zamieszkiwało 3319 osób, z czego 49,68% stanowiły kobiety (według danych z Głównego Urzędu Statystycznego). W latach 2009-2019 liczba mieszkańców uległa spadkowi o 11 osób, co skutkuje ujemnym tempem zmiany w wysokości -0,33%.

Wykres 1. Liczba ludności w Gminie Aleksandrów w latach 2009-2019

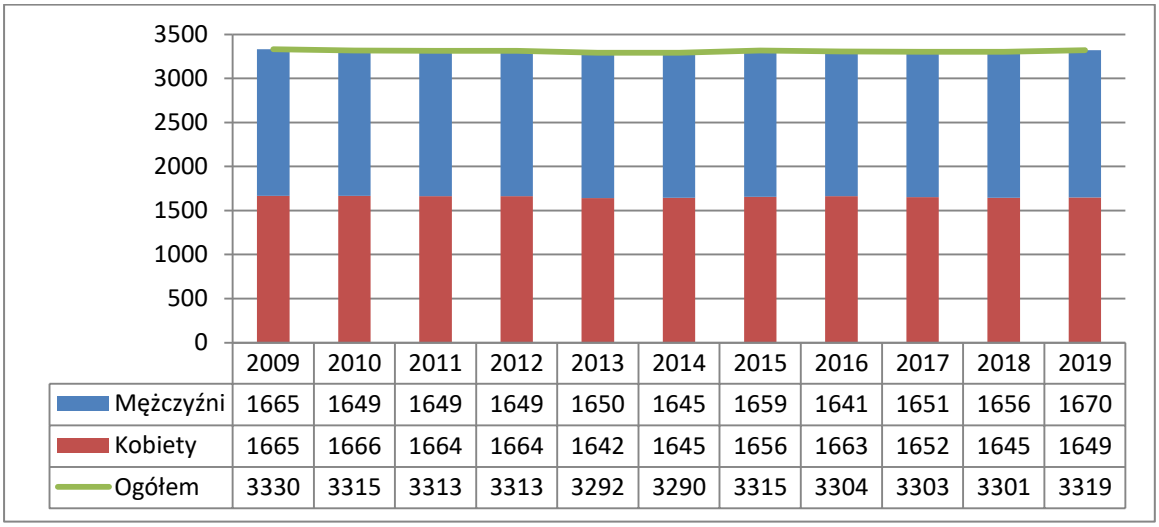

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Mężczyźni	1665	1649	1649	1649	1650	1645	1659	1641	1651	1656	1670
Kobiety	1665	1666	1664	1664	1642	1645	1656	1663	1652	1645	1649
Ogółem	3330	3315	3313	3313	3292	3290	3315	3304	3303	3301	3319

Źródło: BDL GUS

Przyrost naturalny od 2009 roku utrzymywał się głównie na ujemnym poziomie z wyjątkiem lat 2013 i 2016. Najniższą wartość przyrostu naturalnego odnotowano w 2011 r.: -18, a najwyższą w 2012 i 2019 r.: 2. Saldo migracji w 2019 roku wyniosło 8 osób. Dominujące w analizowanych latach ujemne wartości salda migracji świadczą o powolnym wyludnianiu się Gminy czasowo bądź na stałe. To niekorzystne zjawisko wpływa na stopniowy spadek liczby ludności i kształtuje rozwój demograficzny Gminy Aleksandrów.

Tabela 1. Wskaźnik saldo migracji i przyrost naturalny w Gminie Aleksandrów

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Saldo migracji (osoba)	-9	-6	-4	8	-16	-7	b.d.	-3	-11	-10	8
Saldo migracji na 1000 osób (osoba)	-2,8	-1,8	-1,2	2,4	-4,9	-2,2	b.d.	-0,9	-3,4	-3,1	2,5
Przyrost naturalny	-5	12	-7	-3	1	4	-12	4	-6	16	-5

Źródło: BDL GUS

Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Aleksandrów jest zdominowana przez osoby między 20 a 59 rokiem życia. W tych grupach wiekowych, widoczna jest znaczna przewaga mężczyzn nad kobietami. Zwężająca się stopniowo podstawa piramidy spowodowana jest mniejszym udziałem młodzieży i dzieci od liczby osób w wieku produkcyjnym. Piramida przedstawia sytuacje niepożądaną, która obrazuje wstępny etap starzenia się społeczeństwa.

Wykres 2. Ludność według płci i wieku w Gminie Aleksandrów w 2019 roku

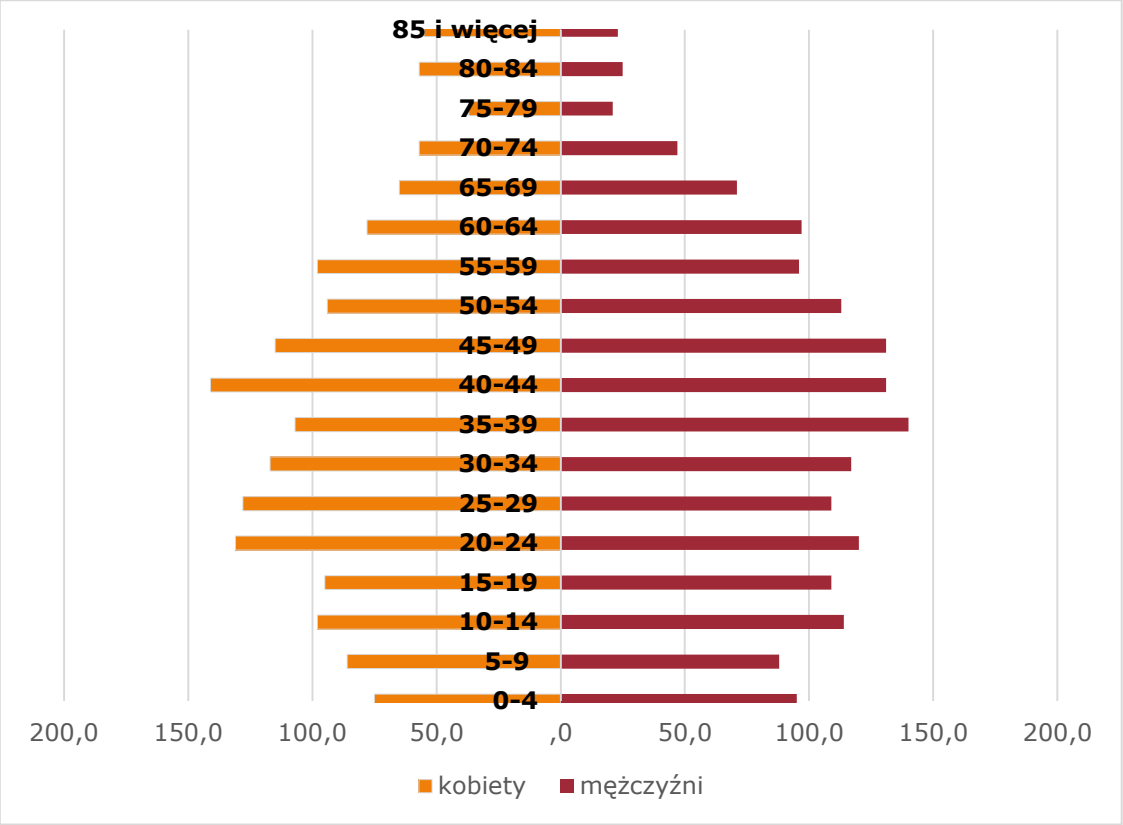

Źródło: BDL GUS

W rezultacie największą grupą wiekową stanowią osoby w wieku produkcyjnym (2080 osób – 63,4% mieszkańców), których udział w lokalnej społeczności od 2009 roku stopniowo się zwiększa. Drugą grupą wiekową, biorąc pod uwagę jej liczebność, są osoby w wieku poprodukcyjnym – 20,27% mieszkańców. Przeprowadzona analiza wykazała, iż na przestrzeni 11 lat udział osób w wieku poprodukcyjnym stale maleje. Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym natomiast charakteryzuje stopniowy, powolny wzrost – w 2019 roku 16,34% mieszkańców.

Prognoza do 2030 roku zakłada stopniowy ubytek liczby ludności Gminy, jednak obserwując trendy dla powiatu biłgorajskiego szacowany ubytek liczby ludności w Gminie

jest stosunkowo mały, dzięki czemu prognoza prezentuje korzystniejszą sytuację niż w innych obszarach województwa i kraju (spadek o 0,3% mieszkańców w ciągu 10 lat).

Wykres 3. Prognoza liczby ludności do 2030 roku w Gminie Aleksandrów

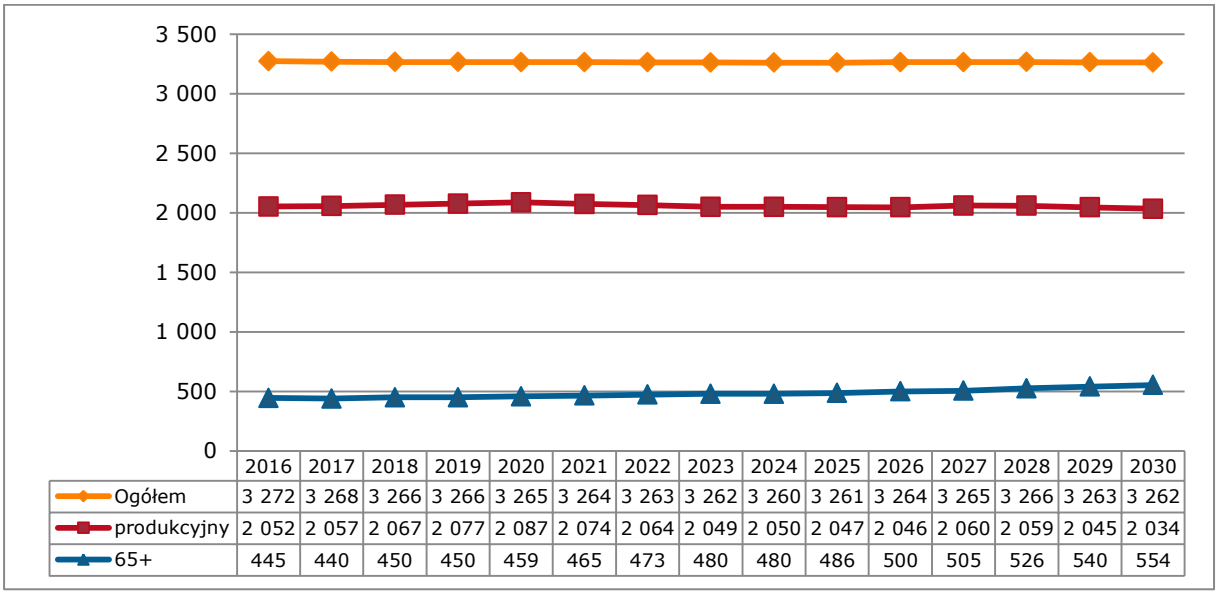

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Ogółem	3 272	3 268	3 266	3 266	3 265	3 264	3 263	3 262	3 260	3 261	3 264	3 265	3 266	3 263	3 262
produkcyjny	2 052	2 057	2 067	2 077	2 087	2 074	2 064	2 049	2 050	2 047	2 046	2 060	2 059	2 045	2 034
65+	445	440	450	450	459	465	473	480	480	486	500	505	526	540	554

Źródło: BDL GUS

Prognoza demograficzna dla mieszkańców Gminy wskazuje, iż zmaleje liczba osób w wieku produkcyjnym (z 2,05 tys. do około 2,03 tys. osób). Oznacza to, że wysokość dochodów gminy (z podatku PIT od osób pracujących) ulegnie spadkowi i należy zakładać ich dalszy spadek. W przedziale osób w wieku przedprodukcyjnym, a więc istotnym z punktu widzenia m.in. edukacji przedszkolnej i podstawowej prognozuje się również spadek liczby mieszkańców (w 2030 roku o ponad 17,5% względem 2016 roku).Diagnozowana rosnąca liczba osób w wieku senioralnym przekładać się będzie na wzrost potrzeb w zakresie opieki zdrowotnej. Co istotne, mieszkańcy Gminy uczestniczący w badaniu ankietowym podkreślali, iż głównym problemem w zakresie jakości życia jest dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej.

Zmiana struktury lokalnej społeczności ma wpływ na intensyfikację problemów społecznych na terenie Gminy Aleksandrów. Mimo to coraz mniej mieszkańców korzysta z pomocy opieki społecznej (od 2009 roku liczba osób korzystających z zasiłków spadła o ponad 9%). Spadek liczby osób pobierających zasiłki nie wynika z poprawy sytuacji materialnej rodzin, a jedynie z obniżenia kryterium, którym jest dochód na jedną osobę w rodzinie. Jednak w Gminie statystycznie więcej osób korzysta ze społecznego wsparcia państwa niż średnio na obszarze powiatu biłgorajskiego i województwa lubelskiego. Wartość dla Gminy Aleksandrów w 2019 roku wynosiła 1004 osób na 10 tys. ludności i jest

to wartość wyższa o 53 osoby od średniej dla powiatu i o 60 osób od średniej dla województwa.

Według mieszkańców działaniem, które powinien podjąć samorząd aby ograniczyć występowanie problemów społecznych jest zwiększenie dostępu do specjalistycznych usług zdrowotnych i opiekuńczych. Działanie to wskazane zostało w 31,30% odpowiedzi ankietowanych.

Wskaźnikiem prezentującym poziom wykorzystania pomocy społecznej jest liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców. W 2018 roku wartość dla Gminy Aleksandrów wynosiła 106,74 osoby i jest to wartość niska w porównaniu do poprzednich lat. W porównaniu do średniej i mediany dla gminy w grupie porównawczej jest to wartość wyższa o 31,71% i 47,18%.

Wykres 4. Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców

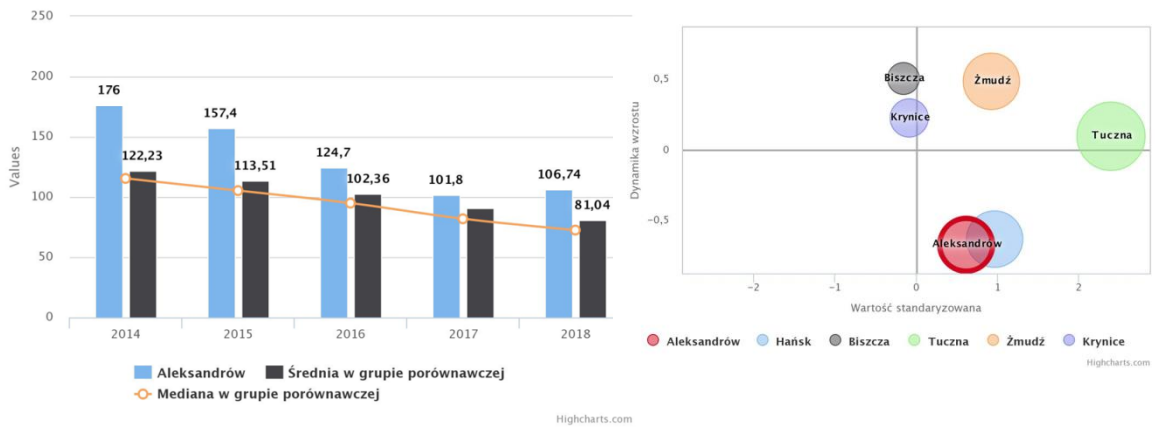

		2014	2015	2016	2017	2018
Aleksandrów	Wartość	176	157.4	124.7	101.8	106.74
	Wartość standaryzowana	0.99	0.85	0.46	0.25	0.61
	Dynamika					-0.67
Grupa porównawcza I4	Średnia	122.23	113.51	102.36	90.51	81.04
	Mediana	115.4	105.3	94.9	81.9	72.52

Nazwa JST	Wartość nominalna	Wartość standaryzowana	Dynamika
Aleksandrów	106.74	0.61	-0.67
Hańsk	121.33	0.96	-0.63
Biszcza	74.26	-0.16	0.51
Tuczna	180.92	2.39	0.1
Żmudź	119.61	0.92	0.49
Krynice	77.3	-0.09	0.23

Źródło: https: //www.systemanaliz.pl/monitor-rozwoju-lokalnego

Na obszarze Gminy od października 2021 roku podmiotem sprawującym opiekę nad dziećmi od ukończenia 20 tygodnia życia do ukończenia roku szkolnego, w którym dziecko ukończy 3 rok życia jest żłobek w budynku Przedszkola w Aleksandrowie przy ul. Wesołej 1.

Edukacją najmłodszych zajmuję się Niepubliczne Przedszkole „Leśne Skrzaty" przy ul. Klonowej i przy ul. Wesołej. Na obszarze Gminy w 2019 roku wychowaniem przedszkolnym było objętych 96 dzieci w wieku od 3 do 5 lat, co stanowiło 105,5% dzieci w tym wieku. W porównaniu do 2009 roku ich liczba wzrosła o 96 dzieci, ponieważ w 2009 roku na terenie Gminy nie odnotowano ani jednego dziecka w wieku 3-5 lat objętego edukacją przedszkolną. Spowodowane było to brakiem w 2009 roku punktu przedszkolnego na terenie Gminy. Natomiast w latach 2009-2019 liczba dzieci w wieku przedszkolnym w gminie zmalała o 20.

Wykres 5. Dzieci w wieku przedszkolnym i objęte wychowaniem przedszkolnym

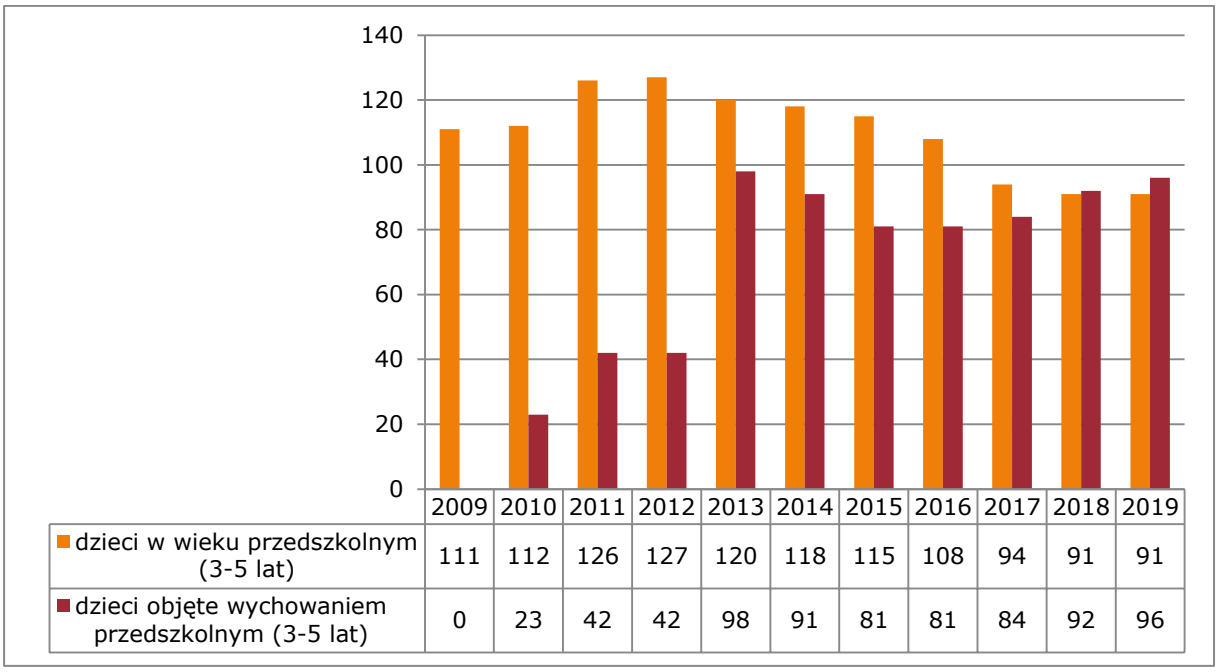

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
dzieci w wieku przedszkolnym (3-5 lat)	111	112	126	127	120	118	115	108	94	91	91
dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym (3-5 lat)	0	23	42	42	98	91	81	81	84	92	96

Źródło: BDL GUS

Wskaźnik liczba dzieci w wieku przedszkolnym (3-5 lat) przypadających na jedno miejsce w placówce wychowawczej w 2018 roku wynosił w Gminie 0,73 osoby na jedno miejsce. Wartość ta jest niższa niż średnia dla województwa (1,01 osoby na miejsce) oraz znacznie niższa niż średnia dla powiatu biłgorajskiego (1,11 osoby/miejsce). Na przestrzeni lat w Gminie wartość wskaźnika zmalała. Według dostępnych danych z GUS w 2012 roku wskaźnik ten wynosił 1,02 osoby/miejsce i była to wartość najwyższa w analizowanym okresie czasu. Spadek wartości wskaźnika na przestrzeni lat ma związek ze spadającym

odsetkiem dzieci w wieku przedszkolnym wśród mieszkańców Gminy. Ukazuje on również, iż zapewniona infrastruktura jest obecnie wystarczająca.

W roku szkolnym 2018/2019 wdrożono kolejne reformy ustroju szkolnictwa, z których mocą z dniem 31 sierpnia 2019 roku zlikwidowano poprzez wygaszenie Gimnazjum im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Aleksandrowie Trzecim. Od początku roku szkolnego 2019/2020 w Gminie zajęcia edukacyjne realizowane były w dwóch budynkach Szkoły Podstawowej im. Dzieci Zamojszczyzny.

Powszechność kształcenia przedstawia współczynnik skolaryzacji. Współczynnik ten dla poziomu szkoły podstawowej to iloraz liczby wszystkich uczniów szkół podstawowych bez względu na wiek na początku danego roku szkolnego oraz liczby ludności w wieku 7-15 lat. Dla terenu Gminy Aleksandrów współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych w 2019 roku wynosił 87,11% i jest to niska wartość. W powiecie biłgorajskim ten wskaźnik jest wyższy i wynosi 92,56% a w województwie lubelskim 93,48%.

W Gminie Aleksandrów infrastruktura szkolnictwa podstawowego jest dobrze dostosowana do potrzeb mieszkańców. Jednocześnie brak szkół średnich na terenie Gminy zmusza młodszych mieszkańców do korzystania z placówek w Biłgoraju i Zamościu.

W ankiecie skierowanej do mieszkańców zarówno dostęp do edukacji podstawowej jak i jej jakość oraz infrastruktura edukacyjna zostały ocenione pozytywnie (ponad 55% odpowiedzi „dobrze" i „bardzo dobrze"). Negatywnie natomiast ocenione zostały: dostęp do dodatkowej oferty edukacyjnej oraz wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce, które uzyskały ok. 30% odpowiedzi głównie „zły". Najgorzej oceniony przez mieszkańców został dostęp do infrastruktury opieki nad dziećmi do 3 roku życia (prawie 60% odpowiedzi „bardzo zły" i „zły"). Wyjątkowo pozytywnie oceniono natomiast dostępność i jakość edukacji przedszkolnej, która uzyskała ponad 80% odpowiedzi „dobry" i „bardzo dobry".

Na terenie Gminy wsparcie w dziedzinie kultury, sportu i kultywowania tradycji zapewniają organizacje społeczne, z którymi Gmina współpracuje w formie zarówno finansowej jak i pozafinansowej. Według danych GUS w 2020 r. na terenie Gminy Aleksandrów działało 9 podmiotów, do których należą stowarzyszenia i organizacje społeczne, które stanowiły 2,68% wszystkich organizacji pozarządowych działających na terenie powiatu biłgorajskiego. W latach 2009-2020 ich liczba ulegała stopniowemu wzrostowi. Od 2009 roku na terenie Gminy nie prowadziła działalności żadna fundacja.

Wykres 6. Liczba prywatnych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych funkcjonujących w Gminie Aleksandrów

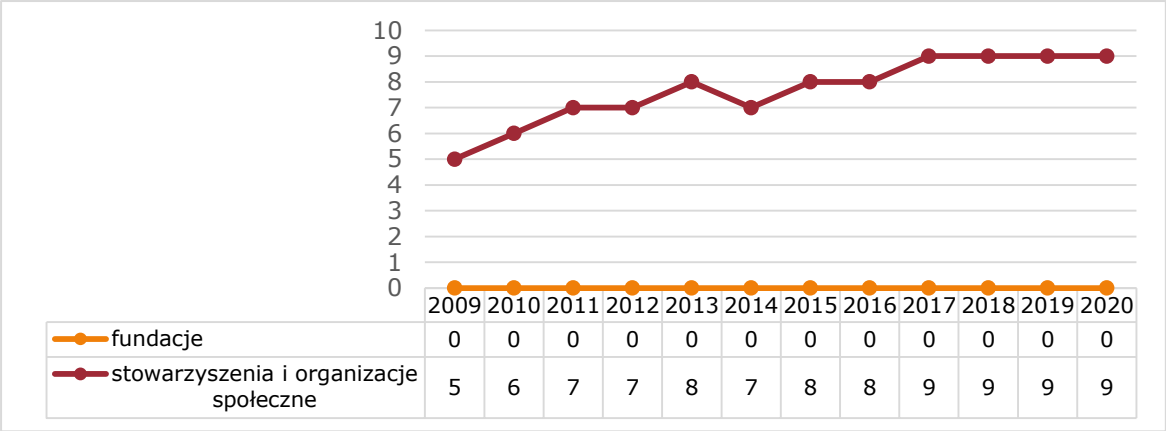

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
fundacje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
stowarzyszenia i organizacje społeczne	5	6	7	7	8	7	8	8	9	9	9	9

Źródło: BDL GUS

W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców liczba organizacji pozarządowych w Gminie Aleksandrów wynosiła 28 (GUS 2020 r.) i była mniejsza niż średnia dla powiatu biłgorajskiego (35 podmiotów na 10 tys. mieszkańców) i województwa lubelskiego (39 podmiotów na 10 tys. mieszkańców). Statystyka ta obejmuje jedynie podmioty zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym. Główny Urząd Statystyczny nie gromadzi danych związanych z liczbą tzw. stowarzyszeń zwykłych, które nie mają osobowości prawnej są tzw. "ułomną osobą prawną". Rejestracja ich polega na wpisaniu do ewidencji stowarzyszeń zwykłych prowadzonej przez starostę powiatu na terenie, którego mieści się siedziba stowarzyszenia zwykłego.

Według Urzędu Gminy Aleksandrów na koniec 2019 roku funkcjonowało 7 podmiotów, do których należą stowarzyszenia i organizacje społeczne. Wszystkie organizacje w istotny sposób wpływają na integrację i wzrost aktywności obywatelskiej mieszkańców. Należą do nich:

- Towarzystwo Krzewienia Kultury Ludowej im. Kapeli Braci Bździuchów w Aleksandrowie;
- Stowarzyszenie Przyjaciół Aleksandrowa "Przełazek";
- Gminny Klub Sportowy "Aleksandria" w Aleksandrowie;
- KGW „Aleksandrów Pierwszy” w Aleksandrowie;
- KGW „Aleksandrów Drugi” w Aleksandrowie;
- KGW „Aleksandrów Trzeci” w Aleksandrowie;
- KGW „Aleksandrów Czwarty” w Aleksandrowie.

Działalność organizacji pozarządowych na obszarze Gminy Aleksandrów przyczynia się do poszerzania oferty czasu wolnego skierowanej do mieszkańców m.in. poprzez organizację różnego rodzaju spotkań i wydarzeń.

Działalność ta podobnie jak warunki mieszkaniowe mają wpływ na jakość życia mieszkańców. Efektywna gospodarka mieszkaniowa oraz właściwe zarządzanie zasobami lokalowymi są jednymi z podstawowych zadań jednostek samorządu terytorialnego. Według danych GUS, na koniec 2019 roku w Gminie Aleksandrów znajdowało się 780 mieszkań z 3 646 izbami o łącznej powierzchni 83 059 m². Analizując lata 2009 i 2019 liczba mieszkań w Gminie nie uległa zmianie, natomiast łączna powierzchnia mieszkań wzrosła o 10,77%. Natomiast przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 mieszkańca od 2009 do 2019 roku wzrosła o 8,58%.

Tabela 2. Charakterystyka zasobów mieszkaniowych Gminy Aleksandrów

Wskaźnik	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
liczba mieszkań [szt.]	780	743	749	754	757	762	768	769	772	777	780
Liczba izb [szt.]	3 291	3 423	3 457	3 488	3 511	3 544	3 582	3 583	3 601	3 630	3 646
pow. mieszkań [m²]	74 981	78 086	78 784	79 384	79 937	80 627	81 440	81 521	81 898	82 658	83 059
nowe mieszkania [szt.]	10	2	8	6	6	7	6	2	3	5	3
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę [m²]	23,3	24,0	24,1	24,4	24,7	24,8	24,8	24,9	25,0	25,4	25,3
przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie [osoby]	4,13	4,39	4,36	4,32	4,28	4,26	4,27	4,25	4,24	4,18	4,21

Źródło: BDL GUS

Wskaźnik średniej liczby osób przypadających na 1 mieszkanie w 2019 r. wyniósł 4,21 i wzrósł w porównaniu do 2009 roku o 0,08. Średnia powierzchnia użytkowa przeciętnego mieszkania w 2019 r. wyniosła 106,5 m² i wzrosła w porównaniu do 2009 roku o 10,4 m². Wartość wskaźnika przeciętnej powierzchni użytkowej jednego mieszkania daje Gminie 1 miejsce w powiecie i 6 miejsce w województwie lubelskim.

Wykres 7. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m²

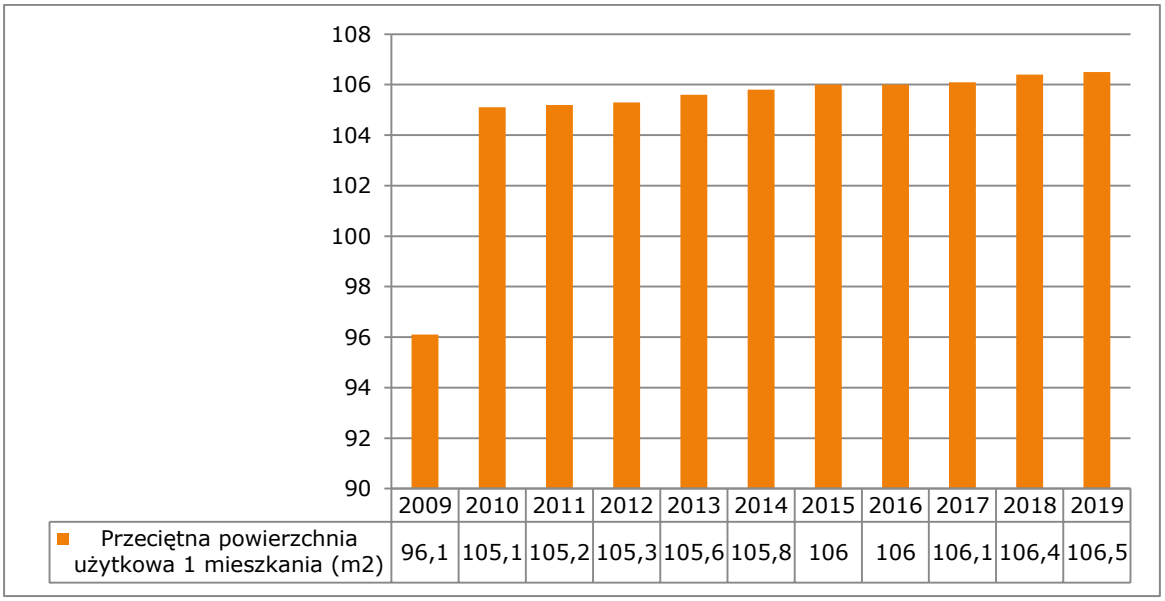

Źródło: BDL GUS

Istotne z punktu widzenia mieszkańców jest również poczucie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania. W Gminie Aleksandrów zapewniają je 2 jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej zlokalizowane w sołectwach: Aleksandrów Pierwszy i Aleksandrów Drugi. Zrzeszają one 91 członków. Ochotnicze Straże Pożarne wykonują swoje zadania przy wykorzystaniu mienia stanowiącego własność Gminy Aleksandrów. Według stanu na 31 grudnia 2020 roku bazę lokalową jednostek stanowiły dwa garaże dwustanowiskowe będące częścią innych obiektów (remizy). Na wyposażeniu jednostek znajdują się samochody strażackie (star, ford transit, Iveco, renault).

Tabela 3. Liczba interwencji podejmowanych przez jednostki OSP w 2020 roku na terenie Gminy Aleksandrów

Rodzaje interwencji i ich liczba	Miejscowe zagrożenia	Pożary	Fałszywe alarmy	Razem
OSP Aleksandrów I	0	3	0	3
OSP Aleksandrów II	10	8	0	18
Państwowa Straż Pożarna w Biłgoraju	7	4	0	11

Źródło: Urząd Gminy Aleksandrów

Zgodnie z danymi Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Biłgoraju w 2020 roku na obszarze Gminy Aleksandrów doszło do 32 interwencji, w których udział brały jednostki Państwowej Straży Pożarnej oraz jednostki OSP z terenu Gminy. Najczęstszymi przyczynami interwencji były sytuacje będące tzw. „miejscowymi zagrożeniami".

WYMIAR GOSPODARCZY

Zjawiska i procesy zachodzące na rynku pracy jak również aktywność zawodowa ludności wywierają znaczący wpływ na poziom oraz kierunki społeczno-gospodarczego rozwoju Gminy. Osoby aktywne zawodowo tworzą rynek pracy, który najczęściej charakteryzowany jest przez takie czynniki jak wielkość zatrudnienia oraz bezrobocia. Rynek pracy jest traktowany jako miejsce konfrontacji podaży i popytu na pracę, czyli ofert pracy i chęci podjęcia pracy.

W 2019 roku w Gminie Aleksandrów pracowało 246 osób. 44,3% osób pracujących stanowiły kobiety, natomiast 55,7% - mężczyźni. Taka niska liczba pracujących wynika z prowadzenia przez mieszkańców licznych indywidualnych gospodarstw rolnych, nieujętych przez Główny Urząd Statystyczny. Dodatkowo dane Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego nie obejmują osób pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób. Od 2009 roku liczba pracujących w Gminie stale rosła (wyjątkiem był rok 2015 i 2018). Wskaźnik obrazujący liczbę pracujących na 1000 ludności w Gminie Aleksandrów w 2019 roku wyniósł 75. Jest to wartość dwukrotnie niższa niż dla powiatu biłgorajskiego (143 osoby) oraz prawie 2,5 krotnie niższa niż dla województwa lubelskiego (191 osób).

Wykres 8. Pracujący w gminie wg płci

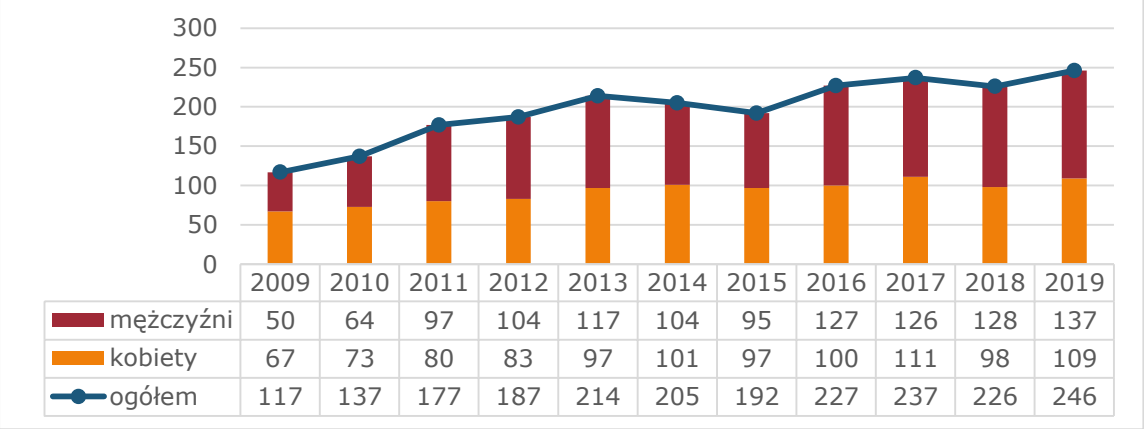

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
mężczyźni	50	64	97	104	117	104	95	127	126	128	137
kobiety	67	73	80	83	97	101	97	100	111	98	109
ogółem	117	137	177	187	214	205	192	227	237	226	246

Źródło: BDL GUS

W Gminie Aleksandrów występuje problem na rynku pracy związany z bezrobociem oraz niedostateczną liczbą miejsc pracy. W 2020 roku liczba bezrobotnych wynosiła w Gminie 92 osoby. Niepokojący jest jednak wzrost liczby bezrobotnych w Gminie od 2018 roku o 4 osoby oraz wzrost liczby długotrwale bezrobotnych o 11 osób.

Wykres 9. Bezrobocie na terenie Gminy Aleksandrów w latach 2018-2020

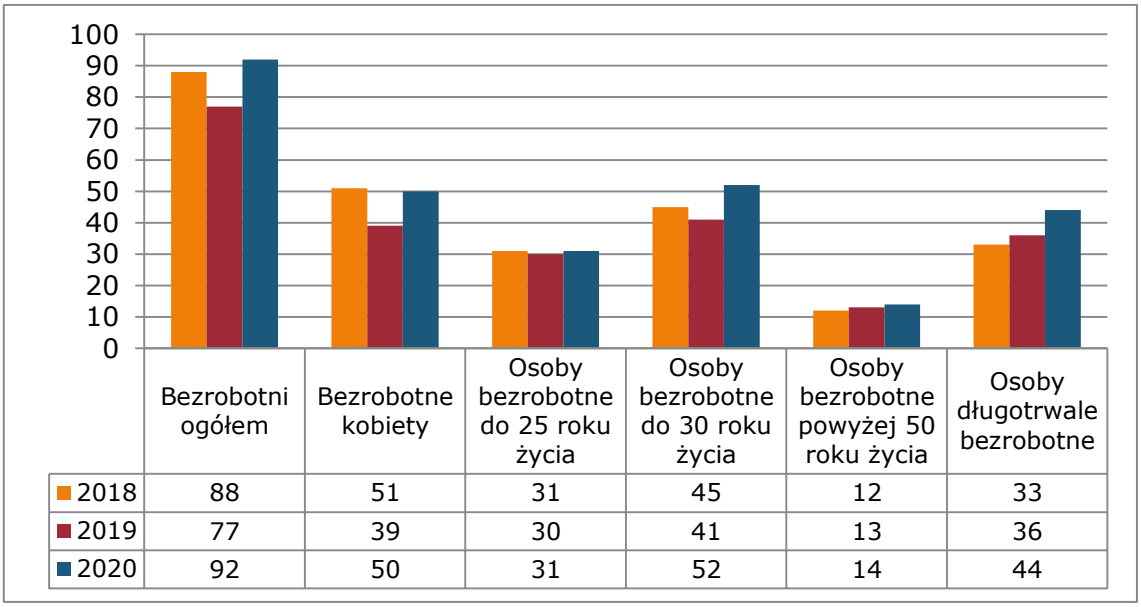

	Bezrobotni ogółem	Bezrobotne kobiety	Osoby bezrobotne do 25 roku życia	Osoby bezrobotne do 30 roku życia	Osoby bezrobotne powyżej 50 roku życia	Osoby długotrwale bezrobotne
2018	88	51	31	45	12	33
2019	77	39	30	41	13	36
2020	92	50	31	52	14	44

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z PUP w Biłgoraju i BDL GUS

Rozwój przedsiębiorczości pozarolniczej jest niezwykle ważny, zarówno na obszarach wiejskich jak i miejskich. Prowadzi do tworzenia miejsc pracy poza rolnictwem i do dywersyfikacji źródeł utrzymania ludności.

Według stanu na koniec 2020 roku na obszarze Gminy Aleksandrów zarejestrowanych w systemie REGON było 260 podmiotów gospodarczych, z czego 254 (97,7%) to podmioty prywatne. Na przestrzeni ostatnich 12 lat widać wyraźny wzrost liczby działających podmiotów gospodarczych (wzrost o 83,09% w stosunku do roku 2009).

Wykres 10. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanej do rejestru REGON

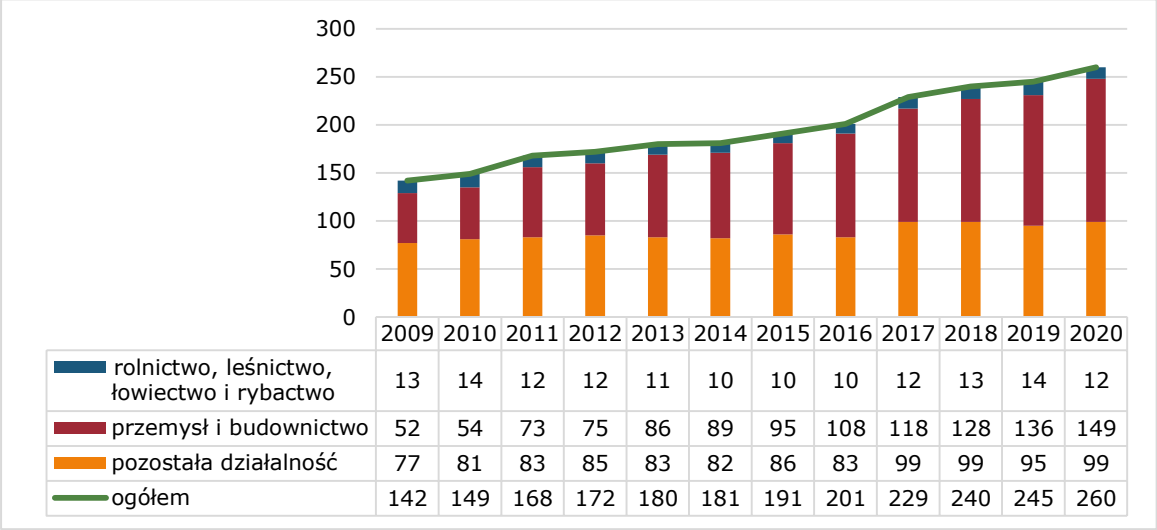

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	13	14	12	12	11	10	10	10	12	13	14	12
przemysł i budownictwo	52	54	73	75	86	89	95	108	118	128	136	149
pozostała działalność	77	81	83	85	83	82	86	83	99	99	95	99
ogółem	142	149	168	172	180	181	191	201	229	240	245	260

Źródło: BDL GUS

W okresie od 2009 r. do 2019 r. zauważalny jest znaczący wzrost liczby podmiotów nowo zarejestrowanych (spadki odnotowano w latach 2010, 2012, 2014, 2015). Od 2009 roku

zauważalne jest również wahanie liczby podmiotów wyrejestrowanych. Aktualna statystyka nie ujawnia jeszcze problemów lokalnej gospodarki związanych z pandemią COVID 19, przewiduje się, że nastąpi wzrost liczby podmiotów wyrejestrowanych w 2021 r.

Najliczniejszą grupą, według klasyfikacji PKD byli przedsiębiorcy z branży budowlanej (sekcja F), handlu hurtowego i detalicznego (sekcja G) oraz przetwórstwa przemysłowego (sekcja C). Istotna sekcja dla lokalnej gospodarki to również sekcja S i T - pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa zatrudniające pracowników oraz sekcja A (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo).

W strukturze wielkościowej przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie Gminy Aleksandrów wyróżniamy mikroprzedsiębiorstwa i małe przedsiębiorstwa (stan na 31 grudnia 2020 r.):

- 251 mikroprzedsiębiorstw (0-9 pracowników),
- 9 małych przedsiębiorstw (10-49 pracowników).

Z przedstawionego wykazu wynika, że 96,5% spośród zarejestrowanych podmiotów stanowią mikroprzedsiębiorstwa, a małe przedsiębiorstwa stanowią w Gminie 3,5%.

W analizowanym okresie czasu (2012-2020) liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych ulegała systematycznemu wzrostowi. Największą grupę stanowi sektor prywatny – 97,7% z czego większość to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – 88,2%.

Poziom przedsiębiorczości mieszkańców można zmierzyć przy pomocy wskaźnika: podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności, tzw. wskaźnik przedsiębiorczości. W 2019 roku dla Gminy Aleksandrów wynosił 747 podmiotów i była to wartość niższa niż średnia dla powiatu biłgorajskiego (825 podmiotów) i województwa lubelskiego (879 podmiotów). Taka wartość daje Gminie Aleksandrów 6 miejsce w powiecie biłgorajskim i 51 miejsce w województwie lubelskim.

Potencjałem w rozwoju usług na terenie Gminy Aleksandrów są walory przyrodnicze, kulturowe i historyczne. Szansę dla gospodarki stanowi **rozwój usług związanych z turystyką i rekreacją**.

Mieszkańcy podczas ankietyzacji negatywnie ocenili jakość lokalnego rynku pracy oraz dostęp do miejsc pracy (ponad 50% odpowiedzi „zły" i „bardzo zły"). Ponadto najbardziej oczekiwanym przez mieszkańców działaniem ze strony samorządu lokalnego zmierzającym do ograniczenia występowania problemów społecznych jest - *Tworzenie warunków do powstawania nowych miejsc pracy*.

Wskaźnik pracujących na 1000 ludności w Gminie Aleksandrów w 2019 roku wyniósł 75. Jest to wskaźnik dwukrotnie niższy niż dla powiatu biłgorajskiego (143 osoby) oraz prawie 2,5 krotnie niższy niż dla województwa lubelskiego (191 osób).

Wykres 11. Wskaźnik pracujący na 1000 ludności w Gminie Aleksandrów

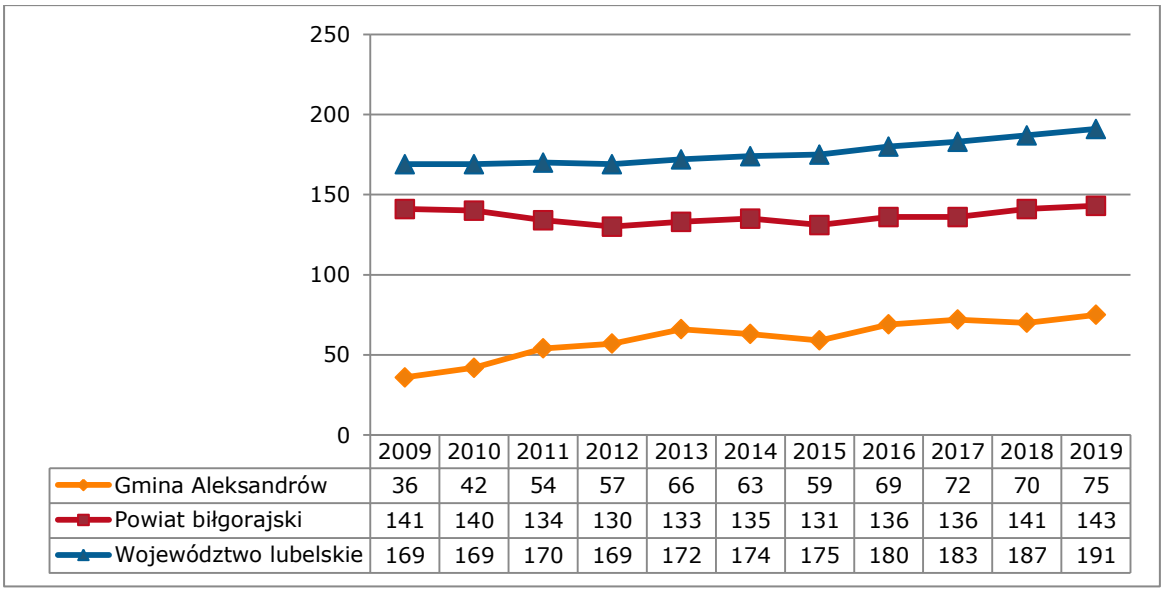

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Gmina Aleksandrów	36	42	54	57	66	63	59	69	72	70	75
Powiat biłgorajski	141	140	134	130	133	135	131	136	136	141	143
Województwo lubelskie	169	169	170	169	172	174	175	180	183	187	191

Źródło: BDL GUS

Turystyka jest istotnym sektorem gospodarki. Na atrakcyjność turystyczną danego miejsca składają się takie czynniki jak: walory przyrodnicze i kulturowe, a także zagospodarowanie turystyczne (lokalizacja umożliwiająca łatwy dostęp dzięki drogom dojazdowym, rozbudowanej bazie noclegowej i gastronomicznej).

Gmina Aleksandrów posiada wszelkie atrybuty decydujące o atrakcyjności turystycznej. Atrakcyjne miejsca i obiekty w Gminie to przede wszystkim:

- Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej,
- Obszar Natura 2000 Puszcza Solska, Uroczyska Puszczy Solskiej oraz Dolina Dolnej Tanwi,
- Cmentarz rzymskokatolicki z grobami ok. 300 ofiar hitleryzmu w Aleksandrowie,
- Cmentarz wojenny żołnierzy września 1939 roku w Sigle,
- Drewniane kapliczki,
- Drewniany młyn wodny z końca XIX wieku,
- Drewniane domy z przełomu XIX/XX wieku,
- Szlak turystyczny,
- Ścieżka rowerowa,

- Krzyż pamięci z 1986 roku upamiętniający ks. B. Nowosada oraz parafian parafii w Aleksandrowie poległych w okresie II Wojny Światowej.

Obecnie w Gminie Aleksandrów filar gospodarki stanowi sektor rolniczy. Potwierdza to struktura użytkowania gruntów oraz liczba gospodarstw. Według Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku ogólna powierzchnia użytków rolnych w Gminie Aleksandrów wynosi 2 661,44 ha (63,64% powierzchni gminy), z czego 29,68% znajduje się pod zasiewami a 31,25% zajmują lasy i grunty leśne.

Struktura agrarna Gminy Aleksandrów jest mało korzystna, średnia powierzchnia gruntów rolnych to 5,74 ha (dane ze spisu rolnego z 2010 roku). Jest to wartość niższa niż dla powiatu biłgorajskiego (6,15) i niższa od średniej dla województwa lubelskiego (6,41 ha).

Zgodnie z danymi z Urzędu Gminy Aleksandrów w 2019 roku średnia wielkość gospodarstwa wynosiła zaledwie 3,55 ha i była poniżej średniej wojewódzkiej, kształtującej się na poziomie 7,93 ha oraz znacznie poniżej średniej dla obszaru całego kraju, która wynosiła 10,95 ha.

W 2010 roku w Gminie Aleksandrów funkcjonowało 728 gospodarstw. Najwięcej z nich dysponowało powierzchnią gruntów rolnych powyżej 1 ha jednak nie większych niż 5 ha – są to 442 gospodarstwa (57,9% wszystkich gospodarstw). Pod względem powierzchni, największy areał w gminie zajmują gospodarstwa o powierzchni 1 - 5 ha (2 150,07 ha).

Pomimo niskiej klasy bonitacyjnej gleb rolnictwo stanowi jedno z głównych źródeł dochodu mieszkańców Gminy Aleksandrów pomimo niskiej klasy bonitacyjnej gleb. Wśród upraw dominują zboża i ziemniaki. Zgodnie z danymi z rejestru upraw Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa[2] w 2020 roku największe powierzchnie zajmują uprawy:

- 151,44 ha – pszenica ozima,
- 129,73 ha - pszenżyto ozime,
- 70,88 ha – tytoń,
- 55,35 ha – kukurydza,
- 53,20 ha – trawy,
- 32,88 ha – owies.

Potencjałem w rozwoju efektywnego rolnictwa jest dobrze rozwinięte otoczenie rolnictwa niezbędne do pełnej obsługi i funkcjonowania wsi, a poziom obecnie świadczonych usług

[2] Rejestr upraw ARiMR (dane z wniosków o przyznanie płatności bezpośrednich)

jest wystarczający i w pełni realizuje oczekiwania rolników. Zgodnie z danymi BDL GUS na 2020 r., przetwórstwem przemysłowym w Gminie Aleksandrów zajmuje się 33 przedsiębiorców, w tym 1 podmiot gospodarki narodowej zajmuje się przetwórstwem spożywczym (sekcja C dział 10). W porównaniu do powiatu biłgorajskiego i województwa lubelskiego Gmina Aleksandrów wypada mniej korzystnie.

Mieszkańcy negatywnie ocenili jakość lokalnego rynku pracy oraz dostęp do miejsc pracy (ponad 50% odpowiedzi „zły" i „bardzo zły"). Podobnie negatywnie ocenili atrakcyjność gminy dla turystów. Stan środowiska naturalnego natomiast uznany został przez mieszkańców w ponad 70% jako „dobry" i „bardzo dobry". Przeciętnie ocenione zostały jednakże warunki rozwoju działalności rolniczej (41% odpowiedzi „przeciętne").

WYMIAR, PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO

Powierzchnia Gminy Aleksandrów wynosi 54,26 km^2 (5 426 ha), co stanowi 3,22% powierzchni powiatu biłgorajskiego. Pod względem powierzchni Gmina zajmuje 13 miejsce wśród 14 gmin powiatu biłgorajskiego. Obszar Gminy podzielony został na 4 sołectwa: Aleksandrów Pierwszy, Aleksandrów Drugi, Aleksandrów Trzeci i Aleksandrów Czwarty. Gęstość zaludnienia na obszarze Gminy wynosi 60 os./km^2, co daje Gminie 2 miejsce w powiecie i 72 w województwie lubelskim pod względem wielkości tego wskaźnika.

Gmina Aleksandrów zlokalizowana jest w sąsiedztwie MOF Biłgoraja oraz razem z 56 gminami tworzy Obszar Strategicznej Interwencji Roztocze. Priorytetem rozwoju tego obszaru jest: społeczno-gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego Roztocza i Puszczy Solskiej. Rdzeniem dla tego obszaru jest miasto Biłgoraj, stanowiące również siedzibę powiatu biłgorajskiego, które pełni rolę ośrodka ekonomicznego, kulturalnego, edukacyjnego, zdrowotnego i administracyjnego dla okolicznych gmin. Mieszkańcy Gminy korzystają z oferty miasta Biłgoraj, stanowiącej uzupełnienie dla usług oferowanych na obszarze Gminy Aleksandrów.

Gmina Aleksandrów charakteryzuje się dobrą dostępnością komunikacyjną. Sieć powiązań drogowych tworzy jedna droga wojewódzka, jeden odcinek drogi powiatowej, które umożliwią dojazd do większych miast w regionie oraz drogi gminne i dojazdowe o łącznej długości 136,33 km łączące poszczególne miejscowości kolonijne z ośrodkiem gminnym oraz drogami wyższych rang.

Według mieszkańców obecny stan i jakość dróg oceniany jest jako zły (37,5% odpowiedzi udzielonych w ankiecie „zły" oraz 12,5% odpowiedzi „bardzo zły"). Wiąże się z tym wskazana przez mieszkańców potrzeba budowy i modernizacji istniejących dróg (50%

odpowiedzi). Pozytywnie natomiast oceniane są połączenia komunikacyjne z innymi gminami i miastami (łącznie 43,75% pozytywnych odpowiedzi „bardzo dobry" i „dobry").

Analizując rozwój sieci teleinformatycznej należy wspomnieć, że we wschodniej części Gminy odnotowano liczne białe plamy (sołectwo Aleksandrów Pierwszy). Na terenie Gminy Aleksandrów 358 domów posiada dostęp do Internetu o penetracji lokalowej powyżej 100 Mb/s, a do prędkości powyżej 30 Mb/s 86 nieruchomości. Podstawowym zasięgiem objętych jest 297 nieruchomości. Inwestycje realizowane są głównie w zachodniej części gminy, wzdłuż drogi wojewódzkiej.

Wskaźnikiem obrazującym poziom zaspokojenia potrzeb mieszkańców w zakresie infrastruktury sieciowej jest udział korzystających z instalacji w ludności ogółem. W zakresie sieci wodociągowej udział mieszkańców Gminy posiadających dostęp do infrastruktury to 93,4% mieszkańców i jest to wartość niższa od średniej dla powiatu biłgorajskiego ale wyższa od średniej dla województwa lubelskiego.

Wykres 12. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności

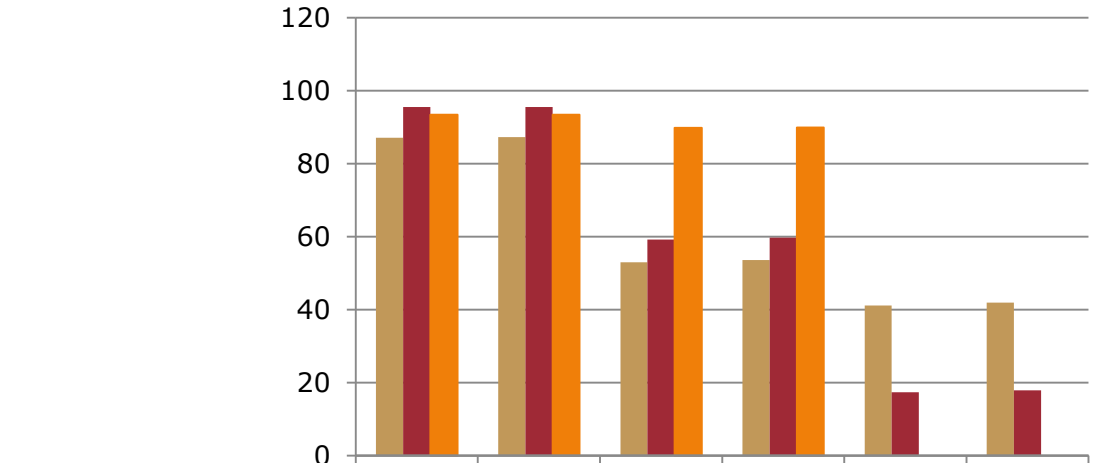

	2018	2019	2018	2019	2018	2019
	wodociąg		kanalizacja		gaz	
Województwo lubelskie	87,1	87,3	53	53,6	41,1	41,9
Powiat biłgorajski	95,5	95,5	59,2	59,7	17,3	17,9
Gmina Aleksandrów	93,4	93,4	89,8	89,9	0	0

Źródło: BDL GUS

Podobnie jest w przypadku dostępu mieszkańców do sieci kanalizacyjnej. Dostęp do sieci ma 89,9% mieszkańców a średnia dla powiatu i województwa wynosi poniżej 60% ogółu mieszkańców. Odwrotna sytuacja ma miejsce w przypadku dostępu do gazu. W gminie mieszkańcy nie mają dostępu do sieci gazowej, wykorzystywane są głównie butle gazowe.

Gmina Aleksandrów posiada atrybuty decydujące o atrakcyjności turystycznej. Obecnie potencjał Gminy jest przeciętnie wykorzystywany. Dalszego rozwoju wymaga sieć szlaków turystycznych i rowerowych. Baza noclegowa i gastronomiczna jest niewystarczająca przy obecnym zapotrzebowaniu. Wśród atrakcji Gminy należy wymienić:

- Szlak turystyczny „Pieszy Szlak Walk Partyzanckich" (znaki czarne);
- Ścieżka rowerowa;
- Cmentarz wojenny z 1939 roku w Sigle;
- Cmentarz Rzymskokatolicki w Aleksandrowie;
- Młyn wodny na rzece Szum;
- Krzyż pamięci z 1986 roku upamiętniający ks. B. Nowosada oraz parafian parafii w Aleksandrowie poległych w okresie II Wojny Światowej;

Fragment terenu Gminy Aleksandrów o powierzchni ponad 275 ha objęty jest prawną ochronioną – Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej. W parku dominującym elementem są lasy (85% powierzchni parku), a przeważającym typem lasu są świeże bory sosnowe. Ważnymi korytarzami ekologicznymi dla fauny w tej części Lubelszczyzny są:

- północna strefa leśna – leży na terenie międzynarodowego korytarza leśno-torfowiskowego;
- południowa strefa leśna – leży w obszarze peryferyjnym regionalnego korytarza ekologicznego rzeczno-leśnego „Dolina Tanwi";

Według przeprowadzonej ankiety wśród mieszkańców Gminy Aleksandrów stan środowiska naturalnego oceniony został, jako bardzo dobry (25% odpowiedzi) oraz dobry (46,88% odpowiedzi). Ponadto pozytywnie ocenione zostały również: walory środowiska przyrodniczego gminy (ponad 55% odpowiedzi bardzo dobrze i dobrze) oraz jakość powierza (ponad 90% odpowiedzi bardzo dobrze i dobrze).

Na obszarze Gminy Aleksandrów występują także obszary chronione na podstawie ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych. Takiej ochronie podlegają grunty rolne klas bonitacyjnych od I do IV oraz V-VI klasy gleby pochodzenia organicznego, grunty leśne oraz torfowiska i oczka wodne, stale lub okresowo podmokłe. Na terenie Gminy nie występują gleby klasy I - III. Dominują grunty klasy IVa - IVb (klasa żytnia). W Gminie Aleksandrów przeważają gleby bielicowe i brunatne. Niewielką powierzchnię w obniżeniach terenu i dnach dolin rzecznych zajmują gleby bagienno-murszowe i glejowe. Zgodnie z danymi Urzędu Gminy dominujące są gleby średnie i słabe (klasy od IV do V), które stanowią w sumie 74,38% gruntów ornych. Gleby IIIb klasy bonitacyjnej zajmują niewielkie powierzchnie gruntów ornych – 5,62%.

Wśród użytków rolnych najmniejszą część stanowią gleby klasy VI – 2,92% powierzchni tych użytków.

Zgodnie z zapisami Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego jego głównym celem jest osiągnięcie rozwoju opartego na wykorzystaniu: kompleksów glebowych wysokich klas bonitacyjnych dla rozwoju rolnictwa, obszarów o znaczących walorach przyrodniczo-turystycznych do rozwoju agroturystyki i ekoturystyki oraz wsparcie aktywności mieszkańców przejawiającej się rozwojem drobnej wytwórczości.

Ze względu na położenie w obszarze wysokiego usłonecznienia w Polsce Gmina Aleksandrów dysponuje dużym potencjałem do wytwarzania energii w oparciu o odnawialne źródła energii. Istnieją tu dogodne warunki do rozwoju energetyki słonecznej, Gmina Aleksandrów położona jest w obszarze wysokiego usłonecznienia w Polsce. Ilość rocznej energii słonecznej przypadającej na 1 m^2 kształtuje się na poziomie 1120 kWh/m^2 i należy do jednych z najwyższych wartości w Polsce. Z tego powodu Gmina została zakwalifikowana jako obszar proponowany do rozwoju tego rodzaju energetyki.

Mając na uwadze, iż jakość środowiska ma wpływ na jakość życia mieszkańców, wskaźnikiem który dobrze przedstawi stan środowiska w Gminie Aleksandrów jest wskaźnik syntetyczny: Lokalne środowisko przyrodnicze. Monitorowanie stopnia rozwoju gminy pod względem jakości środowiska naturalnego obejmuje analizę trzech czynników: stan głównych komponentów środowiska (woda, powietrz, gleba), dostępność walorów/usług przyrodniczych oraz sposób gospodarowania zasobami środowiska.

Wykres 13. Wskaźnik syntetyczny: Lokalne środowisko przyrodnicze dla Gminy Aleksandrów i gmin z grupy porównawczej

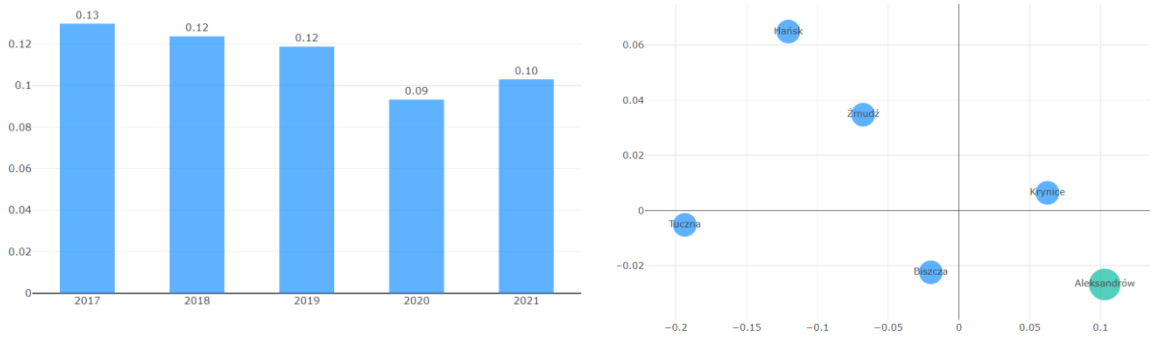

2017	2018	2019	2020	2021
0,13	0,12	0,12	0,09	0,10

Nazwa	Wartość	Zmiana
Aleksandrów	0,10	-0,03

Biszcza	-0,02	-0,02
Hańsk	-0,12	0,06
Krynice	0,06	0,01
Tuczna	-0,19	-0,01
Żmudź	-0,07	0,03

Źródło: www.gminy.monitorrozwoju.pl

Wskaźnik syntetyczny przyjął dla Gminy Aleksandrów wartość dodatnią, jest ona wyższa od wartości osiągniętych przez 5 pozostałych analizowanych gmin: Biszcza, Hańsk, Krynice, Tuczna oraz Żmudź. Oznacza to, że Gmina Aleksandrów charakteryzuje się lepszą sytuacją niż przeciętna w porównywalnych gminach i rozwinęła się szybciej. Można zatem określić, iż gmina pod względem wartości wskaźnika jest liderem wśród jednostek podobnych i jej przewaga się zwiększyła.

Wskaźnikiem syntetycznym mającym wpływ nie tylko na wymiar przestrzenny, ale również instytucjonalny jest wskaźnik: Ład i struktura przestrzenna obszaru. Mieszkańcy Gminy powinni mieć zagwarantowane uczestnictwo w procesie podejmowania decyzji dotyczących wykorzystania przestrzeni. Umożliwi to podjęcie wspólnego wysiłku i działań w kierunku ograniczenia rozlewania się zabudowy i jednocześnie prowadzić będzie do uzupełniania już istniejącej zabudowy, co przełoży się na obniżenie kosztów udostępniania infrastruktury technicznej i komunikacyjnej. W ten sposób zapewniona zostanie estetyka oraz efektywność korzystania z przestrzeni publicznej. Działania te zapewnią również mieszkańcom dostęp do terenów zielonych i walorów przyrodniczych. Dokonanie oceny ładu przestrzennego wykonano w oparciu o czynniki: stosowanie instrumentów planowania przestrzeni, udział mieszkańców w procesie planowania, zrównoważenie funkcji społeczno-gospodarczych i środowiskowych oraz analizę ochrony krajobrazu.

Wykres 14. Wskaźnik syntetyczny: Ład i struktura przestrzenna obszaru dla Gminy Aleksandrów i gmin z grupy porównawczej

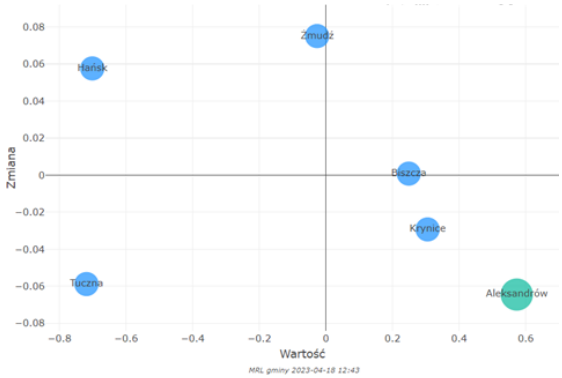

2017	2018	2019	2020	2021
0,64	0,64	0,64	0,61	0,57

Nazwa	Wartość	Zmiana
Aleksandrów	0,57	-0,06
Biszcza	0,25	0,00
Hańsk	-0,70	0,06
Krynice	0,31	-0,03
Tuczna	-0,72	-0,06
Żmudź	-0,03	0,08

Źródło: www.gminy.monitorrozwoju.pl

Wskaźnik syntetyczny analizujący ład i strukturę przestrzenną dla Gminy Aleksandrów przyjmował w analizowanych latach 2017 - 2021 wartość dodatnią. Dodatnia wartość odchylenia standardowego ale ujemna wartość dynamiki ulokowała Gminę Aleksandrów w IV ćwiartce wykresu XY, co oznacza, że charakteryzuje się lepszą sytuacją niż przeciętna w porównywalnych gminach, przy czym w porównaniu z tymi gminami jej rozwój spowolnił.

WYMIAR INSTYTUCJONALNY

Gmina Aleksandrów przystępuje do konkursów i naborów na możliwość pozyskania dodatkowych środków finansowych na realizację inwestycji infrastrukturalnych oraz „miękkich". Dokumentacje aplikacyjne przedkłada zarówno do instytucji zajmujących się rozdysponowaniem środków krajowych jak i zewnętrznych, w tym Unii Europejskiej.

Od 2004 roku Gmina Aleksandrów pozyskała ponad 8 mln zł ze środków zewnętrznych oraz ponad 308 tys. zł ze źródeł krajowych. Procent dofinansowania w latach 2004-2006 wynosił

średnio ok. 50%, w latach 2007-2013 ok. 66,7% a w perspektywie finansowej 2014-2020 aż 68,4%. Największej wysokości dofinansowania Gmina uzyskała na projekty:

- „Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w Gminie Aleksandrów" (3,9 mln zł z RPO WL 2014-2020);
- „Przedszkolaki na start"(695 tys. zł z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013);

2.1. Analiza SWOT

Syntezą diagnozy Gminy Aleksandrów jest analiza SWOT identyfikująca wewnętrzne i zewnętrzne bariery i potencjały rozwojowe lokalnego samorządu.

	Mocne strony	Słabe strony
	PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO	
Czynniki wewnętrzne	– Atrakcyjne walory przyrodniczo-kulturowe stwarzające możliwość rozwoju turystyki, duża powierzchnia obszarów chronionych; – Dobrze rozwinięta infrastruktura kanalizacyjna i sieć wodociągowa; – Dobra zewnętrzna dostępność komunikacyjna; – Dość wysoka gęstość zaludnienia i zabudowa zlokalizowana wzdłuż głównych dróg; – Dość dobre gleby będące podstawą do rozwoju rolnictwa i lokalnej bazy surowcowej; – Położenie w bliskim sąsiedztwie miasta Biłgoraj, co łączy się z dostępem mieszkańców do wyspecjalizowanych usług oraz instytucji publicznych; – Funkcjonująca na dobrym poziomie infrastruktura sportowo-rekreacyjna mająca wpływ na jakości życia mieszkańców; – Uporządkowany system planowania przestrzennego w Gminie Aleksandrów– posiadanie aktualnych dokumentów planistycznych; – Dobre warunki nasłonecznienia (obszar o potencjale energii użytecznej dla energetyki solarnej powyżej 1120 kWh/m^2, wartość usłonecznienia) sprzyjające podejmowaniu inicjatyw	– Brak sieci gazowej; – Niski stopień bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów, związany z brakiem dostosowania infrastruktury do potrzeb użytkowników; – System grzewczy indywidualny oparty głównie na paliwach stałych; – Niezadawalająca jakość infrastruktury drogowej będącej w gestii władz powiatu i województwa lubelskiego; – Brak dostosowanej infrastruktury i przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnością.

	w zakresie instalacji fotowoltaicznych i kolektorów słonecznych; – Brak zakładów przemysłowych emitujących zanieczyszczenia.	
	SPOŁECZEŃSTWO	
	– Wzrost liczby ludności związany z dodatnim saldem migracji; – Zadawalający poziom bezpieczeństwa publicznego; – Dobrze funkcjonująca sieć szkół podstawowych i oddziałów przedszkolnych; – Dostosowana infrastruktura przedszkolna do potrzeb społeczności lokalnej.	– Niezadawalający poziom aktywności społecznej mieszkańców gminy, przejawiającej się w niskiej liczbie funkcjonujących organizacji pozarządowych; – Niski poziom zaangażowania mieszkańców gminy w życie gminy; – Postępujący proces starzenia się społeczeństwa oraz brak infrastruktury opieki senioralnej, a także niewystarczająca liczba form integracji i aktywizacji osób starszych; – Brak zadawalającej opieki medycznej i ograniczona dostępność do ambulatoryjnej opieki specjalistycznej – Utrzymujące się na wysokim poziomie długotrwałe bezrobocie, występowanie bezrobocia ukrytego; – Brak kompleksowej oferty kulturalnej oraz innych sposobów i form spożytkowania czasu wolnego dzieci i dorosłych, niewystarczające wykorzystanie infrastruktury kultury; – Niewystarczający zasób mieszkalnictwa komunalnego i socjalnego, przeznaczonego dla osób w trudnej sytuacji życiowej i niskimi dochodami; – Niewystarczające działania w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób starszych i samotnych oraz rodzin o niskim statusie materialnym; – Brak sprawnie funkcjonującego systemu komunikacji publicznej umożliwiającego dojazd do sąsiednich miejscowości i miasta Biłgoraj.
	GOSPODARKA	
	– Rozwijająca się specjalizacja produkcji rolniczej w Gminie Aleksandrów; – Dość wysoka skłonność mieszkańców do podejmowania działalności gospodarczej, przejawiająca się w liczbie nowo rejestrowanych	– Brak atrakcyjnych ofert pracy, niedostateczna liczba małych i średnich podmiotów gospodarki narodowej oferujących miejsca pracy; – Niska atrakcyjność inwestycyjna gminy, na którą wpływa między

	podmiotów w systemie REGON; – Na terenie Gminy zlokalizowane są niewielkie tereny inwestycyjne, które stanowią własność osób fizycznych; – Znacząca skuteczność Gminy w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwój infrastruktury technicznej i społecznej w Gminie, co może stanowić dobrą przesłankę do podnoszenia jej atrakcyjności inwestycyjnej; – Bogate dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe oraz wysokie walory krajobrazowe Gminy dają możliwość rozwoju usług turystycznych.	innymi brak terenów inwestycyjnych należących do Gminy; – W opinii mieszkańców na terenie Gminy występuje brak aktywizacji gospodarczej gminy, w tym brak wsparcia ze strony samorządu; – Brak zachęt dla przedsiębiorców, brak przyjaznej polityki podatkowej wobec przedsiębiorców (poprzez niższe stawki podatkowe i zwolnienia w formie pomocy de minimis); – Ograniczony dostęp do instytucji otoczenia biznesu w gminie (niewystarczająca liczba podmiotów); – Bariery w rozwoju rolnictwa i budowania bazy surowcowej spowodowane brakiem podmiotów otoczenia rolnictwa i przetwórstwa; – Niska wartość dodana w gospodarce lokalnej, czego przejawem jest niska rentowność i dochodowość z działalności prowadzonej przez przedsiębiorców; – Rozdrobnione gospodarstwa rolne o niskiej rentowności; – Niewystarczająca liczba punktów gastronomicznych i infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej podnoszącej atrakcyjność turystyczną gminy – Ograniczenia związane z ochroną przyrody w zakresie wykorzystania potencjału odnawialnych źródeł energii (farmy fotowoltaiczne).
Czynniki zewnętrzne	**Szanse**	**Zagrożenia**
	– Możliwości wsparcia przez państwo i UE inwestycji przyjaznych środowisku w tym: OZE, efektywność energetyczna, bezpieczeństwo energetyczne, gospodarka o obiegu zamkniętym zgodnie z założeniami planu działania Europejski Zielony Ład; – Wzrost opłacalności działań z zakresu odnawialnych źródeł energii ze względu na rosnące koszty energii elektrycznej również instalacji prosumenckich; – Ograniczenie emisji gazów cieplarnianych dzięki interwencjom w kierunku wprowadzenia technologii	– Niepewność w zakresie prowadzenia polityki fiskalnej samorządów, wynikająca ze zmieniających się regulacji prawnych (m.in. wzrastające wydatki na oświatę oraz administrację publiczną); – Następujące zmiany klimatyczne mające wpływ na wiele sektorów gospodarki i społeczeństwo poprzez oddziaływanie na fizyczne i biologiczne składniki ekosystemów, takie jak: woda, gleba, powietrze i różnorodność biologiczne; – Ryzyko wystąpienia klęsk żywiołowych i związane ze zmianą przepisów prawa mających wpływ na

	niskoemisyjnych oraz przeciwdziałania ubóstwu energetycznemu; – Przyciągnięcie do Gminy inwestycji z zewnątrz w tym firm zajmujących się przetwórstwem rolno-spożywczym m.in. poprzez dozbrojenie dostępnych terenów inwestycyjnych oraz realizację polityki promocji gospodarczej Gminy, prowadzonej w bliskiej współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego oraz agendami rządowymi, w tym PAIH, ARP, PFR itp.); – Wykorzystanie w rozwoju społeczno-gospodarczym Gminy nowych koncepcji, trendów i praktyk rozwoju gospodarki lokalnej w tym z wykorzystaniem ekonomii społecznej, srebrnej ekonomii, itp.).	środowisko naturalne i realizację inwestycji proekologicznych; – Utrzymujące się niekorzystne uwarunkowania globalne związane z pogłębiającą się recesją na świecie i długotrwałym kryzysem gospodarczym wywołanym pandemią koronawirusa, które w odniesieniu do rozwoju Gminy mogą prowadzić do zmniejszenia się liczby działających przedsiębiorstw oraz większej presji na system pomocy społecznej.

Przy tworzeniu scenariusza rozwoju Gminy Aleksandrów uwzględniono nie tylko wyobrażenia mieszkańców na temat tego jak widzą swoją Gminę za 10 lat, ale również przeanalizowano możliwą drogę rozwoju Gminy w zakładanych kierunkach interwencji oraz możliwe szanse i zagrożenia jakie mogą pojawić się w otoczeniu funkcjonalnym Gminy. Ponadto wzięto pod uwagę ponadto założenia Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego, która przewiduje dalszy rozwój Gminy Aleksandrów poprzez społeczno-gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego Roztocza oraz Puszczy Solskiej.

W scenariuszu rozwoju Gminy Aleksandrów założono pozyskanie dofinansowania z funduszy zewnętrznych perspektywy finansowej 2021-2027, jak i środków krajowych (będących w dyspozycji poszczególnych resortów lub funduszy celowych), które pozwolą na realizację zidentyfikowanych inwestycji - kluczowych dla mieszkańców i władz Gminy.

3. WIZJA, MISJA I CELE ROZWOJU

3.1. Wizja i misja

Strategia Rozwoju Gminy Aleksandrów do 2030 roku jest dokumentem, w którym przedstawiono aktualną sytuację społeczno-gospodarczą. Zwrócono uwagę zarówno na mocne i słabe strony, jak również na potencjały i bariery rozwojowe tego obszaru. Określona w dokumencie misja i wizja to elementy strategii ukazujące najważniejsze kierunki rozwoju Gminy Aleksandrów.

Wizja jest koncepcją przyszłości, do której prowadzą działania kreowane przez Władze Gminy Aleksandrów i instytucji publicznych wyższego rzędu oraz działania partnerów realizujących Strategię. Wizja Gminy Aleksandrów w perspektywie do 2030 roku powstała przy udziale społeczności lokalnej podczas procesu konsultacji i partycypacji społecznych. Treść wizji ma charakter opisowy i przedstawia oczekiwany obraz przyszłości.

Natomiast misja określa podstawowy kierunek działań, które przyświecają Władzom Gminy i jej mieszkańcom w procesach rozwojowych. Ponadto wskazuje na czynniki uzasadniające przyjęcie określonych wartości, jako nadrzędnych. Misja stanowi odpowiedź na pytania, jakie stawiamy sobie w przyjętej w dokumencie perspektywie czasowej: Co jest naszym priorytetem i kim jesteśmy?

WIZJA GMINY ALEKSANDRÓW

Oczekuje się, że Gmina Aleksandrów w przyszłości będzie:

- dobrym miejscem do życia, pracy i wypoczynku,
- obszarem z dobrze rozwiniętym rolnictwem specjalizującym się w produkcji wysokiej jakości żywności (produkcja żywności certyfikowanej i ekologicznej) i ośrodkiem rozwoju przemysłu rolno-spożywczego,
- obszarem wspierającym rozwój przedsiębiorczości, zapewniającym dogodne warunki inwestorom zainteresowanym lokowaniem swoich kapitałów,
- samorządem, który z poszanowaniem środowiska naturalnego i kulturowego, rozwijać będzie sektor turystyki rekreacyjnej (agroturystyki i ekoturystyki),
- obszarem charakteryzującym się ładem przestrzennym oraz wysoką estetyką krajobrazu zapewniającym mieszkańcom wysokiej jakości infrastrukturę społeczną, techniczną i komunikacyjną,
- obszarem, na którym szanuje się środowisko przyrodnicze i respektuje się zasady ochrony środowiska,
- miejscem oferującym atrakcyjne miejsca pracy oraz miejscem promocji i wsparcia lokalnej

aktywności mieszkańców.

Osiągnięcie powyższej wizji będzie możliwe dzięki wykorzystaniu wewnętrznych potencjałów Gminy Aleksandrów, w tym walorów przyrodniczych, za pomocą których możliwe jest wykreowanie produktu turystycznego. Przyczyni się to do wykreowania impulsów rozwojowych w zakresie turystyki rekreacyjnej na obszarach wiejskich.

Istotne dla lokalnej gospodarki jest również wyspecjalizowane rolnictwo, zwłaszcza ekologiczne i produkujące żywność certyfikowaną, na którą popyt stale rośnie. Aby rolnictwo tradycyjne było opłacalne dla gospodarzy należy przyjąć jego unowocześniony model, który jednocześnie uwzględnia poszanowanie środowiska i zwierząt oraz wykorzystuje postęp w nauce i technologii. Nowe technologie wykorzystywane w gospodarstwach nie powinny opierać się wyłącznie na nowoczesnych maszynach i urządzeniach, które niewątpliwie przyczyniają się do zwiększenia wydajności, ale również wykorzystywać specjalistyczne oprogramowania i systemy wpływające korzystnie na planowanie i wykonywanie prac oraz kontrolę czasu pracy.

Dodatkowo aby podnieść atrakcyjność produktów z terenu Gminy należy zwrócić uwagę na sektor przetwórstwa rolno - spożywczego, który podwyższa jakość oferowanego produktu na rynku zbytu. Budowa i rozwój tego sektora na terenie Gminy powinny opierać się na nowoczesnych technologiach i systemach, które pozwolą przetwarzać wszystkie elementy produktu wytworzonego przez rolników. Ważna jest również dywersyfikacja rynków zbytu, tak aby gospodarka była odporna na kryzysy branżowe.

MISJA GMINY ALEKSANDRÓW

Uwzględniając dobro mieszkańców wraz z dbałością o stan środowiska naturalnego misją Gminy Aleksandrów jest poprawa jakości życia mieszkańców Gminy poprzez aktywizację społeczną i gospodarczą mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem sektora rolniczego i usług turystycznych.

3.2. Cele strategiczne i operacyjne

Rozwój lokalny Gminy Aleksandrów bazuje na dążeniu do zaspokajania potrzeb mieszkańców oraz rozwoju potencjału instytucjonalnego Gminy. Przy przygotowaniu planu interwencji uwzględniono wieloaspektowość zmian zachodzących w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Odpowiedzią na zachodzące zmiany

są 3 cele strategiczne, w ramach których dokonano zgrupowania celów operacyjnych i kierunków interwencji (działań).

Wyznaczone w strategii cele strategiczne stanowią główne obszary interwencji, w ramach których będą podejmowane działania, służące rozwojowi Gminy Aleksandrów w długofalowej perspektywie. Obszary mają bezpośredni związek z przyjętą wizją rozwoju i są odpowiedzią na główne wyzwania rozwojowe, przed którymi stoi Gmina i jej społeczność w perspektywie do 2030 roku.

Cel strategiczny stanowi zapis wizji, charakteryzujący się realnością, rzeczywistością i osiągalnością. Cel powinien być zgodny z „zasadą SMART":

- S - Specific – specyficzny
- M - Measurable – konkretny
- A - Actionable - przekładalny na działania
- R - Realistic - realny / rzeczywisty
- T - Timetabled - ujęty w ramy czasowe

Podczas formułowania celów uwzględniono również inne aspekty:

- strategie i polityki wyższego szczebla (wojewódzki, krajowy, UE);
- dotychczas realizowana strategia Gminy – zachowanie ciągłości;
- wnioski i ustalenia z diagnozy oraz SWOT;
- wizja rozwoju Gminy;
- konsultacje społeczne;
- dostępne instrumenty finansowania;
- wiedza, logika i dobre praktyki;
- inne czynniki.

W Strategii przyjęto dwustopniowy układ celów podporządkowanych wspomaganiu rozwoju społecznego i gospodarczego Gminy Aleksandrów.

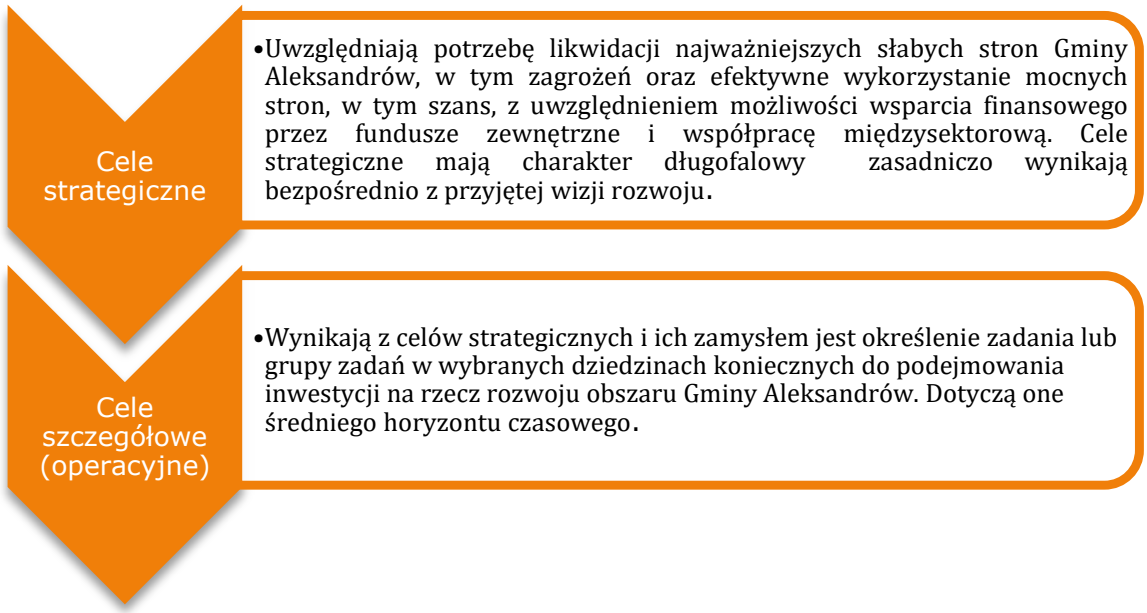

Rozwój lokalny Gminy Aleksandrów bazuje na obligatoryjności zaspokajania potrzeb mieszkańców oraz determinacji rozwoju atrakcyjności i konkurencyjności Gminy. Przy opracowaniu planu interwencji pod uwagę wzięto interdyscyplinarność zmian zachodzących w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.

Ryc. 2. Schemat celów strategicznych i operacyjnych Gminy Aleksandrów

CELE STRATEGICZNE		
1. Zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i adaptacja do zmian klimatu	**2. Poprawa dostępności i jakości usług społecznych dostosowanych do potrzeb mieszkańców**	**3. Rozwinięta gospodarka gminna oraz przedsiębiorczość mieszkańców**
CELE OPERACYJNE		
1.1 Rozsądne wykorzystanie zasobów oraz walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego	2.1 Poprawa dostępności oraz jakości usług edukacji i opieki nad dziećmi	3.1 Poprawa dostępności komunikacyjnej
1.2. Wzrost bezpieczeństwa Gminy i poprawa efektywności energetycznej	2.2 Poprawa efektywności polityki społecznej i opieki zdrowotnej	3.2 Rozwój nowoczesnego rolnictwa
1.3 Kształtowanie postaw ekologicznych prowadzących do wzrostu świadomości mieszkańców i rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym	2.3 Rozwój infrastruktury rekreacyjno-sportowej i oferty kulturalnej	3.3 Kreowanie nowoczesnej i konkurencyjnej lokalnej gospodarki pozarolniczej
1.4 Wzrost bezpieczeństwa wodnego Gminy i rozwój infrastruktury komunalnej związanej z gospodarką wodno-ściekową	2.4 Kształtowanie spójnej polityki przestrzennej i harmonijnej przestrzeni Gminy	3.4. Kreowanie przyjaznych warunków do przyciągnięcia inwestycji i rozwoju nowych firm

2.5 Wzrost aktywności obywatelskiej i integracji mieszkańców
2.6. Poprawa jakości i sprawności administracji publicznej

Indywidualnie do każdego celu strategicznego dołączono **indykatywny wykaz** wstępnie zidentyfikowanych projektów i przedsięwzięć inwestycyjnych wpisujących się w cele strategiczne. Sprecyzowane kierunki interwencji (działań) bezpośrednio przyczyniają się do realizacji założonych celów, z tego względu stanowią podstawę wdrażania strategii. Kierunki interwencji (działań) to zestaw działań podejmowanych przez Gminę Aleksandrów oraz jej partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych. Znaczna część z nich stanowi rzeczywiste przedsięwzięcia, których realizacja ma istotne znaczenie dla prowadzonej realizacji polityki lokalnej w perspektywie do 2030 roku. Przedstawione cele strategiczne to obszary w ramach, których będą realizowane działania długookresowe przyczyniające się do rozwoju Gminy Aleksandrów.

Jedno z kluczowych wyzwań przedstawionych w dokumencie Strategii dotyczy działań dążących do zrównoważonego wykorzystania walorów przyrodniczo-krajobrazowych i adaptacji do zmian klimatu. Gmina Aleksandrów charakteryzuje się pokaźnymi zasobami przyrodniczymi. Na potencjał przyrodniczy Gminy Aleksandrów składają się kompleksy leśne Parku Krajobrazowego „Puszcza Solska". Park ten stanowi istotny element przyczyniający do wyboru kierunku rozwoju Gminy Aleksandrów. Ponadto cały teren Gminy objęty jest obszarem specjalnej ochrony ptaków oraz częściowo obszarem specjalnej ochrony siedlisk (Obszar Natura 2000 Puszcza Solska oraz Obszar Natura 2000 Uroczyska Puszczy Solskiej). Zatem ważne jest dążenie do racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska, w tym deficytowymi zasobami czystej wody również za pomocą retencjonowania wody. Istotna także jest kontynuacja zadań przyczyniających się do racjonalnego gospodarowania odpadami. Bardzo ważne jest też prowadzenie ciągłej edukacji przyczyniającej się do kształtowania postaw ekologicznych wśród mieszkańców Gminy Aleksandrów. Wpłynie to pozytywnie na rozwój gospodarki niskoemisyjnej oraz zwiększenie produkcji energii odnawialnej, co skutkować może podniesieniem jakości życia mieszkańców i środowiska.

Kolejnym wyzwaniem jest zadbanie o wysoką jakość życia mieszkańców w Gminie Aleksandrów. Mieszkańcy stanowią ogromny potencjał rozwojowy Gminy, a zwłaszcza przy wysokiej aktywności obywatelskiej. Jednakże aby mieszkańcy aktywnie uczestniczyli

w życiu społecznym i napędzali rozwój Gminy należy zapewnić im warunki umożliwiające wysoką jakość życia. Ponadto ograniczy to odpływ ludności z terenu Gminy. Wysoka jakość życia powinna być zapewniona mieszkańcom z każdej grupy wiekowej, dlatego przy planowaniu działań należy rozważyć problemy dotykające zarówno dzieci i młodzieży, osoby pracujące i bezrobotne jak i osoby starsze. Duże znaczenie w tym zakresie ma niewątpliwie poprawa dostępu do usług edukacji, kultury, ochrony zdrowia i sportu. Jednocześnie należy zwrócić uwagę na wzrost jakości świadczonych usług administracji publicznej. Obecnie ważne jest budowanie społeczeństwa informacyjnego, gdzie technologie informacyjno-komunikacyjne odgrywają istotną rolę. Na ich podstawie należy rozwijać ofertę e-usług, aby ułatwić dostęp mieszkańcom Gminy Aleksandrów, potencjalnym inwestorom i przedsiębiorcom. Rozwój dostępu do usług musi iść w parze z jednoczesnym podnoszeniem atrakcyjności przestrzeni Gminy, która jest warunkiem do rozwoju społeczno-gospodarczego.

Następne wyzwanie dla samorządu koncentruje się na rozwoju lokalnej gospodarki i przedsiębiorczości u mieszkańców. Należy dążyć do wzmocnienia podstaw potencjału gospodarczego Gminy Aleksandrów. Jako, że gmina jest głównie rolnicza powinno się wspierać przedsięwzięcia przyczyniające się do wielokierunkowego rozwoju rolnictwa. Wprowadzanie nowoczesnych technologii przy jednoczesnym poszanowaniu tradycyjnych rozwiązań oraz umożliwienie rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego, który podniesie atrakcyjność produktów pochodzących z terenu Gminy pozwoli zapewnić stabilny filar lokalnej gospodarki. Jednocześnie należy zwrócić uwagę na umożliwienie rozwoju konkurencyjnej lokalnej gospodarki pozarolniczej. Podnoszenie lub zmiana kwalifikacji zawodowych mieszkańców i pomoc w pozyskiwaniu środków na rozwój firmy pozwoli ograniczyć bezrobocie (w tym bezrobocie ukryte) oraz zapewnić mieszkańcom szerszy dostęp do usług, również wyższego rzędu. Rozwój pozarolniczych sektorów lokalnej gospodarki musi postępować przy jednoczesnym rozwoju infrastrukturalnym. Poprawa dostępności komunikacyjnej podnosi atrakcyjność Gminy w oczach przedsiębiorców jak i mieszkańców, co przyczynia się do wzrostu jakości życia. Podobnie na rozwój gospodarki wpływa szeroka oferta doradztwa w zakresie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej oraz umiejętnego wykorzystania dostępnych programów i instrumentów. Ponadto promocja walorów Gminy przyczyni się do przyciągnięcia inwestorów i rozwoju turystyki na terenie Gminy.

3.3. Kierunki interwencji Gminy Aleksandrów wraz z harmonogramem planowanych przedsięwzięć

W ramach celów strategicznych dokonano koncentracji celów operacyjnych i kierunków interwencji (działań), które bezpośrednio służą realizacji założonych celów, a tym samym stanowią podstawę wdrażania strategii. Zaprezentowane kierunki należy traktować jako pewną propozycję, otwartą listę przedsięwzięć w danym zakresie, określającą ogólne ramy koncentracji aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej. Zbiór przedstawionych kierunków interwencji nie stanowi katalogu zamkniętego. Jest to zestaw działań podejmowanych przez Gminę Aleksandrów oraz jej partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych. Większość z nich stanowi konkretne przedsięwzięcia, których realizacja będzie miała kluczowe znaczenie dla prowadzonej realizacji polityki lokalnej w perspektywie do 2030 roku. Kierunki interwencji odpowiadają na potrzeby rozwojowe Gminy Aleksandrów i wskazują sposób rozwiązywania najważniejszych problemów, zmniejszania barier rozwojowych, wzmacniania potencjałów lokalnych, wykorzystywania zasobów własnych oraz szans pojawiających się w otoczeniu.

Kierunki działań/ typy projektów

- Kierunki działań/ typy projektów - są to konkretne przedsięwzięcia i zadania, które należałoby realizować, aby wdrożyć cele szczegółowe Strategii.

CEL STRATEGICZNY 1. ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE WALORÓW PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWYCH I ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU

Atrakcyjna przestrzeń do życia, pracy i wypoczynku jest głównym czynnikiem analizowanym przy ocenie jakości życia mieszkańców. Na ten parametr mają wpływ m.in. walory przyrodnicze i krajobrazowe, architektura, układ urbanistyczny oraz poziom bezpieczeństwa. Harmonijny rozwój tych elementów przyczynia się do zapewnienia ładu przestrzennego. Proces dążenia do osiągnięcia ładu przestrzennego uwzględnia uwarunkowania społeczne, przyrodnicze, ekonomiczne oraz kompozycyjno-estetyczne zrównoważonego rozwoju.

Gmina Aleksandrów posiada duży potencjał do rozwoju turystyki, który należy oprzeć na zrównoważonym wykorzystaniu licznych walorów przyrodniczych (cenne przyrodniczo obszary oraz charakterystyczny krajobraz) i kulturowych (obiekty zabytkowe, tradycje i obrzędy). Potencjał turystyczny Gminy należy wzmacniać poprzez rozbudowę

infrastruktury turystycznej, rozwój zaplecza gastronomiczno-noclegowego i budowanie partnerstw publiczno-prywatnych.

Uwzględniając potrzebę poprawy jakości życia mieszkańców należy również podejmować kroki w celu poprawy jakości środowiska naturalnego i realizować działania adaptacyjne do zmian klimatu m.in.: rozwój sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, rozwój infrastruktury selektywnego zbierania odpadów i ich zagospodarowania, budowa nowych i modernizacja istniejących ujęć i stacji uzdatniania wody oraz oczyszczalni ścieków. Ponadto powinno się nieustannie prowadzić działania związane z oczyszczeniem terenu Gminy z wyrobów zawierających azbest.

Istotne dla podniesienia jakości życia mieszkańców i osób odwiedzających Gminę, jest również zapewnienie bezpieczeństwa w przestrzeni. Niezbędne w tym temacie są m.in. działania zmierzające do zwiększenia widoczności pieszych i rowerzystów na drogach. Należy również prowadzić akcje prewencyjne i edukacyjne w zakresie bezpieczeństwa.

Zmiany warunków klimatycznych oddziałują na wiele sektorów gospodarki oraz na społeczeństwo. Oprócz częstszego występowania intensywnych zjawisk pogodowych, problemem dla Gminy głównie rolniczej są niedobory wody lub jej sezonowy nadmiar (powodzie). Wpływają one negatywnie na rolnictwo, ponieważ znacząco ograniczają ilość zbiorów. Rozwiązaniem problemów z wodą jest jej retencjonowanie. Zmiany klimatu odbijają się również na sektorze energetycznym, gdyż ekstremalne zjawiska pogodowe przyczyniają się do niszczenia infrastruktury dystrybucyjnej energii. Aby ograniczyć te zmiany warto prowadzić wszelkie działania związane z ograniczeniem korzystania z konwencjonalnych źródeł energii i stopniowym zastępowaniem ich odnawialnymi źródłami energii.

Przedstawione powyżej założenia Celu Strategicznego 1 skonkretyzowano czterema celami operacyjnymi:

1. Zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i adaptacja do zmian klimatu

- 1.1.Rozsądne wykorzystanie zasobów oraz walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego
- 1.2.Wzrost bezpieczeństwa Gminy i poprawa efektywności energetycznej
- 1.3.Kształtowanie postaw ekologicznych prowadzących do wzrostu świadomości mieszkańców i rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym
- 1.4.Wzrost bezpieczeństwa wodnego gminy i rozwój infrastruktury komunalnej związanej z gospodarką wodno-ściekową

Poniżej zaprezentowano zestawienie możliwych kierunków działań realizujących założenia celu strategicznego 1. Zbiór przedstawionych kierunków interwencji nie stanowi katalogu zamkniętego.

Cel operacyjny 1.1. Rozsądne wykorzystanie zasobów oraz walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego			
Możliwe kierunki działań/ typy projektów	**Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację**	**Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)**	**Okres realizacji**
Zachowanie bogactwa przyrodniczego i walorów krajobrazowych poprzez ochronę lasów i ekosystemów rzecznych i łąkowych (projekty inwestycyjne i naukowo-badawcze)	Gmina Aleksandrów, Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej, Nadleśnictwo Józefów	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Zarząd Parków Krajobrazowych, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, Wody Polskie	2023 – 2030
Właściwa ochrona i zachowanie krajobrazu i bioróżnorodności przyrodniczej (projekty inwestycyjne i naukowo-badawcze)	Gmina Aleksandrów	Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej, Nadleśnictwo Józefów, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Zarząd Parków Krajobrazowych, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	2023 – 2030
Zachowanie bogactwa i walorów dziedzictwa kulturowego	Gmina Aleksandrów	Organizacje pozarządowe, szkoły, przedszkola, instytucje kultury	2023 – 2030
Renowacja i konserwacja zabytków i obszarów zabytkowych na terenie Gminy Aleksandrów	Gmina Aleksandrów, Powiat Biłgorajski, przedsiębiorcy,	Organizacje pozarządowe, szkoły, przedszkola, instytucje kultury, Kościoły i związki wyznaniowe, wspólnoty mieszkaniowe,	2023 – 2030

		Konserwator Zabytków, przedsiębiorcy	
Wykonanie tablic informujących o walorach przyrodniczych i kulturowych	Gmina Aleksandrów, Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej, Nadleśnictwo Józefów	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, instytucje kultury	2023 – 2030
Współpraca z sąsiednimi gminami w zakresie ochrony przyrody i środowiska	Gmina Aleksandrów	Sąsiednie JST	2023 - 2030
Współpraca z sektorem komercyjnym w zakresie budowy/rozbudowy obiektów noclegowych i gastronomicznych na potrzeby turystów	Gmina Aleksandrów	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	2023 – 2030
Inwestycje w infrastrukturę poprawiającą stan zagospodarowania obszarów atrakcyjnych pod względem turystycznym i rekreacyjnym (m.in. poprawa stanu, nowe inwestycje)	Gmina Aleksandrów	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	2023 – 2030
Projekty w zakresie udostępniania na cele turystyczne obiektów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego (prace remontowe, lepsza informacja o obiektach, włączenie ich do wspólnego systemu promowania i zarządzania itp.)	Gmina Aleksandrów	Instytucje kultury, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	2023 – 2030
Dostosowanie turystycznego zaplecza do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	Gmina Aleksandrów	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	2023 – 2030
Zagospodarowanie zbiorników wodnych i cieków wodnych na organizację rekreacji wodnej	Gmina Aleksandrów, Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, Wody Polskie	2023 – 2030
Współpraca w zakresie realizacji inwestycji turystyczno-rekreacyjnych z sąsiadującymi samorządami i samorządami wyższego szczebla	Gmina Aleksandrów	Instytucje kultury, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, inne samorządy	2023 - 2030
Ochrona czynna obszarów cennych przyrodniczo	Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej, Nadleśnictwo Józefów	Gmina Aleksandrów	2023 - 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	- Liczba działań zabezpieczających zasoby przyrodnicze i kulturowe przed wpływem negatywnych czynników zewnętrznych (szt.) - Liczba nowopowstałych podmiotów gospodarczych prowadzących działalność turystyczną (szt.)		

1.2. Wzrost bezpieczeństwa gminy i poprawa efektywności energetycznej

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Przedsięwzięcia inwestycyjne poprawiające bezpieczeństwo: oświetlenie uliczne, monitoring itp. oraz projekty zwiększające świadomość mieszkańców w zakresie zasad bezpieczeństwa	Gmina Aleksandrów	sąsiednie JST, organizacje pozarządowe, służby mundurowe odpowiadające za bezpieczeństwo, stowarzyszenia, szkoły, przedszkola	2023 – 2030
Bliska współpraca służb mundurowych z władzami lokalnymi w zakresie	Gmina Aleksandrów	Powiatowa Komenda Policji, Komenda	2023 – 2030

monitorowania poziomu bezpieczeństwa i przeciwdziałania jego zagrożeniom		Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej, OSP, Lasy Państwowe	
Doposażenie jednostek straży pożarnej	Gmina Aleksandrów, OSP	Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej, przedsiębiorcy	2023 – 2030
Stworzenie sprawnego systemu alarmowania mieszkańców przed zagrożeniami związanymi z niekorzystnymi warunkami pogodowymi, jak również działaniami zbrojnymi	Gmina Aleksandrów, OSP	Wojewoda Lubelski, Starosta Biłgorajski	2023 – 2030
Rozbudowa i remonty drogowej infrastruktury towarzyszącej, m.in. chodniki, pełne oznakowanie pionowe, wiaty przystankowe, parkingi	Gmina Aleksandrów, Zarząd Dróg Wojewódzkich podlegający Samorządowi Województwa Lubelskiego, Zarząd Dróg Powiatowych podlegający pod Powiat Biłgorajski	Sąsiednie JST, organizacje pozarządowe, zarządcy dróg	2023 - 2030
Wspieranie produkcji energii elektrycznej i cieplnej ze źródeł odnawialnych oraz promocja odnawialnych źródeł energii wśród mieszkańców	Gmina Aleksandrów	Mieszkańcy – osoby fizyczne, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe	2023 – 2030
Wsparcie działań w zakresie gospodarki niskoemisyjnej	Gmina Aleksandrów	Mieszkańcy – osoby fizyczne, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe	2023 – 2030
Projekty związane z termomodernizacją i wymianą źródeł ciepła oraz minimalizacja zanieczyszczeń powietrza ze wszystkich źródeł (z uwzględnieniem ograniczenia niskiej emisji)	Gmina Aleksandrów, mieszkańcy, przedsiębiorcy	Podmioty publiczne, mieszkańcy – osoby fizyczne, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe	2023 – 2030
Projekty w zakresie inteligentnego oświetlenia ulicznego, w tym oświetlenia LED	Gmina Aleksandrów, Zarząd Dróg Wojewódzkich (podlegający Samorządowi Województwa Lubelskiego), Zarząd Dróg Powiatowych (podlegający pod Powiat Biłgorajski)	zarządcy dróg	2023 - 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	-Liczba doposażonych jednostek OSP z terenu gminy (szt.) -Długość wyremontowanych/wybudowanych chodników (m) - Liczba zrealizowanych kampanii, projektów informacyjno- edukacyjnych o tematyce ekologicznej (szt.)		

Cel operacyjny 1.3 Kształtowanie postaw ekologicznych prowadzących do wzrostu świadomości mieszkańców i rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym			
Możliwe kierunki działań/ typy projektów	**Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację**	**Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)**	**Okres realizacji**
Projekty w zakresie budowy/ rozbudowy infrastruktury PSZOK	Gmina Aleksandrów	przedsiębiorcy	2023 - 2030
Usuwanie dzikich wysypisk śmieci oraz odpadów z folii rolniczej, siatki i sznurka	Gmina Aleksandrów	przedsiębiorcy, mieszkańcy – osoby	2023 - 2030

do owijania balotów, opakowań po nawozach i typu Big Bag		fizyczne	
Projekty w zakresie lepszej organizacji selekcji i zbierania odpadów powstających u źródła (np. dzień zbiórki określonego odpadu, pojemniki na tekstylia i ich przerób, system od drzwi do drzwi, mobilne punkty odbioru odpadów)	Gmina Aleksandrów	przedsiębiorcy, mieszkańcy – osoby fizyczne	2023 – 2030
Inicjatywy obywatelskie w zakresie gospodarki w obiegu zamkniętym (ośrodki ponownego użytku, jadłodzielnie, banki żywności, kawiarenki naprawcze, sklepy bezopakowaniowe, sklepy z przedmiotami używanymi, puszkomaty, współdzielnie)	Organizacje pozarządowe, Mieszkańcy – osoby fizyczne	Gmina Aleksandrów	2023 – 2030
Udział w projektach regionalnych i krajowych w zakresie usuwania pokryć z azbestu	Gmina Aleksandrów	Mieszkańcy – osoby fizyczne, przedsiębiorcy	2023 - 2030
Tworzenie programów edukacji ekologicznej dla dzieci i młodzieży (edukacja mieszkańców), edukacja społeczności lokalnej w zakresie nowych technologii ochrony środowiska i zagrożeń ekologicznych	Gmina Aleksandrów	Lasy Państwowe, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Zarząd Parków Krajobrazowych, przedszkola, szkoły, organizacje pozarządowe, mieszkańcy - osoby fizyczne, przedsiębiorcy	2023 - 2030
Prowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnej o tematyce ekologicznej – ochrony środowiska naturalnego, promowanie ekologicznych rozwiązań inwestycyjnych oraz komunikacyjnych	Gmina Aleksandrów	Szkoły, przedszkola, organizacje pozarządowe, instytucje kultury	2023 - 2030
Wsparcie dla organizacji szkoleń dla rolników w zakresie wdrażania ekologicznych metod produkcji rolnej	Gmina Aleksandrów	Organizacje rolnicze, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia rolnictwa, organizacje pozarządowe	2023 - 2030
Propagowanie ekologicznego stylu życia	Gmina Aleksandrów	Szkoły, przedszkola, organizacje pozarządowe, mieszkańcy - osoby fizyczne, przedsiębiorcy, instytucje kultury	2023 - 2030
Projekty informacyjne i edukacyjne nt. ograniczania ilości produkowanych odpadów u źródła	Gmina Aleksandrów	szkoły, przedszkola, organizacje pozarządowe,	2023 - 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	-Liczba zrealizowanych kampanii, projektów informacyjno-edukacyjnych o tematyce ekologicznej (szt.) -Liczba uczestników kampanii ekologicznych (os.)		

Cel operacyjny 1.4 Wzrost bezpieczeństwa wodnego gminy i rozwój infrastruktury komunalnej związanej z gospodarka wodno-ściekową			
Możliwe kierunki działań/ typy projektów	**Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację**	**Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)**	**Okres realizacji**
Ochrona wód powierzchniowych oraz podziemnych	Gmina Aleksandrów	Mieszkańcy – osoby fizyczne, spółki wodne, Wody Polskie	2023 - 2030
Projekty w zakresie rozwoju infrastruktury wodno-ściekowej (infrastruktura sieciowa, oczyszczalnie	Gmina Aleksandrów	Mieszkańcy, przedsiębiorcy	2023 – 2030

ścieków, stacje uzdatniania wody itp.)			
Projekty w zakresie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach, gdzie kanalizacja sieciowa nie jest uzasadniona ekonomicznie	Gmina Aleksandrów	Mieszkańcy – osoby fizyczne	2023 – 2030
Kompleksowe retencjonowanie wody w celu przeciwdziałania skutkom zmiany klimatu: Projekty i przedsięwzięcia w zakresie retencjonowania wody „u źródła", „na ścieżce", „w odbiorniku", rozwoju tzw. infrastruktury niebiesko-zielonej	Gmina Aleksandrów	Mieszkańcy – osoby fizyczne, zarządcy dróg, Wody Polskie	2023 – 2030
Projekty i przedsięwzięcia w zakresie zagospodarowania/ modernizacji/ ochrony obszarów naturalnych cieków wodnych oraz ich źródeł	Gmina Aleksandrów	Mieszkańcy – osoby fizyczne, Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej, Wody Polskie	2023 – 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	-Długość wybudowanej/ przebudowanej/ zmodernizowanej/ rozbudowanej sieci wodno-kanalizacyjnej (m) -Korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności (%)		

Projekty / przedsięwzięcia	Opis przedsięwzięcia	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacowana wartość (zł)	Lata realizacji
Montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach mieszkalnych mieszkańców Gminy Aleksandrów oraz na budynkach użyteczności publicznej	Montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach mieszkalnych mieszkańców Gminy Aleksandrów oraz na budynkach użyteczności publicznej	Gmina Aleksandrów	5 000 000,00	2023-2030
Wymiana kotłów na paliwa stałe w budynkach mieszkalnych mieszkańców Gminy Aleksandrów	Wymiana kotłów na paliwa stałe w budynkach mieszkalnych mieszkańców Gminy Aleksandrów	Gmina Aleksandrów	7 000 000,00	2023-2030
Budowa i przebudowa instalacji służących do produkcji energii pochodzącej z OZE (fotowoltaika, pompy ciepła, magazyny energii ipt.)	Budowa i przebudowa instalacji służących do produkcji energii pochodzącej z OZE (fotowoltaika, pompy ciepła, magazyny energii itp.)	Gmina Aleksandrów	10 000 000,00	2023-2030
Termomodernizacja budynku Urzędu Gminy w Aleksandrowie z wykorzystaniem OZE	Termomodernizacja budynku Urzędu Gminy Aleksandrów z wykorzystaniem OZE	Gmina Aleksandrów	5 000 000,00	2023-2030
Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Aleksandrów	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Aleksandrów	Gmina Aleksandrów	10 000 000,00	2023-2030
Budowa/modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Aleksandrów	Budowa/modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Aleksandrów	Gmina Aleksandrów	5 000 000,00	2023-2030
Zakup specjalistycznego sprzętu i wyposażenia obiektów dla OSP w Aleksandrowie	Zakup specjalistycznego sprzętu i wyposażenia obiektów dla OSP Aleksandrów I i OSP Aleksandrów II	Gmina Aleksandrów	2 000 000,00	2023-2030

Modernizacja budynków OSP w Aleksandrowie	Modernizacja budynków OSP Aleksandrów I i OSP Aleksandrów II	Gmina Aleksandrów	5 000 000,00	2023-2030
Kontynuacja uczestnictwa w programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Aleksandrów	Kontynuacja uczestnictwa w programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Aleksandrów	Gmina Aleksandrów	-	2023-2030
Kampania informacyjna promująca postawy prośrodowiskowe na temat pozytywnych aspektów segregacji odpadów	Kampania informacyjna promująca postawy prośrodowiskowe na temat pozytywnych aspektów segregacji odpadów	Gmina Aleksandrów	50 000,00	2023-2030
Budowa punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych w Gminie Aleksandrów	Budowa punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych w Gminie Aleksandrów	Gmina Aleksandrów	250 000,00	2023-2030
Aktualizacja programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terenie Gminy Aleksandrów	Aktualizacja programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terenie Gminy Aleksandrów	Gmina Aleksandrów	50 000,00	2023-2030
Budowa zbiornika wodnego w Aleksandrowie	Budowa zbiornika wodnego w Aleksandrowie	Gmina Aleksandrów	20 000 000,00	2023-2030
Modernizacja istniejącego zbiornika wodnego w Aleksandrowie na rzece Szum	Modernizacja istniejącego zbiornika wodnego w Aleksandrowie na rzece Szum	Gmina Aleksandrów	15 000 000,00	2023-2030
Budowa sieci wodociągowej na terenie Gminy Aleksandrów dla nowych terenów budowlanych	Budowa sieci wodociągowej na terenie Gminy Aleksandrów dla nowych terenów budowlanych	Gmina Aleksandrów	3 000 000,00	2023-2030
Budowa sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Aleksandrów dla istniejących i nowych terenów budowlanych	Budowa sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Aleksandrów dla istniejących i nowych terenów budowlanych	Gmina Aleksandrów	4 000 000,00	2023-2030
Modernizacja istniejącej sieci wodociągowej na terenie Gminy Aleksandrów	Modernizacja istniejącej sieci wodociągowej na terenie Gminy Aleksandrów	Gmina Aleksandrów	1 500 000,00	2023-2030
Modernizacja istniejącej sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Aleksandrów	Modernizacja istniejącej sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Aleksandrów	Gmina Aleksandrów	2 000 000,00	2023-2030
Modernizacja stacji uzdatniania wody w Aleksandrowie	Modernizacja stacji uzdatniania wody w Aleksandrowie	Gmina Aleksandrów	5 000 000,00	2023-2030
Modernizacja oczyszczalni ścieków w Aleksandrowie	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Aleksandrowie	Gmina Aleksandrów	10 000 000,00	2023-2030

Opracowanie/Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Aleksandrów	Opracowanie/Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Aleksandrów	Gmina Aleksandrów	50 000,00	2023-2030
Budowa/ modernizacja chodników dla pieszych na terenie Gminy Aleksandrów	Budowa/ modernizacja chodników dla pieszych na terenie Gminy Aleksandrów	Gmina Aleksandrów	8 000 000,00	2023-2030

CEL STRATEGICZNY 2. POPRAWA DOSTĘPNOŚCI I JAKOŚCI USŁUG SPOŁECZNYCH DOSTOSOWANYCH DO POTRZEB MIESZKAŃCÓW

Istotnymi elementami, które decydują o poziomie rozwoju lokalnego i jakości życia mieszkańców jest m.in. jakość infrastruktury społecznej oraz dostęp i poziom usług społecznych (edukacji, opieki zdrowotnej, opieki społecznej) oraz dostępność do mieszkaniowego zasobu komunalnego i socjalnego Gminy. Właściwe funkcjonowanie społeczności lokalnej wymaga zapewnienia odpowiednich warunków, które umożliwią zaspokojenie podstawowych potrzeb - opieka zdrowotna czy edukacja, ale również potrzeb związanych ze spędzaniem czasu wolnego i budowaniem więzi społecznych (integracja społeczna). Niezależnie od aktualnej oferty usług społecznych na terenie Gminy, należy nieustannie dążyć do podnoszenia ich jakości i dostępności. Odnosi się to zarówno do edukacji, gdzie ważne jest stworzenie warunków dla nieograniczonego rozwoju dzieci i młodzieży, rozszerzenia oferty zajęć pozalekcyjnych, wyrównawczych jak i rozwoju różnych form pomocy i integracji społecznej, w szczególności skierowanych do osób starszych i z niepełnosprawnościami.

Potrzeby społeczeństwa w zakresie mieszkalnictwa komunalnego powinny być zaspakajane poprzez budowę lub modernizację istniejących budynków i stworzenie w nich mieszkań komunalnych.

Planując działania na najbliższe lata Gmina Aleksandrów powinna uwzględnić stale postępujący proces starzenia się społeczeństwa i potrzeby osób w najstarszej grupie wiekowej. Ważne w tym zakresie jest zapewnienie najstarszym mieszkańcom dostępu do badań diagnostycznych i do odpowiedniej opieki zdrowotnej (poprzez bliską współpracę z publicznymi i niepublicznymi zakładami opieki zdrowotnej). Niezwykle istotne jest zapewnienie kompleksowej opieki medycznej o wysokim standardzie usług, zwiększenie dostępności do diagnostyki, badań i konsultacji medycznych dla mieszkańców, a także wsparcie i promowanie różnorodnych inicjatyw prozdrowotnych i aktywizujących. Oferta ta powinna uwzględniać także komplet specjalistycznych usług adresowanych do seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami.

Ograniczenia spowodowane przez pandemię, skutkujące izolacją i utrudnionymi kontaktami międzyludzkimi oraz wzrostem liczby osób bezrobotnych, przyczyniły się do konieczności podjęcia działań integracyjnych i aktywizacyjnych lokalną społeczność. Metody aktywizacyjne są istotne zwłaszcza są dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy. Rozwiązaniem są np. podmioty ekonomii społecznej (spółdzielnie socjalne) i podmioty działające w sferze pożytku publicznego takie jak (stowarzyszenia i fundacje).

Gmina Aleksandrów uwzględniając zwiększający się poziom aktywności społecznej, zakłada dalszy rozwój działań aktywizacyjnych i integracyjnych skierowanych do mieszkańców Gminy. Ważny jest wpływ działalności organizacji pozarządowych na rozwój Gminy. Organizacje społeczne działające lokalnie mogą być kluczowym partnerem w realizacji działań, w szczególności polityki kulturalnej, sportowej, działań na rzecz wybranych grup społecznych, w tym na rzecz seniorów z terenu Gminy.

Duży wpływ na rozwój kapitału społecznego będzie miała koncepcja Smart Village (inteligentna wieś). Mieszkańcy Gminy Aleksandrów mają szansę dzięki wykorzystaniu np. nowych technologii mają szansę wpłynąć na wzrost jakości i poziomu życia oraz zrównoważonego rozwoju. Smart Village pozwoli na stworzenie aktywnej społeczności lokalnej, która na terenie swojej gminy współpracuje i wspólnie decyduje o rozwoju. Działaniami wdrażającymi koncepcje Smart Village są przede wszystkim te realizujące inteligentne rozwiązania m.in.:

- Usługi publiczne tj.: e-zdrowie, e-opieka, edukacja zdalna, transport (np. telebusy), energetyka (np. OZE), a także bezpieczeństwo (np. monitoring wizyjny).
- Zarządzanie publiczne tj.: e-administracja, gospodarka odpadami (np. czujniki napełnienia kontenerów), planowanie przestrzenne (np. digitalizacja), a także monitoring środowiska (np. czujniki jakości powietrza).
- Przedsiębiorczość tj.: rolnictwo precyzyjne, handel online (np. wyrobami lokalnymi), turystyka wiejska (oparta na inteligentnych rozwiązaniach), a także współdzielenie (np. specjalistycznych sprzętów).

W nawiązaniu do sformułowanych powyżej założeń Celu Strategicznego 2. Przewiduje się realizacje sześciu celów operacyjnych:

2. Poprawa dostępności i jakości usług społecznych dostosowanych do potrzeb mieszkańców

- 2.1 Poprawa dostępności oraz jakości usług edukacji i opieki nad dziećmi
- 2.2 Poprawa efektywności polityki społecznej i opieki zdrowotnej
- 2.3 Rozwój infrastruktury rekreacyjno-sportowej i oferty kulturalnej
- 2.4 Kształtowanie spójnej polityki przestrzennej i harmonijnej przestrzeni Gminy
- 2.5 Wzrost aktywności obywatelskiej i integracji mieszkańców
- 2.6. Poprawa jakości i sprawności administracji publicznej

Cel operacyjny 2.1 Poprawa dostępności oraz jakości usług edukacji i opieki nad dziećmi

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Projekty w zakresie rozwoju infrastruktury żłobków oraz innych form opieki nad dziećmi do lat 3	Gmina Aleksandrów, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe	organizacje pozarządowe	2023 – 2030
Projekty w zakresie tworzenia oraz rozwoju infrastruktury i usług wychowania przedszkolnego	Gmina Aleksandrów, przedsiębiorcy	organizacje pozarządowe, kuratorium oświaty	2023 – 2030
Projekty w zakresie racjonalizacji i modernizacji kształcenia na poziomie podstawowym	Gmina Aleksandrów, organizacje pozarządowe	kuratorium oświaty	2023 – 2030
Wsparcie uczniów w ramach programów stypendialnych (np.: stypendia naukowe i sportowe)	Gmina Aleksandrów	organizacje pozarządowe, kuratorium oświaty	2023 – 2030
Projekty w zakresie wyposażenia szkół w niezbędny sprzęt i rozwój pracowni przedmiotowych	Gmina Aleksandrów	organizacje pozarządowe, kuratorium oświaty	2023 – 2030
Projekty w zakresie poszerzania oferty kształcenia (np. zajęcia dodatkowe) oraz wprowadzania innowacji	Gmina Aleksandrów	organizacje pozarządowe, kuratorium oświaty	2023 – 2030
Projekty w zakresie podnoszenia kwalifikacji nauczycieli	Gmina Aleksandrów	organizacje pozarządowe, kuratorium oświaty	2023 – 2030

Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	-Liczba wspartych żłobków/klubów dziecięcych/przedszkoli/ oddziałów przedszkolnych (szt.) -Liczba udzielonych stypendiów naukowych i sportowych (szt.)

Cel operacyjny 2.2 Poprawa efektywności polityki społecznej i opieki zdrowotnej

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Projekty w zakresie modernizacji oraz wyposażenia zakładów podstawowej/ambulatoryjnej opieki medycznej w niezbędny sprzęt i urządzenia	Placówki ochrony zdrowia, Gmina Aleksandrów	organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	2023 – 2030
Projekty z zakresu remontów i modernizacji obiektów Podstawowej Opieki Zdrowotnej	Placówki ochrony zdrowia	-	2023– 2030
Realizacja programów szczepień i akcji poboru krwi	Placówki ochrony zdrowia	Gmina Aleksandrów, GOPS, inne JST, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	2023 – 2030
Współpraca z podmiotami leczniczymi w powiecie i województwie w zakresie poprawy dostępności mieszkańców do lekarzy specjalistów oraz usług diagnostyki specjalistycznej	Gmina Aleksandrów, placówki ochrony zdrowia, podmioty lecznicze w powiecie i województwie,	inne JST, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	2023 – 2030
Uczestnictwo w regionalnych i krajowych programach profilaktyki, badań i leczenia wybranych chorób cywilizacyjnych	Gmina Aleksandrów, Placówki ochrony zdrowia	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	2023 – 2030
Rozwój różnych form opieki i wsparcia dla osób potrzebujących w ramach istniejących i nowych instytucji pomocy społecznej (np.: w ramach idei Centrum Usług Społecznych - CUS)	Gmina Aleksandrów, GOPS	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, organizacje pozarządowe	2023 – 2030
Projekty w zakresie pomocy żywieniowej dla osób i rodzin zagrożonych ubóstwem dochodowym	Gmina Aleksandrów, GOPS	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, organizacje pozarządowe	2023– 2030
Projekty w zakresie wsparcia osób zagrożonych ubóstwem energetycznym	Gmina Aleksandrów	Organizacje pozarządowe, inne samorządy, GOPS,	2023 – 2030
Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień w Gminie Aleksandrów	Gmina Aleksandrów, GOPS	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, organizacje pozarządowe	2023 – 2030
Współpraca władz samorządowych z organizacjami pozarządowymi w zakresie zapewnienia dodatkowych usług na rzecz osób objętych pomocą społeczną	Gmina Aleksandrów, Organizacje pozarządowe	GOPS, inne JST, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	2023 – 2030
Projekty w zakresie budowy/przebudowy/rozbudowy budynków na mieszkania wspomagane, chronione, komunalne i socjalne	Gmina Aleksandrów, GOPS	Spółdzielnie, deweloperzy, TBS-y, biura nieruchomości, inne JST	2023 – 2030
Współpraca z partnerami komercyjnymi (spółdzielnie, deweloperzy)	Gmina Aleksandrów	spółdzielnie, deweloperzy, TBS-y, biura nieruchomości, inne JST	2023 – 2030
Rozbudowa niezbędnej infrastruktury technicznej zapewniającej lepszy standard i wyposażenie mieszkań na terenie gminy	Gmina Aleksandrów, Polska Spółka Gazownictwa, przedsiębiorcy, PGE	Właściciele nieruchomości, mieszkańcy	2023 – 2030
Prowadzenie aktywnej polityki	Gmina Aleksandrów	Przedsiębiorcy,	2023 –

mieszkaniowej, w tym opracowanie i wdrożenie programu ulg i ułatwień dla młodych ludzi w zakresie budowy/kupna/wynajmu własnego mieszkania		organizacje pozarządowe, mieszkańcy	2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	-Liczba udzielonych świadczeń z zakresu pomocy społecznej -Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności		

Cel operacyjny 2.3 Rozwój infrastruktury rekreacyjno-sportowej i oferty kulturalnej

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Projekty w zakresie budowy/remontu/modernizacji infrastruktury służącej do rozwoju usług kultury	Gmina Aleksandrów, instytucje kultury	Organizacje pozarządowe, mieszkańcy – osoby fizyczne, instytucje kultury	2023 - 2030
Projekty w zakresie budowy/rozbudowy/ modernizacji/ urządzenia obiektów związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem	Gmina Aleksandrów, instytucje kultury	Organizacje pozarządowe, mieszkańcy – osoby fizyczne	2023 - 2030
Doposażenie kół gospodyń wiejskich	Gmina Aleksandrów, instytucje kultury, przedsiębiorcy	Organizacje pozarządowe, mieszkańcy – osoby fizyczne	2023 - 2030
Projekty aktywizujące społeczność lokalną do współuczestnictwa w propagowaniu lokalnej kultury i tradycji obszaru	Gmina Aleksandrów, instytucje kultury	Organizacje pozarządowe, mieszkańcy – osoby fizyczne	2023 - 2030
Rozbudowa oferty wydarzeń kulturowych, rozwój działalności biblioteki publicznej	Gmina Aleksandrów, instytucje kultury	Organizacje pozarządowe, mieszkańcy – osoby fizyczne	2023 - 2030
Projekty w zakresie organizowania i promowania imprez kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych	Organizacje pozarządowe, mieszkańcy – osoby fizyczne, Gmina Aleksandrów	Instytucje kultury	2023 - 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	- Liczba wydarzeń kulturalnych organizowanych w ciągu roku (szt.)		

Cel operacyjny 2.4 Kształtowanie spójnej polityki przestrzennej i harmonijnej przestrzeni Gminy

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Zwiększenie zdolności instytucjonalnych gminy do częstszej aktualizacji dokumentów planistycznych i strategicznych	Gmina Aleksandrów	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe	2023 - 2030

Likwidacja konfliktów przestrzennych, w tym tych powstałych na granicy jednostek pomocniczych i samorządu terytorialnego	Gmina Aleksandrów	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, inne JST	2023-2030
Opracowanie dokumentów planistycznych związanych z rewitalizacją gminy	Gmina Aleksandrów	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe	2023 - 2030
Wdrożenie reformy planowania i zagospodarowania przestrzennego	Gmina Aleksandrów	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe	2023 - 2030
Projekty w zakresie odnowy/ rewitalizacji/ modernizacji/ uporządkowania przestrzeni publicznych i obiektów użyteczności publicznej	Gmina Aleksandrów, Powiat Biłgorajski	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, mieszkańcy – osoby fizyczne, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, konserwator zabytków, kościoły i związki wyznaniowe	2023 – 2030
Projekty w zakresie odbudowy/ remontów/ modernizacji zasobu zabytków i obiektów o znaczeniu kulturowym	Gmina Aleksandrów, instytucje kultury	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, konserwator zabytków, kościoły i związki wyznaniowe, Powiat Biłgorajski	2023 - 2030
Projekty w zakresie rewitalizacji przestrzeni i obiektów należących do osób prywatnych	Mieszkańcy – osoby fizyczne, przedsiębiorcy, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, kościoły i związki wyznaniowe	Gmina Aleksandrów, organizacje pozarządowe, konserwator zabytków	2023 – 2030
Aktualizacja i opracowanie zmian dokumentów planistycznych i rewitalizacyjnych Gminy	Gmina Aleksandrów	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, mieszkańcy – osoby fizyczne, wspólnoty mieszkaniowe, konserwator zabytków, kościoły i związki wyznaniowe, Wody Polskie oraz sąsiednie JST, Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej	2023 - 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	-Liczba zaktualizowanych i opracowanych zmian dokumentów planistycznych (szt.) -Liczba odnowionych obiektów zabytkowych, sakralnych i obiektów przyrodniczych		

Cel operacyjny 2.5 Wzrost aktywności obywatelskiej i integracji mieszkańców

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Likwidacja barier architektonicznych oraz poprawa dostępności dla osób z niepełnosprawnościami do obiektów użyteczności publicznej	Gmina Aleksandrów	Organizacje pozarządowe, PFRON	2023 – 2030

Rozwój i doskonalenie różnych form i narzędzi integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, w bliskiej współpracy z działającymi ośrodkami wsparcia (np. środowiskowe domy samopomocy, zakłady opiekuńczo-lecznicze, domy pomocy społecznej itp.).	Gmina Aleksandrów	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, PFRON, Ośrodek rehabilitacji i terapii dla dzieci niepełnosprawnych, GOPS, Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym "Krok za krokiem"	2023 – 2030
Projekty w zakresie zapewnienia transportu publicznego (zbiorowego) dla osób starszych wykluczonych komunikacyjnie	Gmina Aleksandrów	Organizacje pozarządowe, inne samorządy, GOPS, przedsiębiorcy	2023 – 2030
Projekty w zakresie utworzenia / rozwoju domów seniora (dziennych domów pobytu) wraz z pakietami działań aktywizujących	Gmina Aleksandrów	Organizacje pozarządowe, inne samorządy, GOPS, instytucje kultury	2023 – 2030
Wdrażanie najlepszych praktyk w zakresie wykorzystania potencjału seniorów w opiece i edukacji dzieci i młodzieży, pomocy dobrosąsiedzkiej, kształceniu zawodowym, itp.	Gmina Aleksandrów	Organizacje pozarządowe, inne samorządy, GOPS, instytucje kultury	2023 – 2030
Projekty dla seniorów z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego	Gmina Aleksandrów	Organizacje pozarządowe, inne samorządy, GOPS, instytucje kultury	2023 – 2030
Wspieranie działań na rzecz integracji międzypokoleniowej, w tym wsparcie dla tworzenia i działalności podmiotów integracji społecznej	Gmina Aleksandrów	Organizacje pozarządowe, inne samorządy, GOPS, Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym "Krok za krokiem", Ośrodek rehabilitacji i terapii dla dzieci niepełnosprawnych, instytucje kultury	2023 – 2030
Rozwój inicjatyw (zajęć, warsztatów, spotkań) łączących i integrujących lokalną społeczność	Gmina Aleksandrów	Organizacje pozarządowe, inne samorządy, GOPS, instytucje kultury	2023 – 2030
Rozwój podmiotów ekonomii społecznej jako szczególnej formy aktywizacji zawodowej i integracji społecznej osób wykluczonych	Gmina Aleksandrów	Powiatowy Urząd Pracy, organizacje pozarządowe	2023 – 2030
Partycypacja w procesie planowania strategicznego (aktywny udział mieszkańców w opracowywaniu dokumentów strategicznych gminy)	Gmina Aleksandrów, organizacje pozarządowe	Mieszkańcy, przedsiębiorcy	2023 – 2030
Partycypacja i współuczestnictwo w planowaniu budżetu gminy i jego wykorzystywaniu (budżet obywatelski, Fundusz Sołecki);	Gmina Aleksandrów, organizacje pozarządowe	Mieszkańcy, przedsiębiorcy	2023 – 2030
Rozwój różnych technik i narzędzi partycypacyjnych w kluczowych obszarach współpracy władz samorządowych z mieszkańcami (np. rewitalizacja przestrzeni publicznych, wspólna organizacja wydarzeń kulturalnych);	Gmina Aleksandrów, organizacje pozarządowe	Mieszkańcy, przedsiębiorcy	2023 – 2030
Realizacja programów współpracy z organizacjami pozarządowymi bardziej ukierunkowanych na nowe inicjatywy i angażujących nowe podmioty i społeczności	Gmina Aleksandrów, organizacje pozarządowe	Mieszkańcy, przedsiębiorcy	2023 – 2030
Projekty aktywizacji i integracji społeczności lokalnej z wykorzystaniem lokalnych organizacji pozarządowych oraz rozwijające oddolne inicjatywy realizowane przez NGO	Gmina Aleksandrów, organizacje pozarządowe	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, instytucje kultury, Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym "Krok za krokiem", Ośrodek rehabilitacji i terapii dla	2023 – 2030

		dzieci niepełnosprawnych	
Projekty aktywizacji mieszkańców wsi w ramach procesu rozwoju inteligentnych wsi (smart village)	Gmina Aleksandrów, organizacje pozarządowe	Mieszkańcy, przedsiębiorcy	2023 – 2030
Projekty w zakresie rozwoju kompetencji cyfrowych wśród społeczności lokalnej oraz informowania w zakresie dobrych praktyk w zakresie inteligentnego rozwoju (sm, smart village)	Gmina Aleksandrów, organizacje pozarządowe	Mieszkańcy, przedsiębiorcy	2023 – 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	-Liczba działań zrealizowanych w celu dostosowania obiektów użyteczności publicznej będących w zasobie gminnym do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (szt.) -Liczba uczestników biorących udział w przedsięwzięciach aktywizacji społecznej, kulturalnej i edukacyjnej (os.) -Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne (szt.) -Procentowy udział w wyborach i referendach (%)		

Cel operacyjny 2.6. Poprawa jakości i sprawności administracji publicznej

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Dostosowanie przestrzeni oraz obiektów użyteczności publicznej do osób ze szczególnymi potrzebami (w zakresie m.in. likwidacji barier architektonicznych)	Gmina Aleksandrów	Mieszkańcy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, PFRON	2023 – 2030
Upowszechnianie zasad otwartego rządzenia (współrządzenia) na obszarze gminy	Gmina Aleksandrów	Mieszkańcy – osoby fizyczne, przedsiębiorcy	2023 – 2030
Wdrożenie mechanizmów oceny jakości świadczonych usług publicznych	Gmina Aleksandrów	Jednostki organizacyjne gminy, mieszkańcy – osoby fizyczne, przedsiębiorcy	2023 – 2030
Zwiększenie zdolności w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych na rozwój Gminy, w tym środków z innowacyjnych mechanizmów finansowania (instrumenty zwrotne, instrumenty dłużne, PPP)	Gmina Aleksandrów	Jednostki organizacyjne gminy, instytucje otoczenia biznesu i rolnictwa, przedsiębiorcy	2023 – 2030
Upowszechnienie zasad stałego monitorowania i ocena efektów wdrażanych dokumentów strategicznych i polityk	Gmina Aleksandrów	Jednostki organizacyjne gminy	2023 – 2030
Zarządzanie kadrami oraz rozwój ich wiedzy i kompetencji (m.in. poprzez właściwe planowanie zatrudnienia i system rekrutacji, szkolenia i dokształcanie się, zarządzanie karierą oraz indywidualne ścieżki rozwoju, polityka wynagradzania i motywowania do pracy itp.)	Gmina Aleksandrów	Jednostki organizacyjne gminy	2023 – 2030
Wzmocnienie zdolności analitycznych jednostek planowania przestrzennego poprzez dostęp do nowoczesnych narzędzi w zakresie analizy, przetwarzania i prezentacji danych przestrzennych	Gmina Aleksandrów	Jednostki organizacyjne gminy	2023 – 2030
Usprawnienie procesów koordynacji wewnętrznej w ramach administracji gminy (m.in. poprzez poprawę przejrzystości i dostępności obowiązujących schematów	Gmina Aleksandrów	Jednostki organizacyjne gminy	2023 – 2030

organizacyjnych, procedur, system odpowiedzialności i koordynacji poszczególnych zadań itp.)			
Współpraca partnerska, sieciowanie i wymiana praktyk w zakresie „dobrego rządzenia"	Gmina Aleksandrów	Jednostki organizacyjne innych krajów, samorządy zagraniczne, jednostki naukowe, przedsiębiorcy	2023 – 2030
Przyspieszenie procesu cyfryzacji usług publicznych na terenie Gminy Aleksandrów oraz podniesienie ich na wyższy poziom dojrzałości	Gmina Aleksandrów	Jednostki organizacyjne gminy	2023 – 2030
Rozwój systemu wsparcia dodatkowego dla świadczenia usług elektronicznych, w tym: - cykliczne szkolenia na temat e-usług dla urzędników publicznych i mieszkańców; - dodatkowe usługi w postaci np. elektronicznych faktur, zdalnej pomocy, aplikacje mobilne, czaty, webinaria, bezpieczne przesyłanie informacji; - wsparcie dla osób o różnym stopniu niepełnosprawności; Opracowane procedury dotyczące oprogramowania, sprzętu i kwalifikacji personelu, aby prowadzić pracę zdalną i wykorzystywać udostępniane dokumenty, kalendarze elektroniczne itd.	Gmina Aleksandrów	Jednostki organizacyjne gminy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe	2023 – 2030
Rozbudowa efektywnego systemu elektronicznego obiegu dokumentów umożliwiającego dzielenie się informacjami oraz komunikację między różnymi komórkami organizacyjnymi urzędu i jednostkami organizacyjnymi JST	Gmina Aleksandrów	Jednostki organizacyjne gminy	2023 – 2030
Przeprowadzenie inwentaryzacji dostępnych danych publicznych gromadzonych w zasobach Gminy pod kątem ich udostępnienia, jako dane otwarte	Gmina Aleksandrów	Jednostki organizacyjne gminy	2023 – 2030
Opracowanie strategii zarządzania własnymi danymi i udostępniania ich na zewnątrz (m.in. określenie metod, za pomocą których administracja zarządza własnymi zasobami danych poprzez ustalone reguły, polityki, procedury, role oraz zasady odpowiedzialności)	Gmina Aleksandrów	Jednostki organizacyjne gminy	2023 – 2030
Współpraca z instytucjami krajowymi i podmiotami prywatnymi w zakresie właściwego zarządzania danymi (w tym big data) w samorządach oraz ich udostępniania (architektura i standaryzacja danych, zapewnienie ich jakości i interoperacyjności)	Gmina Aleksandrów	Jednostki organizacyjne gminy, przedsiębiorcy, instytucje krajowe	2023 – 2030
Podnoszenie wiedzy i umiejętności pracowników administracji w zakresie otwierania i zarządzania danymi oraz zwiększanie świadomości społecznej na temat potencjału otwartych danych	Gmina Aleksandrów	Jednostki organizacyjne gminy	2023 – 2030
Regularne monitorowanie dotychczasowych praktyk i procedur zapewnienia cyberbezpieczeństwa w Urzędzie Gminy	Gmina Aleksandrów	Jednostki organizacyjne gminy	2023 – 2030
Upowszechnianie wiedzy i dobrych praktyk w zakresie cyberbezpieczeństwa w administracji samorządowej (szkolenia, poradniki, dobre praktyki itp.)	Gmina Aleksandrów	Jednostki organizacyjne gminy	2023 – 2030
Projekty inwestycyjne w zakresie zapewnienia cyberbezpieczeństwa (zgodnie	Gmina Aleksandrów	Jednostki organizacyjne gminy	2023 – 2030

ze zidentyfikowanymi potrzebami w zakresie zapewnienia odpowiedniego sprzętu i oprogramowania, korzystania z usług chmurowych)			
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	– Liczba pracowników przeszkolonych w zakresie poprawy jakości usług publicznych (os.) – Liczba inicjatyw/działań związanych z wymianą praktyk między jednostkami samorządu terytorialnego – Liczba pobrań/otwarć dokumentów zawierających informacje sektora publicznego (szt.)		

Projekty / przedsięwzięcia	Opis przedsięwzięcia	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacowana wartość (zł)	Lata realizacji
Modernizacja systemów teleinformatycznych oraz zakup oprogramowania zapewniającego przetwarzanie i przechowywanie danych w budynkach użyteczności publicznej	Modernizacja systemów teleinformatycznych oraz zakup oprogramowania zapewniającego przetwarzanie i przechowywanie danych w budynkach użyteczności publicznej w sołectwach Aleksandrów Pierwszy, Aleksandrów Drugi, Aleksandrów Trzeci i Aleksandrów Czwarty	Gmina Aleksandrów	7 000,00	2023-2030
Wdrażanie elektronicznej dostępności usług publicznych w administracji	Wdrażanie elektronicznej dostępności usług publicznych w administracji w budynku Urzędu Gminy Aleksandrów	Gmina Aleksandrów	10 000,00	2023-2025
Bieżąca modernizacja systemów teleinformatycznych w celu zapewnienia ich bezpieczeństwa	Bieżąca modernizacja systemów teleinformatycznych w celu zapewnienia ich bezpieczeństwa w budynku Urzędu Gminy Aleksandrów	Gmina Aleksandrów	-	2023-2030
Budowa żłobka dla dzieci w Aleksandrowie	Budowa żłobka dla dzieci w Aleksandrowie	Gmina Aleksandrów	5 000 000,00	2023-2025
Budowa/Modernizacja przedszkoli dla dzieci w Aleksandrowie	Budowa/Modernizacja przedszkoli dla dzieci w Aleksandrowie	Gmina Aleksandrów	15 000 000,00	2023-2030
Podnoszenie kwalifikacji nauczycieli	Podnoszenie kwalifikacji nauczycieli w Szkole Podstawowej w Aleksandrowie	Szkoła Podstawowa im. Dzieci Zamojszczyzny w Aleksandrowie	150 000,00	2023-2030
Stypendia dla najzdolniejszych uczniów	Stypendia dla najzdolniejszych uczniów ze Szkoły Podstawowej w Aleksandrowie	Gmina Aleksandrów	70 000,00	2023-2030
Zakup wyposażenia i pomocy dydaktycznych dla szkół	Zakup wyposażenia |i pomocy dydaktycznych dla Szkoły Podstawowej w Aleksandrowie	Szkoła Podstawowa im. Dzieci Zamojszczyzny w Aleksandrowie	500 000,00	2023-2030
Budowa świetlicy w Aleksandrowie	Budowa świetlicy w Aleksandrowie	Gmina Aleksandrów	1 000 000,00	2023-2025
Zmiana Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Aleksandrów	Zmiana Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Aleksandrów	Gmina Aleksandrów	500 000,00	2023-2030

Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Aleksandrów	Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Aleksandrów	Gmina Aleksandrów	200 000,00	2023-2030
Opracowanie Miejscowego Planu Zagospodarowania przestrzennego dla Gminy Aleksandrów	Opracowanie Miejscowego Planu Zagospodarowania przestrzennego dla Gminy Aleksandrów	Gmina Aleksandrów	800 000,00	2023-2030
Utworzenie punktu konsultacyjnego w tym zapewnienie wsparcia psychologicznego, prawnego oraz pomoc w uzyskaniu informacji umożliwiających poruszanie się po różnych systemach wsparcia	Utworzenie punktu konsultacyjnego w tym zapewnienie wsparcia psychologicznego, prawnego oraz pomoc w uzyskaniu informacji umożliwiających poruszanie się po różnych systemach wsparcia w Aleksandrowie	Gmina Aleksandrów	210 000,00	2022-2030
Wykorzystanie nowoczesnych technologii w usługach opiekuńczych, np. teleopieki i innych form niebezpośrednich usług opiekuńczych wykorzystujących nowe technologie, aktywizacja środowisk lokalnych w celu tworzenia społecznych (sąsiedzkich) metod samopomocy przy wykorzystaniu nowych technologii	Wykorzystanie nowoczesnych technologii w usługach opiekuńczych, np. teleopieki i innych form niebezpośrednich usług opiekuńczych wykorzystujących nowe technologie, aktywizacja środowisk lokalnych w celu tworzenia społecznych (sąsiedzkich) metod samopomocy przy wykorzystaniu nowych technologii	Podmiot prywatny, Gmina Aleksandrów	200 000,00	2022-2030
Zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów i rehabilitacji zdrowotnej	Zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów i rehabilitacji zdrowotnej	Podmiot prywatny, Gmina Aleksandrów	280 000,00	2022-2030
Utworzenie świetlicy środowiskowej, socjoterapeutycznej	utworzenie świetlicy środowiskowej, socjoterapeutycznej	Gmina Aleksandrów	100 000,00	2022-2030
Prowadzenie zajęć profilaktycznych dot. uzależnień, przemocy i innych problemów społecznych	Prowadzenie zajęć profilaktycznych dot. uzależnień, przemocy i innych problemów społecznych	Gmina Aleksandrów	50 000,00	2022-2030
Organizowanie imprez edukacyjno - kulturowo - sportowych	Organizowanie imprez edukacyjno - kulturowo - sportowych	Gmina Aleksandrów	150 000,00	2022-2030
Zapewnienie dzieciom bezpłatnego udziału w zajęciach językowych, sportowych, turystycznych, artystycznych i kulturalnych, dofinansowanie i organizowanie wypoczynku letniego i zimowego	Zapewnienie dzieciom bezpłatnego udziału w zajęciach językowych, sportowych, turystycznych, artystycznych i kulturalnych, dofinansowanie i organizowanie wypoczynku letniego i zimowego	Gmina Aleksandrów	100 000,00	2022-2030
Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez pomoc materialną dla uczniów (stypendia, zasiłki szkolne, dofinansowanie	Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez pomoc materialną dla uczniów (stypendia, zasiłki szkolne, dofinansowanie wycieczek dydaktycznych	Gmina Aleksandrów	100 000,00	2022-2030

wycieczek dydaktycznych oraz ofert kulturalnych)	oraz ofert kulturalnych)			
Objęcie opieką socjalną rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji	Objęcie opieką socjalną rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji	Gmina Aleksandrów	100 000,00	2022-2030
Utworzenie mieszkań chronionych	utworzenie mieszkań chronionych	Gmina Aleksandrów	80 000,00	2022-2030
Utworzenie Centrum Usług Społecznych	Utworzenie Centrum Usług Społecznych w Aleksandrowie	Gmina Aleksandrów	5 000 000,00	2022-2030
Utworzenie Klubu Seniora	Utworzenie Klubu Seniora	Gmina Aleksandrów	300 000,00	2022-2030
Zagospodarowanie terenu przy Amfiteatrze	Zagospodarowanie terenu przy Amfiteatrze w miejscowości Dąbrowa (sołectwo Aleksandrów Pierwszy)	Gmina Aleksandrów	5 500 000,00	2023-2030
Budowa arboretum	Budowa arboretum w miejscowości Trzepietniak (sołectwo Aleksandrów Pierwszy)	Gmina Aleksandrów	5 000 000,00	2023-2030
Utworzenie młodzieżowego zespołu pieśni i tańca w Gminie Aleksandrów	Utworzenie młodzieżowego zespołu pieśni i tańca w Gminie Aleksandrów	Gmina Aleksandrów	100 000,00	2023-2028
Przygotowanie monografii poświęconej Gminie Aleksandrów	Przygotowanie monografii poświęconej Gminie Aleksandrów	Gmina Aleksandrów	100 000,00	2025-2030
Prace konserwatorskie na cmentarzu wojennym w Aleksandrowie	Prace konserwatorskie na cmentarzu wojennym w Sigle (sołectwo Aleksandrów Pierwszy)	Gmina Aleksandrów	300 000,00	2023-2030
Modernizacja budynków użyteczności publicznej w Aleksandrowie	Modernizacja budynków użyteczności publicznej w sołectwach Aleksandrów Pierwszy, Aleksandrów Drugi, Aleksandrów Trzeci i Aleksandrów Czwarty	Gmina Aleksandrów	10 000 000,00	2023-2030

CEL STRATEGICZNY 3. ROZWINIĘTA GOSPODARKA GMINNA ORAZ PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ MIESZKAŃCÓW

Duże wsparcie i rozwój przedsiębiorczości może przyczynić się do zwiększenia zamożności Gminy i ugruntowana jej pozycji i znaczenia w powiecie i województwie, co wpływa na poprawę życia mieszkańców. Ważne jest wspieranie nowych podmiotów gospodarczych, ale przy jednoczesnym pamiętaniu o tych już działających na terenie Gminy. Wsparcie należy rozwijać w kwestiach organizacyjnych (sprawy urzędowe, doradztwo). Powinno się to przyczynić do zwiększenia odwagi wśród mieszkańców do prowadzenia własnej działalności gospodarczej i pozostania w Gminie.

Gmina Aleksandrów, uwzględniając lokalną gospodarkę, może wpływać na redukcję barier i uwarunkowań wewnętrznych ograniczających atrakcyjność inwestycyjną na swoim terenie. Możliwości zauważalne na terenie Gminy to np.: poprawa dostępności

komunikacyjnej, prowadzenie właściwej polityki w zakresie planowania przestrzennego i zagospodarowywania terenów i obiektów zdegradowanych oraz kreowanie wobec lokalnych przedsiębiorców i potencjalnych inwestorów przyjaznej polityki podatkowej.

Istotne jest również aktywne, stałe wsparcie przedsiębiorców w procesie inwestowania i otwierania działalności gospodarczej. Przedstawione działania mają służyć stworzeniu lepszych warunków infrastrukturalnych i instytucjonalnych do obsługi potrzeb zewnętrznych inwestorów. W kwestii przyciągania inwestorów to priorytetem powinna być szeroka promocja Gminy i jej walorów. Aby wzmocnić konkurencyjność lokalnych przedsiębiorstw władze samorządowe powinny umożliwić lepszy dostęp przedsiębiorstwom do informacji i usług otoczenia biznesu.

Gmina Aleksandrów posiada niewątpliwie ogromny potencjał do rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego szczególne w zakresie zbóż i ziemniaków. Planując zamierzenia inwestycyjne Gmina Aleksandrów musi zwrócić szczególną uwagę na potrzeby firm przetwórczych ale również rolników oraz firm z sektora przemysłu i budownictwa, które cieszą się największą popularnością. W nawiązaniu do sformułowanych powyżej założeń Celu Strategicznego 3. Przewiduje się realizacje czterech celów operacyjnych:

3.Rozwinięta gospodarka gminna oraz przedsiębiorczość mieszkańców

- 3.1 Poprawa dostępności komunikacyjnej
- 3.2 Rozwój nowoczesnego rolnictwa
- 3.3 Kreowanie nowoczesnej i konkurencyjnej lokalnej gospodarki pozarolniczej
- 3.4 Kreowanie przyjaznych warunków do przyciągnięcia inwestycji i rozwoju nowych firm

Cel operacyjny 3.1 Poprawa dostępności komunikacyjnej			
Możliwe kierunki działań/ typy projektów	**Potencjalne podmioty odpowiedzialne za**	**Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji**	**Okres realizacji**

	realizację	(partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	
Współpraca i lobbing władz lokalnych w zakresie modernizacji/rozbudowy infrastruktury dróg wojewódzkich, w tym również ścieżek rowerowych	Zarząd Dróg Wojewódzkich podlegający Samorządowi Województwa Lubelskiego	Gmina Aleksandrów oraz sąsiednie JST	2023 – 2030
Współpraca i wsparcie finansowe w zakresie modernizacji /rozbudowy infrastruktury dróg powiatowych, w tym również ścieżek rowerowych	Zarząd Dróg Powiatowych podlegający pod Powiat Biłgorajski, Nadleśnictwo Józefów, Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej	Gmina Aleksandrów oraz sąsiednie JST	2023 – 2030
Projekty w zakresie realizacji konkretnych przedsięwzięć inwestycyjnych (budowy/ rozbudowy/ modernizacji/ remontów) w zakresie rozbudowy infrastruktury dróg gminnych i wewnętrznych oraz ścieżek rowerowych	Gmina Aleksandrów	Sąsiednie JST, Zarząd Dróg Powiatowych podlegający pod Powiat Biłgorajski, Zarząd Dróg Wojewódzkich, organizacje pozarządowe, Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej, Nadleśnictwo Józefów	2023 – 2030
Projekty w zakresie budowy parkingów i miejsc przesiadkowych, w szczególności przy budynkach użyteczności publicznej oraz atrakcjach turystycznych	Gmina Aleksandrów	Zarząd Dróg Powiatowych podlegający pod Powiat Biłgorajski, Zarząd Dróg Wojewódzkich, sąsiednie JST, zarządcy nieruchomości, Konserwator Zabytków	2023 – 2030
Projekty w zakresie budowy/rozbudowy infrastruktury szybkiego internetu (infrastruktury szkieletowej i węzłowej)	Przedsiębiorcy	Gmina Aleksandrów, Centrum Projektów Polska Cyfrowa (CPPC)	2023 – 2030
Budowa miasteczek drogowych/rowerowych dla dzieci i młodzieży	Gmina Aleksandrów	Sąsiednie JST, organizacje pozarządowe, zarządcy dróg	2023 – 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	– Długość dróg gminnych wyremontowanych, przebudowanych, rozbudowanych lub wybudowanych (m) – Długość wyremontowanych/wybudowanych chodników (m) – Wydatki Gminy na transport i łączność (w rozdziale 60016) - Drogi publiczne gminne		

Cel operacyjny 3.2 Rozwój nowoczesnego rolnictwa			
Możliwe kierunki działań/ typy projektów	**Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację**	**Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)**	**Okres realizacji**
Wspieranie powstawania ekologicznych i specjalistycznych gospodarstw rolnych	Gmina Aleksandrów	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia rolnictwa	2023 – 2030
Wsparcie dla organizacji szkoleń i kursów z zakresu tematyki rolnictwa	Gmina Aleksandrów	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy,	2023 – 2030

i prowadzenie produkcji rolnej na obszarach ochrony przyrody		instytucje otoczenia rolnictwa	
Wspieranie modernizacji gospodarstw rolnych z przeznaczeniem na gospodarstwa agroturystyczne produkujące ekologiczną żywność dla turystów	Gmina Aleksandrów	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia rolnictwa	2023 – 2030
Szkolenia i doradztwo dla rolników w zakresie rolnictwa ekologicznego oraz pozyskiwania funduszy unijnych	Gmina Aleksandrów	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia rolnictwa	2023 – 2030
Efektywne wykorzystanie systemu płatności bezpośrednich oraz dopłat (do produkcji roślinnej oraz zwierzęcej jak również z racji uczestnictwa w ekoschematach)	Gmina Aleksandrów	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia rolnictwa	2023 – 2030
Efektywne wykorzystanie systemu wsparcia na restrukturyzację i modernizację gospodarstw rolnych, w tym projekty w zakresie energooszczędności i OZE w gospodarstwach rolnych	Gmina Aleksandrów	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia rolnictwa	2023 – 2030
Projekty w zakresie: scalanie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym	Powiat Biłgorajski	Rolnicy, Gmina Aleksandrów	2023 – 2030
Działania informacyjno-promocyjne w zakresie tworzenia grup producenckich na terenie gminy	Gmina Aleksandrów	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia rolnictwa	2023 – 2030
Projekty w zakresie budowania wiedzy i świadomości producentów rolnych w zakresie możliwości zwiększania wartości swoich produktów (np. poprzez przetworzenie, sprzedaż bezpośrednią, lepsze wykorzystanie produktów ubocznych i odpadów, produkcję ekologiczną i zrównoważoną itp.)	Gmina Aleksandrów	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia rolnictwa	2023 – 2030
Projekty w zakresie marketingu i sprzedaży produktów lokalnych (tradycyjna sprzedaż na targowiskach lokalnych, sprzedaż za pomocą internetu, itp.)	Gmina Aleksandrów	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia rolnictwa	2023 – 2030
Wspieranie dostosowania gospodarstw rolnych do zmian technologicznych i rynkowych w celu zwiększenia konkurencyjności produkcji rolnej gospodarstw	Gmina Aleksandrów	Rolnicy, organizacje rolnicze, przedsiębiorcy, instytucje otoczenia rolnictwa	2023 – 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	– Liczba działań informacyjnych gminy w zakresie rozwoju rolnictwa (szt.) – Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów sektora przetwórstwa rolno-spożywczego (szt.)		

Cel operacyjny 3.3 Kreowanie nowoczesnej i konkurencyjnej lokalnej gospodarki pozarolniczej

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Organizacja kursów i szkoleń służących zdobywaniu przez mieszkańców gminy nowych kwalifikacji nierolniczych	Gmina Aleksandrów, ZDR, Powiatowy Urząd	Organizacje pozarządowe, instytucje otoczenia biznesu	2023 – 2030

	Pracy		
Wspieranie organizacji szkoleń oraz doradztwa dla przedsiębiorców w zakresie pozyskiwania funduszy unijnych	Gmina Aleksandrów, Powiatowy Urząd Pracy	Organizacje pozarządowe, instytucje otoczenia biznesu, instytucje finansowe	2023 – 2030
Wsparcie przedsiębiorców w zakresie pozyskiwania środków bezzwrotnych na projekty w zakresie poprawy efektywności energetycznej, wprowadzania na rynek nowych produktów i usług, zdobywania nowych rynków itp.	Gmina Aleksandrów	Organizacje pozarządowe, instytucje otoczenia biznesu	2023 – 2030
Wsparcie przedsiębiorców w zakresie pozyskiwania środków zwrotnych na swój rozwój (w tym pożyczki i kredyty preferencyjne, kredyty komercyjne, fundusze inwestycyjne itp.)	Gmina Aleksandrów	Organizacje pozarządowe, instytucje otoczenia biznesu, instytucje finansowe	2023 – 2030
Wspieranie organizacji szkoleń i poradnictwa zawodowego na temat podnoszenia kwalifikacji, wspieranie zatrudnienia i samozatrudnienia	Gmina Aleksandrów	Organizacje pozarządowe, instytucje otoczenia biznesu, Urząd Pracy	2023 – 2030
Pozyskiwanie nowych terenów pod inwestycje poprzez wykup, scalanie lub zamianę gruntów	Gmina Aleksandrów	-	2023 – 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	- Wskaźnik bezrobocia (%) - Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON (szt.)		

Cel operacyjny 3.4. Kreowanie przyjaznych warunków do przyciągnięcia inwestycji i rozwoju nowych firm

Możliwe kierunki działań/ typy projektów	Potencjalne podmioty odpowiedzialne za realizację	Potencjalne podmioty biorące udział w realizacji (partnerzy merytoryczni, organizacyjni i finansowi)	Okres realizacji
Doradztwo w zakresie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej	Gmina Aleksandrów	Przedsiębiorcy, instytucje otoczenia biznesu, organizacje pozarządowe	2023 – 2030
Rozwijanie systemu zachęt dla inwestorów zewnętrznych	Gmina Aleksandrów	Instytucje otoczenia biznesu, organizacje pozarządowe	2023 – 2030
Wprowadzenie ułatwień organizacyjno-administracyjnych dla przedsiębiorców	Gmina Aleksandrów	Instytucje otoczenia biznesu	2023 – 2030
Przygotowanie terenów pod inwestycje, promocja oferty gospodarczej gminy i przyciąganie inwestycji z zewnątrz	Gmina Aleksandrów	Przedsiębiorcy, instytucje otoczenia biznesu, organizacje pozarządowe-	2023 – 2030
Optymalne wykorzystanie dostępnych programów i instrumentów w zakresie doskonalenia zawodowego i uczenia się przez całe życie	Powiat Biłgorajski, Gmina Aleksandrów	Szkoły, organizacje pozarządowe, powiatowy urząd pracy	2023 – 2030
Promocja gminy w lokalnych i ponadlokalnych mediach ukierunkowana na stałą promocję potencjałów i atrakcji turystycznych gminy	Gmina Aleksandrów	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, instytucje kultury, organizacje turystyczne	2023 – 2030
Współpraca z sąsiednimi gminami w celu wspólnej promocji inwestycyjnej i turystycznej regionu	Gmina Aleksandrów	Sąsiednie JST, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, instytucje kultury	2023 – 2030
Rozwijanie współpracy międzynarodowej, w szczególności z gminami partnerskimi	Gmina Aleksandrów	Organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, instytucje kultury	2023 – 2030
Uczestnictwo w różnego rodzaju targach,	Gmina Aleksandrów	Organizacje pozarządowe,	2023 –

konferencjach w celu zaprezentowania oferty inwestycyjnej i turystycznej gminy		przedsiębiorcy, instytucje kultury	2030
Wypracowanie systemu zachęt i ulg dla osób zainteresowanych osiedlaniem się na terenie gminy	Gmina Aleksandrów	Jednostki organizacyjne gminy	2023 – 2030
Wskaźniki monitorujące cel operacyjny:	– Liczba udzielonego doradztwa podmiotom gospodarczym (szt.) – Liczba przedsięwzięć ponadlokalnych, w których zaangażowano Gminę Aleksandrów(szt.) – Liczba opracowanych folderów/map/publikacji/broszur/tablic informacyjnych itp., promujących gminę (szt.)		

Projekty / przedsięwzięcia	Opis przedsięwzięcia	Podmiot odpowiedzialny za realizację	Szacowana wartość (zł)	Lata realizacji
Budowa ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych na terenie Gminy Aleksandrów	Budowa ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych na terenie Gminy Aleksandrów	Gmina Aleksandrów	1 000 000,00	2023-2030
Budowa dróg gminnych w Aleksandrowie, obręb Aleksandrów Pierwszy, Aleksandrów Drugi, Aleksandrów Trzeci i Aleksandrów Czwarty	Budowa dróg gminnych w Aleksandrowie, (sołectwa Aleksandrów Pierwszy, Aleksandrów Drugi, Aleksandrów Trzeci i Aleksandrów Czwarty)	Gmina Aleksandrów	30 000 000,00	2023-2030
Modernizacja dróg gminnych i dojazdowych do pól na terenie Gminy Aleksandrów	Modernizacja dróg gminnych i dojazdowych do pól na terenie Gminy Aleksandrów	Gmina Aleksandrów	8 000 000,00	2023-2030

4. WYMIAR PRZESTRZENNY POLITYKI ROZWOJU GMINY ALEKSANDRÓW

4.1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie

Opracowany model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Aleksandrów wynika głównie z uwarunkowań przestrzennych rozwoju Gminy, a także z wniosków i ustaleń z przeprowadzonej szczegółowej diagnozy rozwoju Gminy Aleksandrów w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym oraz przestrzennym. Bierze on również pod uwagę aktualne potrzeby i aspiracje rozwojowe władz i mieszkańców. Model wpisuje się w politykę przestrzenną Gminy, prowadzoną głównie w oparciu o obowiązujące zapisy dokumentu Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Aleksandrów. Propozycje zawarte w modelu mogą stanowić podstawę do dalszych prac nad aktualizacją obowiązującego SUiKZP lub opracowania Planu Ogólnego (zgodnie z planowaną reformą zagospodarowania przestrzennego).

Główne uwarunkowania rozwoju przestrzennego Gminy Aleksandrów

Model o charakterze funkcjonalnym oparty został na sześciu filarach budujących jego substrat. Opracowując model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Aleksandrów wzięto pod uwagę następujące uwarunkowania (czynniki) rozwoju:

Ryc. 3. Uwarunkowania rozwoju wpływające na model funkcjonalno-przestrzenny Gminy Aleksandrów

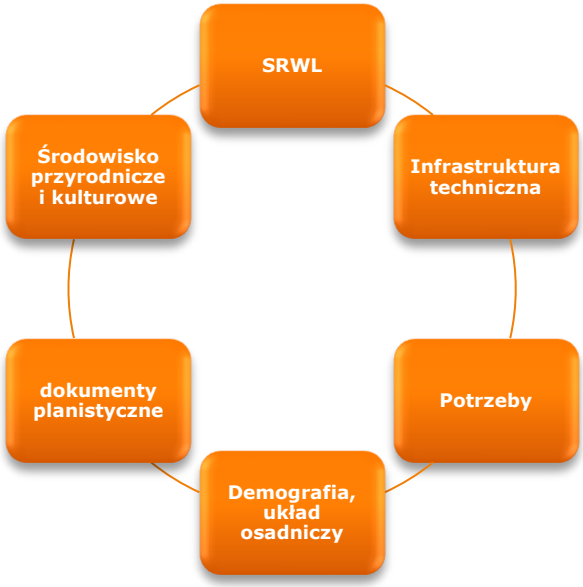

Źródło: opracowanie własne

1. Rola i znaczenie Gminy Aleksandrów w aktualnie obowiązującej Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku. Gmina Aleksandrów przynależy do grupy jednostek samorządu terytorialnego tworzących **Obszar Strategicznej Interwencji Roztocze**. Priorytetem rozwoju tego obszaru jest:
   Społeczno-gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego Roztocza i Puszczy Solskiej;
2. Kierunki zagospodarowania przestrzennego Gminy Aleksandrów wynikające z obowiązujących dokumentów planistycznych Gminy;
3. Środowisko przyrodnicze i kulturowe Gminy Aleksandrów oraz formy jego ochrony.
4. Demografia oraz istniejący układ osadniczy Gminy Aleksandrów;
5. Stan wyposażenia Gminy Aleksandrów w podstawową infrastrukturę techniczną;
6. Potrzeby mieszkańców oraz przedsiębiorców w zakresie realizowanej polityki przestrzennego zagospodarowania Gminy Aleksandrów.

Model docelowy struktury funkcjonalno-przestrzennej ma na celu zobrazowanie pożądanego obrazu wynikowego zawierającego oczekiwane i zaplanowane procesy rozwojowe oraz ich wpływ na kształtowanie struktur przestrzennych. Struktury te z jednej strony wynikają z istniejących uwarunkowań w zakresie środowiska przyrodniczego i kulturowego, zaś z drugiej są rezultatem prowadzonej przez Gminę Aleksandrów polityki zagospodarowania przestrzennego w zakresie osadnictwa, rolnictwa, wyznaczania terenów pod działalność gospodarczą, zachowania obszarów otwartych czy też lokalizacji i budowy głównych elementów infrastruktury technicznej, jak również planowanych kierunków rozwoju. W modelu istotne jest branie pod uwagę relacji zachodzących w przestrzeni, ale również pomiędzy poszczególnymi obszarami społecznymi i gospodarczymi.

W dalszej części dokumentu przedstawiono krótkie charakterystyki głównych elementów funkcjonalno-przestrzennych Gminy Aleksandrów, do jakich należy dążyć realizując cele i działania strategii. Pod uwagę wzięto uwarunkowania środowiskowe oraz kulturowe, społeczne (osadnictwo i demografia), infrastrukturalne (infrastruktura komunikacyjna), oraz gospodarcze (rolnictwo i tereny otwarte, turystyka, tereny pod działalność gospodarczą).

Uwarunkowania środowiska przyrodniczego w modelu funkcjonalno-przestrzennym

Ze względu na uwarunkowania przyrodnicze w modelu funkcjonalno-przestrzennym Gminy Aleksandrów elementy środowiska odgrywają ważną rolę.

Dokument Strategii, w tym model struktury funkcjonalno-przestrzennej, jako jeden z celów strategicznych zakłada zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i adaptację do zmian klimatu. W ramach tego realizowane będą działania skierowane m.in. rozsądne wykorzystanie zasobów oraz walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego, kształtowanie postaw ekologicznych prowadzących do wzrostu świadomości mieszkańców i rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym. Na obszarze objętym ochroną prawną dopuszczona będzie wyłącznie taka działalność, która nie generuje negatywnego oddziaływania na jakość środowiska i nie przyczyni się do jego degradacji. Takie wymagania może spełniać m.in.: rolnictwo ekologiczne, funkcje rekreacyjno-wypoczynkowe, zabudowa mieszkaniowa o niskiej intensywności, głównie letniskowa oraz turystyka.

Ryc. 4. Uwarunkowania środowiska przyrodniczego w modelu funkcjonalno-przestrzennym Gminy Aleksandrów

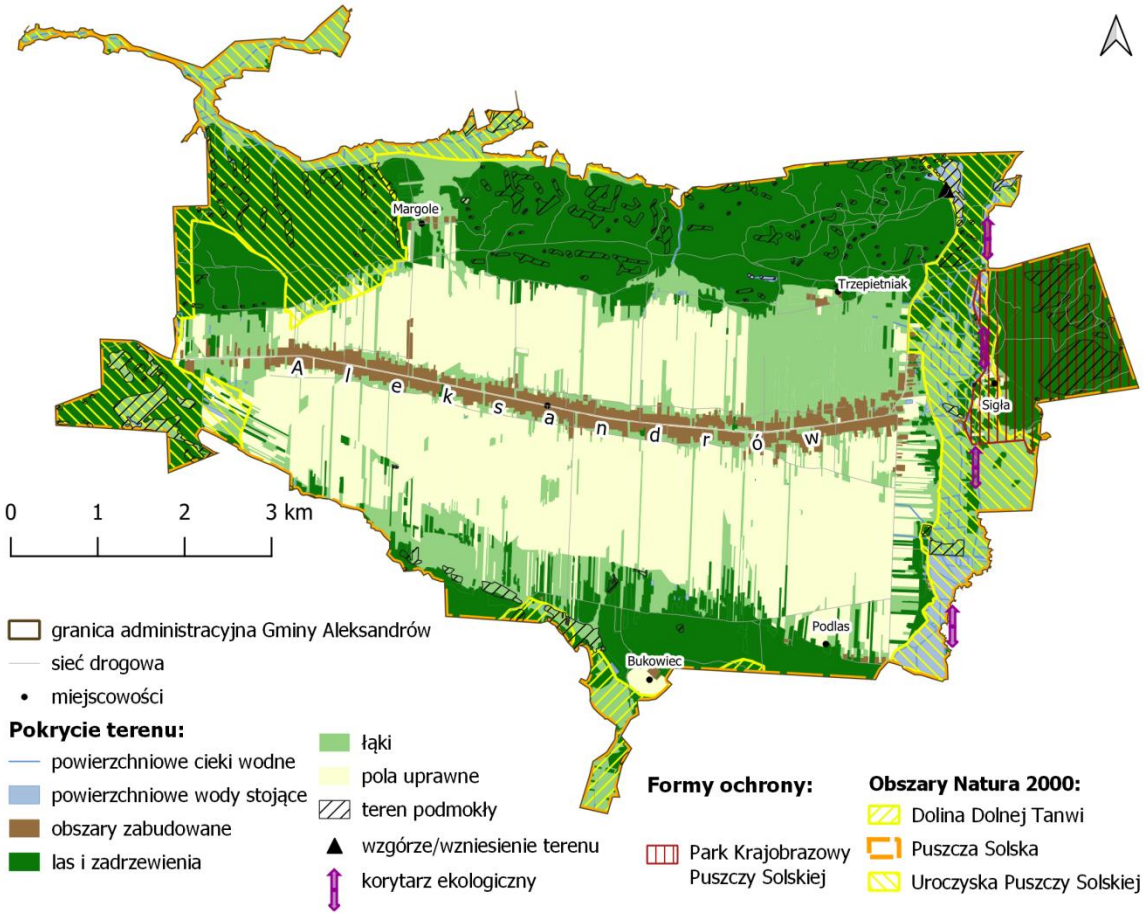

Źródło: opracowanie własne

System przyrodniczy Gminy Aleksandrów budują tereny aktywne biologicznie: korytarz ekologiczny biegnący doliną rzeki oraz lasy i zadrzewienia. Ważne jest utrzymanie ciągłości struktury przestrzennej korytarza ekologicznego na terenie Gminy. Elementy budujące

system przyrodniczy to również zadrzewienia śródpolne, przydrożne i nadwodne. Lokalizacja Gminy Aleksandrów w systemie regionalnych powiązań przyrodniczych ma wpływ na to, że tylko ok. 5% powierzchni znajduje się w Ekologicznym Systemie Obszarów Chronionych Województwa Lubelskiego (Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej wraz z otuliną). Na terenie Gminy wytyczone zostały również tereny objęte siecią obszarów chroniących przyrodę na terytorium Unii Europejskiej, uwzględniając siedliska i ochronę dzikiego ptactwa. Cały obszar gminy Aleksandrów pokrywa obszar specjalnej ochrony ptaków – Puszcza Solska (PLB060008). Specjalne obszary ochrony siedlisk w Gminie Aleksandrów to:

- Uroczyska Puszczy Solskiej (PLH060034) – zachodnia jak i wschodnia część gminy;
- Dolina Dolnej Tanwi (PLH06_53) – południowa część gminy;

Dzięki zasobowi przyrodniczemu Gmina Aleksandrów w systemach przyrodniczych klasyfikuje się w układzie regionalnym i spełnia w nich rangę węzłową oraz łącznikową. Północna strefa leśna znajduje się na terenie międzynarodowego korytarza leśno-torfowiskowego, natomiast południowa strefa leśna leży w obszarze peryferyjnym regionalnego korytarza ekologicznego rzeczno-leśnego „Dolina Tanwii". Wschodnia część gminy obejmuje teren lokalnego rzecznego korytarza ekologicznego „Dolina Szumu". Obszarem węzłowym jest strefa północna lasów Gminy Aleksandrów związana z obszarem węzłowym leśno-torfowiskowym „Wielkie Bagno". Zgodnie z danymi GUS lesistość na obszarze Gminy wynosi 36,5% i jest to wartość niższa niż dla powiatu biłgorajskiego (39,1%), lecz jednocześnie wyższa niż w województwie (23,3%).

Uwarunkowania środowiska kulturowego w modelu funkcjonalno-przestrzennym

Zgodnie z Obwieszczeniem nr 1/2021 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie z dnia 12 stycznia 2021 r. w sprawie wykazu zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego i do rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego[3] na terenie Gminy Aleksandrów obecnie nie znajdują się zabytki wpisane do rejestru. Nie ma również sporządzonej Gminnej Ewidencji Zabytków.

Natomiast 2 obiekty zostały wpisane do ewidencji konserwatorskiej są to:

- cmentarz rzymskokatolicki w Aleksandrowie (z grobami ok. 300 ofiar hitleryzmu - czynny),
- cmentarz wojskowy w Sigle z 1939 roku (nieczynny).

[3] http://g.ekspert.infor.pl/p/_dane/akty_pdf/U81/2021/15/324.pdf#zoom=90

Teren Gminy został objęty badaniami AZP (Archeologiczne Zdjęcie Polski). Stwierdzono 39 stanowisk w rejonie Aleksandrowa: 36 stanowisk (AZP Nr 94-84) oraz 3 stanowisk (AZP Nr 94-85).

Ryc. 5. Uwarunkowania środowiska kulturowego oraz turystyki w modelu funkcjonalno-przestrzennym Gminy Aleksandrów

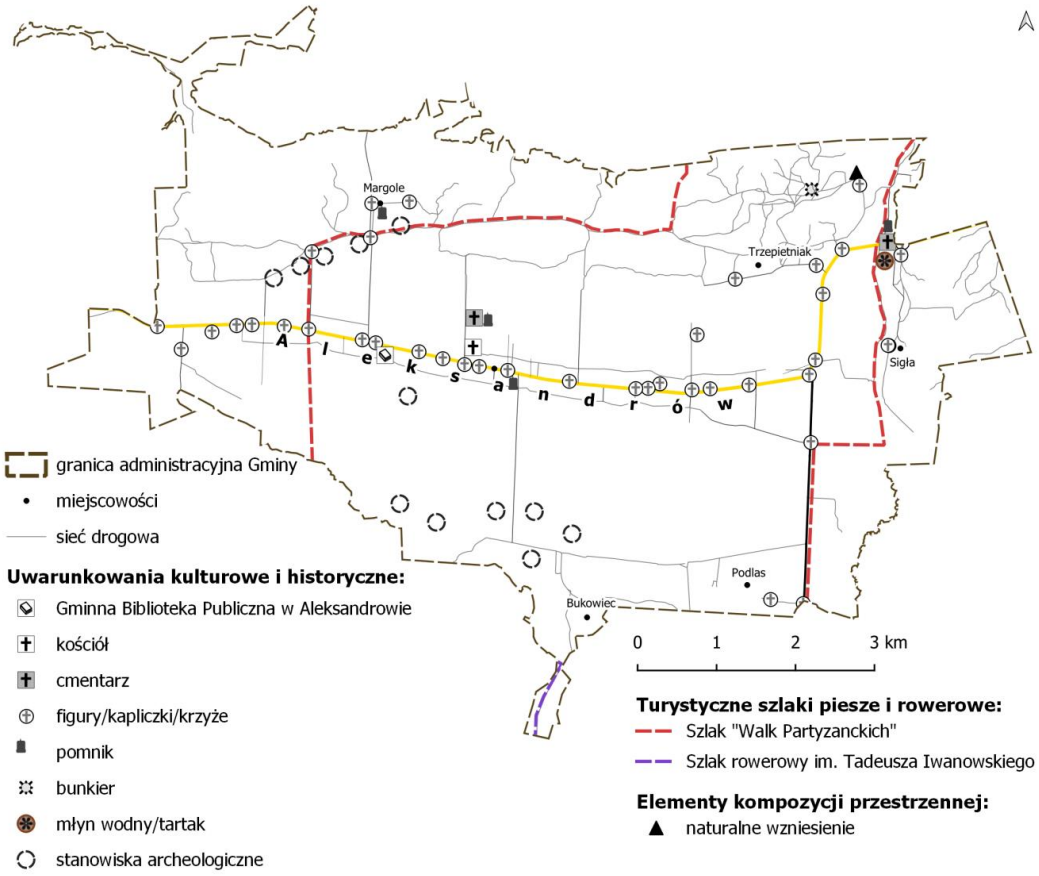

Źródło: opracowanie własne

Krajobraz kulturowy Gminy Aleksandrów uzupełniają budynki przemysłowe: młyn wodny przy rzece Szum i tartak w miejscowości Sigła. Na terenie Gminy zachowała się również drewniana zabudowa wiejska z przełomu XIX/XX wieku. Ponadto natknąć się tu można na licznie występujące zabytki małej architektury sakralnej – figury, kapliczki i krzyże przydrożne. Najliczniej występują przy drodze wojewódzkiej. Do najciekawszych należą:

- Domkowa drewniana kapliczka z 1899 r. przy trasie Aleksandrów – Józefów;
- Murowana figura św. Stanisława z XVIII w. w Aleksandrowie;
- Drewniana kapliczka domkowa z przeł. XIX i XX w. w Sigle;
- Drewniana kapliczka słupowa z XIX w. w Sigle.

Zasób historyczny uzupełnia zrekonstruowany bunkier – ziemianka „Wira", który stanowi miejsce pamięci walk partyzanckich w czasie II Wojny Światowej. Obiekt ten pierwotnie pełnił funkcje szkoły podoficerskiej. W pobliżu przebiega szlak „Walk Partyzanckich", który prowadzi głównie leśnymi i piaszczystymi drogami. Odcinek zlokalizowany na terenie

Gminy Aleksandrów biegnie od wsi Stary Lipowiec (Gmina Księżpol – na południowym zachodzie od granicy Gminy Aleksandrów) w kierunku miejscowości Aleksandrów. Przecina tam miejscowość o typowej zabudowie ulicowej i zmierza w kierunku leśnej miejscowości Margole, gdzie odbija i prowadzi na wschód (wzdłuż pól Aleksandrowa). Następnie skręca na północ, prowadząc do Puszczy Solskiej. Mimo znaczących walorów przyrodniczych i kulturowych przez teren Gminy Aleksandrów przebiega tylko jedna ścieżka rowerowa – Szlak im. Tadeusza Iwanowskiego.

Samodzielną instytucją kultury w Gminie jest Gminna Biblioteka Publiczna w Aleksandrowie w sołectwie Aleksandrów Trzeci. Głównym jej celem jest ukształtowanie trwałych nawyków i zainteresowań czytelniczych oraz rozwój kompetencji kulturowych.

Struktura osadnicza i połączenia komunikacyjne w modelu funkcjonalno-przestrzennym

Obszar Gminy Aleksandrów, administracyjnie podzielony jest na 4 sołectwa: Aleksandrów Pierwszy, Aleksandrów Drugi, Aleksandrów Trzeci i Aleksandrów Czwarty. Przez teren 4 sołectw przebiega jedna główna miejscowość w Gminie – Aleksandrów, co czyni ją najdłuższą miejscowością w województwie lubelskim.

Ryc. 6. Podział administracyjny Gminy Aleksandrów

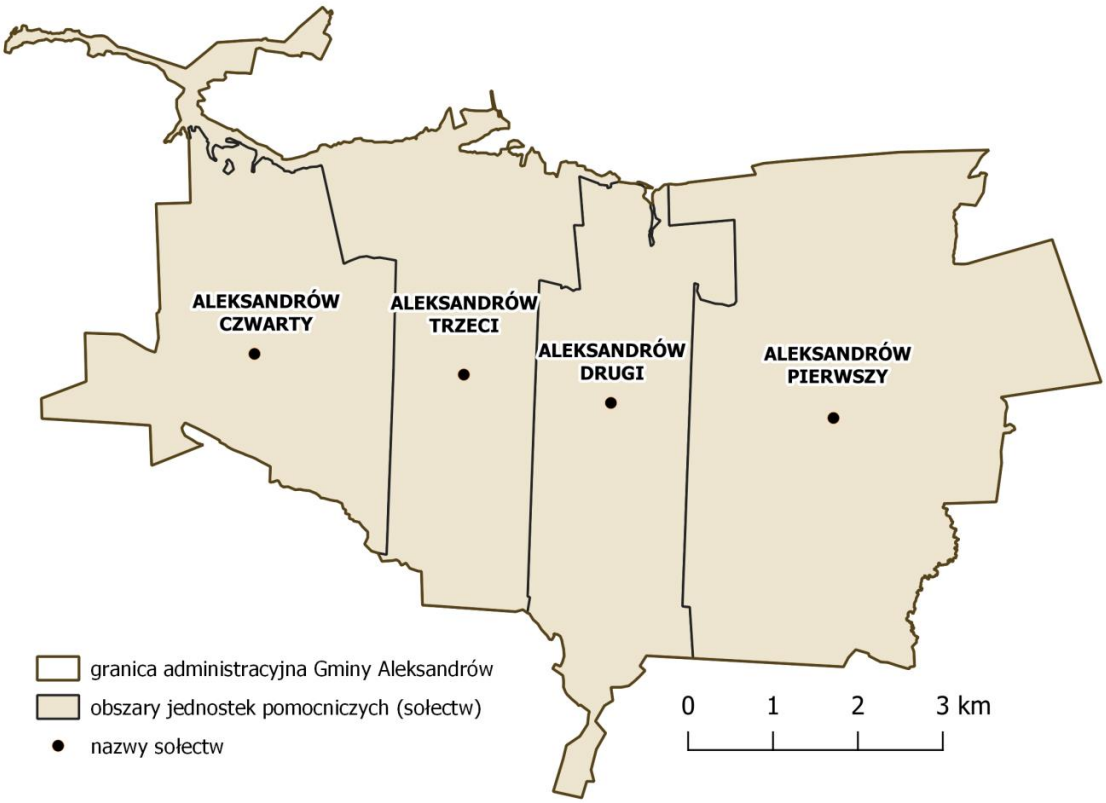

Źródło: opracowanie własne

Oprócz głównej miejscowości Aleksandrów, zlokalizowanej przy drodze wojewódzkiej, na terenie Gminy znajduje się 5 innych miejscowości. Poniżej przedstawiono ich wykaz w podziale na sołectwa:

- Aleksandrów Pierwszy, który obejmuje: część miejscowości Aleksandrów, Podlas, Sigła, Trzepietniak, ul. Kolonowa i ul. Słoneczna;
- Aleksandrów Drugi, który obejmuje: część miejscowości Aleksandrów i Bukowiec;
- Aleksandrów Trzeci, który obejmuje: część miejscowości Aleksandrów i Margole;
- Aleksandrów Czwarty, który obejmuje: część miejscowości Aleksandrów i ul. Wesoła.

Ryc. 7. Miejscowości w Gminie Aleksandrów

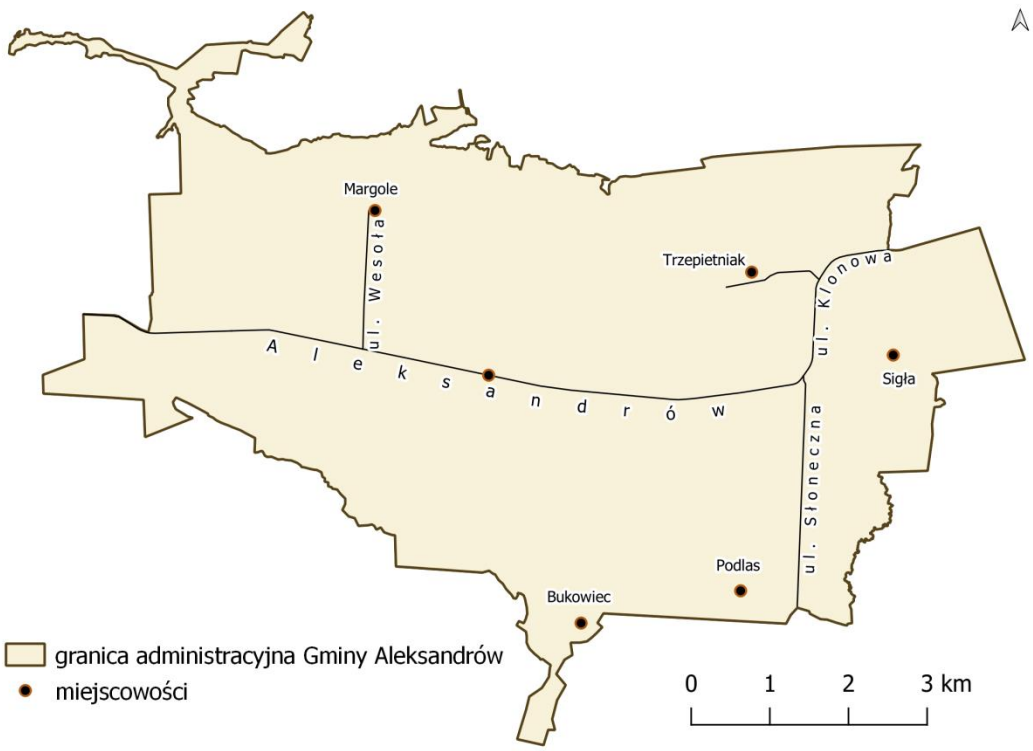

Źródło: opracowanie własne

Na terenie Gminy nie występuje nasilony problem rozproszenia zabudowy a dominującym typem genetycznym kształtu wsi jest ulicówka o długości 9,2 km. Przeważającym typem zabudowy jest zabudowa zagrodowa, która wynika z głównie rolniczego charakteru Gminy.

Ryc. 8. Trendy demograficzne na poziomie sołectw w Gminie Aleksandrów

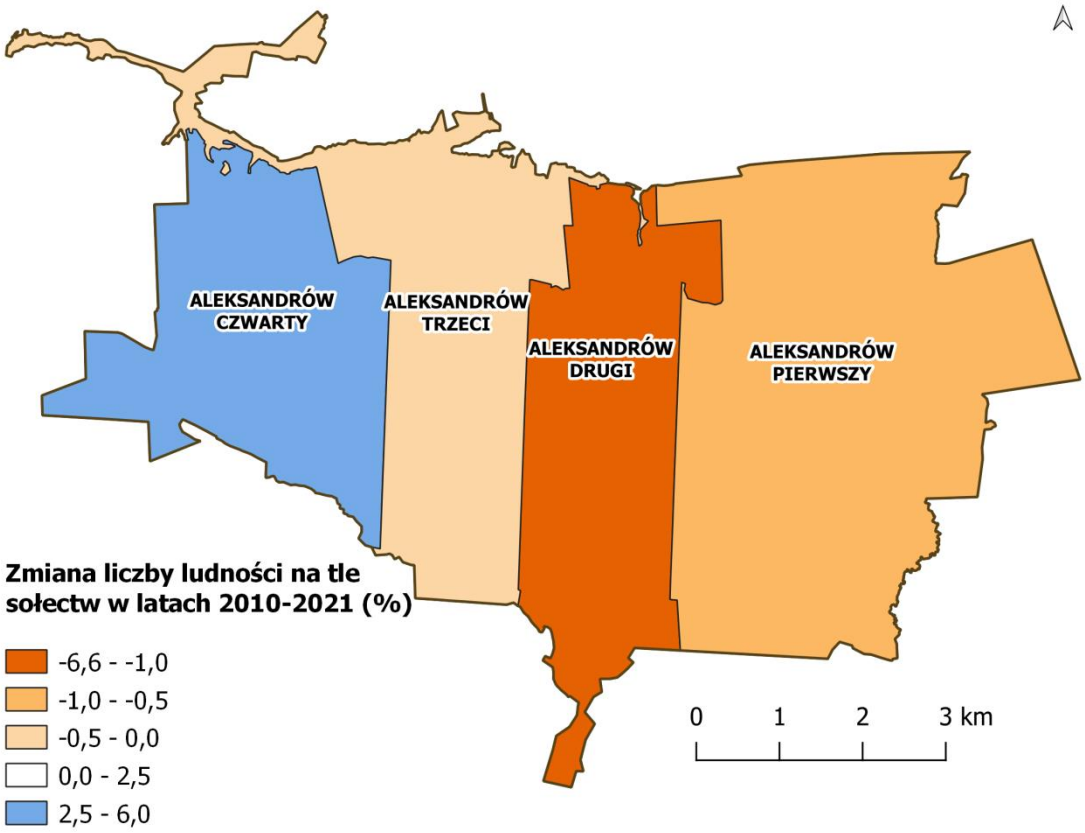

Źródło: opracowanie własne

Gmina Aleksandrów jest jedną z gęściej zaludnionych jednostek na terenie powiatu biłgorajskiego. Jednocześnie liczba ludności wykazuje niewielkie tendencje spadkowe. Od 2010 roku ruch ludności wykazuje głównie stałą przewagę wyjazdów z Gminy nad napływem ludności. Dodatni trend zmiany liczby ludności charakteryzuje tylko jedno sołectwo na terenie Gminy Aleksandrów – sołectwo Aleksandrów Czwarty położone w zachodniej części Gminy, sąsiadujące z gminami Biłgoraj i Księżpol. Pozostałe sołectwa charakteryzują się ujemnym trendem. Największymi wartościami ujemnymi zmiany liczby ludności w latach 2010-2021 odznacza się sołectwo Aleksandrów Drugi (-6,51).

Ryc. 9. Sieć komunikacyjna na terenie Gminy Aleksandrów

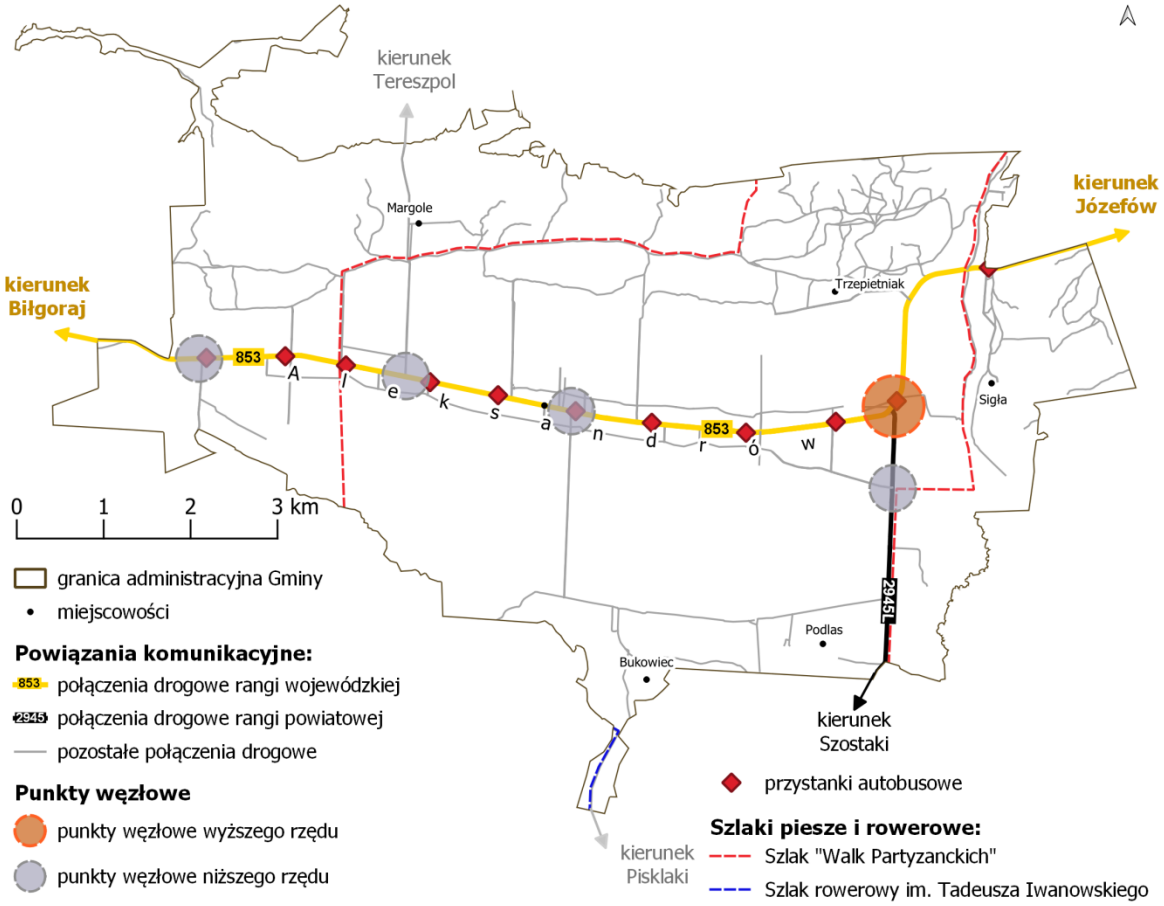

Źródło: opracowanie własne

Gmina znajduje się w systemie powiązań komunikacyjnych o znaczeniu regionalnym, leży w południowej części województwa. Na terenie Gminy Aleksandrów na infrastrukturę transportowo-komunikacyjną składa się tylko infrastruktura drogowa, ponieważ przez obszar Gminy nie przebiega linia kolejowa. Łączna długość układu komunikacyjnego osiąga wartość 136,33 km, z czego ok. 18% to drogi gminne. Główny układ komunikacyjny uzupełniają drogi lokalne i wewnętrzne o funkcji dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych oraz obsługujące tereny zabudowy mieszkaniowej. Drogi zapewniają dostępność do wszystkich miejscowości na obszarze Gminy oraz miejscowości gmin ościennych.

Droga wojewódzka nr 853, koncentrująca w tej części regionu wysoki ruch komunikacyjny, przebiega przez główny układ osadniczy Gminy Aleksandrów, dlatego też może stanowić większe zagrożenie dla bezpieczeństwa ludności.

Gmina Aleksandrów oddalona jest o ok. 100 km od Lublina i ok. 100 km od Rzeszowa. Najbliższym lotniskiem jest odległy o ok. 90 km Port Lotniczy Rzeszów - Jesionka. Miasto

Biłgoraj i miasto Józefów stanowią ośrodki administracyjno-usługowe mieszczące się w strefie dojazdu w czasie ok. 20 minut.

Użytkowanie terenu

Na obszarze Gminy Aleksandrów przeznaczenie i zagospodarowanie terenów jest uwarunkowane ekologicznie i poprzez układ sieci drogowej. W celu ochrony bioróżnorodności i krajobrazu przyrodniczego oraz równowagi w stosunkach wodnych wymagane jest utrzymanie dominującej przewagi terenów otwartych i aktywnych biologicznie nad terenami osadniczymi.

Tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej stanowią większą część Gminy Aleksandrów i stanowią bazę pod funkcjonowanie rolnictwa i leśnictwa na terenie Gminy, tworząc podstawę produkcyjną. Pełnią one równocześnie zadania ekologiczne i krajobrazowe. Największą powierzchnię zajmują użytki rolne, w tym użytki rolne w dobrej kulturze. Jednakże w ostatnich latach, porównując dane ze Spisu Rolnego z lat 2010 i 2020, zauważyć można zmniejszenie powierzchni użytków rolnych, głównie gruntów ornych i lasów oraz gruntów leśnych. Zanotowano natomiast wzrost powierzchni użytków rolnych w dobrej kulturze i terenów pod zasiewami. Struktura agrarna Gminy Aleksandrów od 2010 roku uległa poprawie, średnia powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego wynosi 6,69 ha, jednak jest to wartość niższa niż dla średniej województwa lubelskiego (9,7 ha) i średnia powiatu biłgorajskiego (8,56 ha).

W strukturze własności lasów przeważają grunty leśne prywatne, których powierzchnia co roku się zwiększa. Lasy tworzą zwarte kompleksy występujące we wszystkich sołectwach. Największy kompleks leśny Gminy położony jest w północnej części Gminy. Najbardziej wylesiona jest centralna część Gminy.

Na terenie Gminy wyznaczono tereny wskazane do zalesienia. Do zalesień wytypowane zostały tereny sąsiadujące bezpośrednio z istniejącymi kompleksami leśnymi, grunty marginalne i wskazywane przez użytkowników oraz tereny zagrożone zjawiskiem erozji.

Aby zabezpieczyć Gminę na wypadek niedoborów wody na terenie sołectwa Aleksandrów Pierwszy, na rzece Szum planowana jest budowa kolejnego zbiornika retencyjnego. Istniejący zbiornik zlokalizowany jest na północ od planowanego i niestety wymaga modernizacji. Na terenie Gminy zostały wyznaczone obszary potencjalnie zalewowe. Aspekt ten należy uwzględnić przy wyznaczaniu nowych terenów zabudowy.

Ryc. 10. Użytkowanie terenu w Gminie Aleksandrów

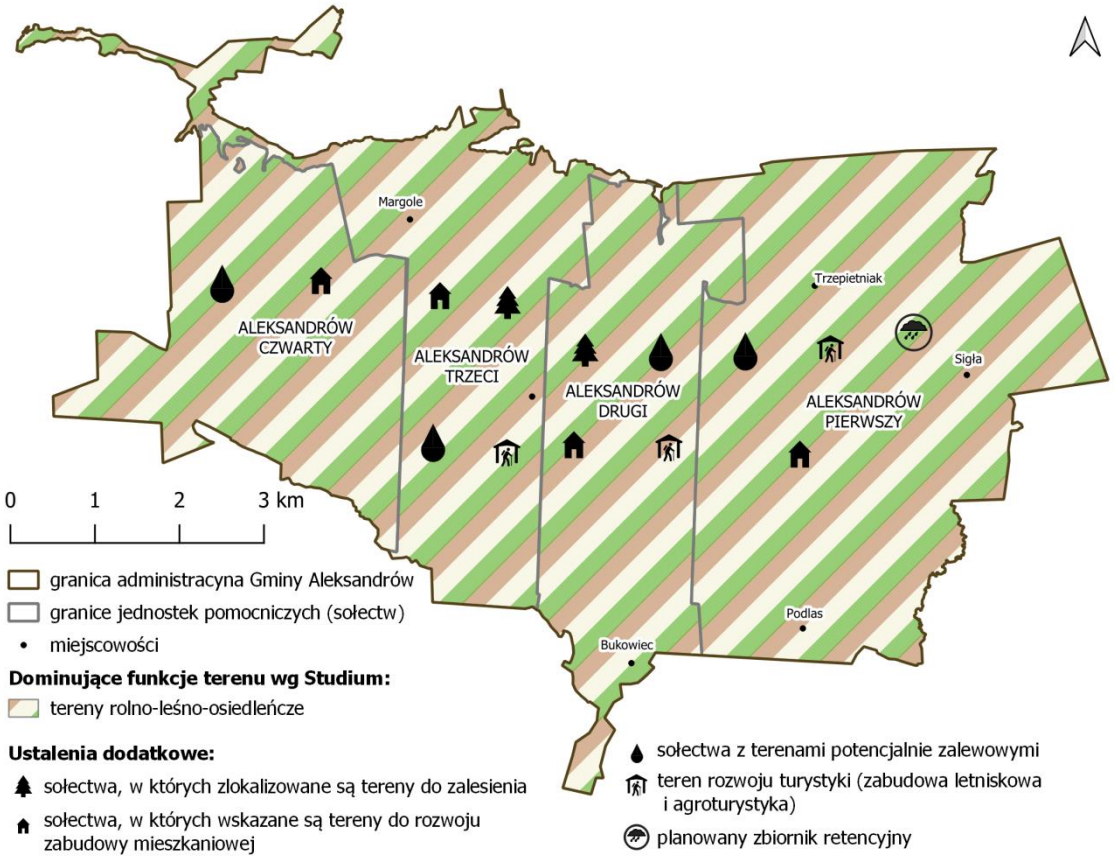

Źródło: opracowanie własne

Na terenach rozwoju zabudowy mieszkaniowej zakłada się kształtowanie nowych zespołów zabudowy, jako uzupełnienia istniejącego budownictwa wiejskiego oraz planowana jest koncentracja nowej zabudowy jako drugiej linii zabudowy przy drodze wojewódzkiej. Usługi skoncentrowane są, tak jak główna zabudowa, przy drodze wojewódzkiej. W pozostałych częściach Gminy usługi są mało rozwinięte.

Przewiduje się w zabudowie wsi wzrost udziału gospodarstw agroturystycznych oraz zabudowy letniskowej. Rozszerzanie stanu ilościowego tego rodzaju zabudowy będzie istotnym kierunkiem rozwoju turystyki.

Zamierzenia rozwojowe planowania na podstawie modelu funkcjonalno-przestrzennego

Powyższy dokument Strategii rozwoju wymaga zintegrowanego podejścia do planowania przyszłego rozwoju jednostki. Łączyć powinien wymiar społeczny, gospodarczy, środowiskowy i przestrzenny. Umożliwia to uzyskanie większej czytelności procesów

decyzyjnych, a przeprowadzona analiza w wymiarze przestrzennym daje możliwość ujęcia wszelkich uwarunkowań. Na podstawie powyższych założeń opracowany został ogólny obraz modelowej struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Aleksandrów.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej ma za zadanie zobrazować rozwój Gminy w perspektywie realizacji celów zapisanych w Strategii oraz w kontekście potencjalnych przeobrażeń przestrzeni. W związku z tym, do docelowej wizualizacji zaczerpnięte zostały wyłącznie najważniejsze elementy spośród omówionych powyżej, odpowiadające wizji i misji jednostki, a zatem najważniejsze dla jej przyszłego rozwoju. Ostatecznie powstał obraz prezentujący kierunki rozwoju Gminy Aleksandrów, powiązania i uwarunkowania endo- i egzogenne, potrzeby rozwojowe oraz potencjały analizowanego obszaru. Zauważyć jednak należy, iż model stanowi wyłącznie uproszczoną wizję rozwoju. Podstawą podejmowanych działań nadal niezmiennie jest dokument Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Aleksandrów.

Planowany w dokumencie model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Aleksandrów jest skoncentrowany na ciągłym, zrównoważonym rozwoju obszaru, jako:

- miejsca atrakcyjnego do życia, pracy, prowadzenia działalności gospodarczej oraz wypoczynku o szerokiej ofercie usług publicznych;
- Gminy, która dba o rozwój sfery społecznej i sektora gospodarczego przy jednoczesnym poszanowaniu środowiska naturalnego;
- Gminy wiejskiej, w której prężnie rozwija się zarówno rolnictwo jak również sektor pozarolniczy, w tym turystyka;
- Gminy, która aktywizuje mieszkańców, również w procesie decyzyjnym podczas planowania i gospodarowania zasobami gminnymi;
- Gminy, która dba o zasoby wodne;
- Gminy, która dba o jakość zagospodarowania przestrzeni;
- Gminy, która promocje swojego terenu opiera na walorach przyrodniczych, turystycznych i inwestycyjnych.

Ryc. 11. Model funkcjonalno-przestrzenny Gminy Aleksandrów

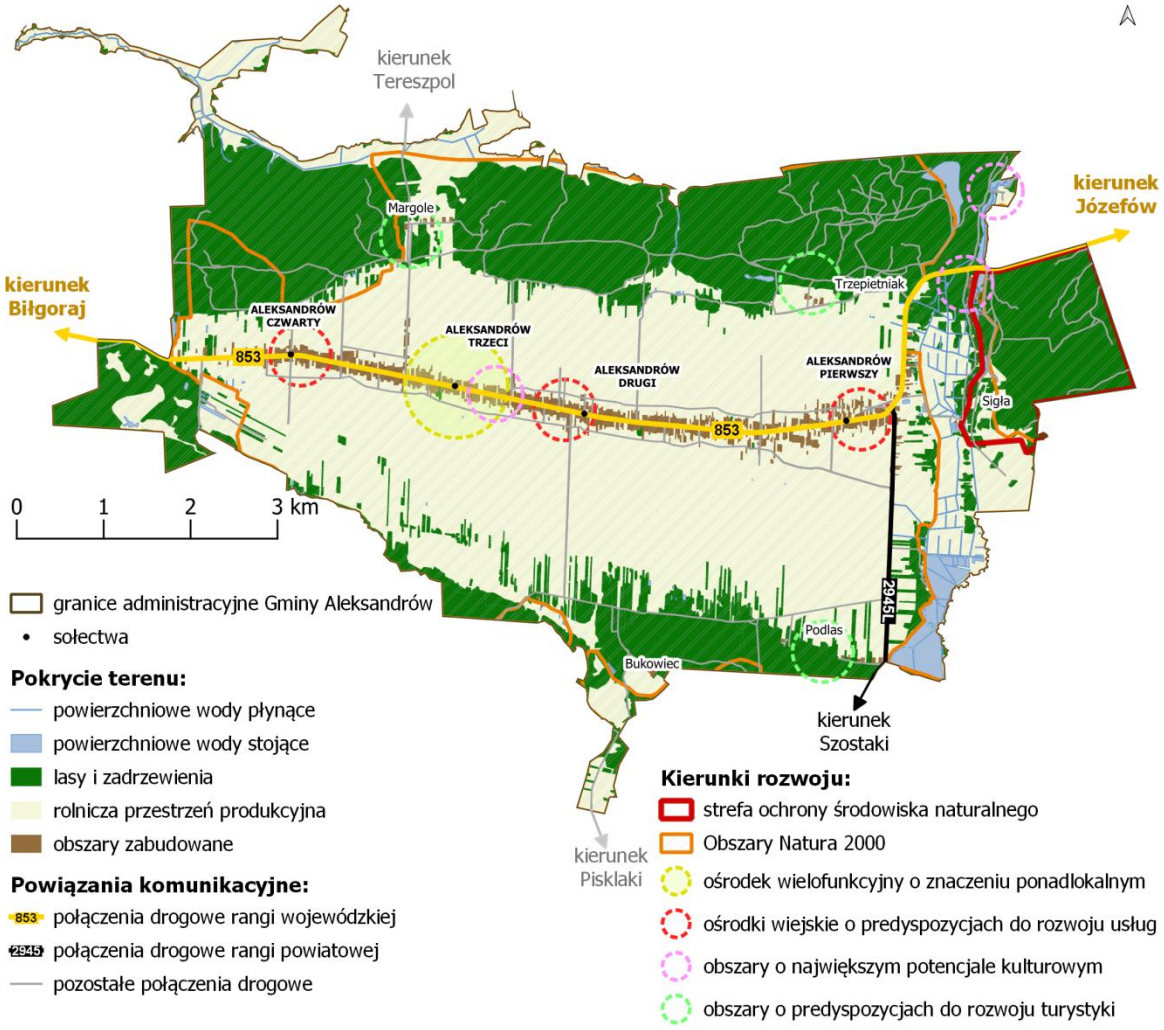

Źródło: opracowanie własne

Gmina charakteryzuje się wysokim potencjałem turystycznym i rolniczym. Ze względu na korzystne naturalne uwarunkowania glebowo-klimatyczne oraz duże predyspozycje do specjalizacji kierunków produkcji rolniczej sektor rolniczy stanowi główną funkcję rozwojową Gminy i źródło utrzymania mieszkańców. Wysoki potencjał istnieje również w kwestii wprowadzania nowoczesnych rozwiązań w rolnictwie poprawiających efektywność oraz podnoszących jakość produktów rolnych.

W strukturze przestrzennej Gminy Aleksandrów kierunkiem zmian istotnym dla mieszkańców jest dostosowanie rozwoju osadnictwa do nowych trendów w zakresie potrzeb mieszkaniowych tj. wzrostu udziału zabudowy jednorodzinnej lub zagrodowej w centralnej części Gminy i zabudowy letniskowej w północnej i południowej części Gminy oraz wzrostu funkcji pozarolniczych w skupiskach zabudowy wsi (usług publicznych, komercyjnych i małych nieuciążliwych zakładów produkcyjno-usługowych).

Jednym z głównych założeń rozwoju Gminy Aleksandrów jest ochrona środowiska przyrodniczego, co przejawia się w zasadzie zrównoważonego wykorzystywania jego walorów. Zmiany w strukturze przestrzennej koncentrują się również na wzroście pozycji ośrodka gminnego do rangi ponadlokalnej. Miejscowość Aleksandrów zlokalizowana wzdłuż drogi wojewódzkiej w dalszym ciągu ma największy potencjał do rozwoju usług ze względu na uzbrojenie terenów w media (sieć wodociągowa, kanalizacyjna i światłowód) oraz dostępność komunikacyjną. Planuje się rozwój nieuciążliwych przedsiębiorstw, usług i rzemiosła oraz przetwórstwa rolno-spożywczego.

Miejscowości Trzepietniak i Podlas są preferowane do pełnienia funkcji letniskowych w powiązaniu z zabudową agroturystyczną i zagrodową. Miejscowości te mają największy potencjał do rozwoju agroturystyki, ekoturystyki i turystyki wypoczynkowej ze względu na swoje walory przyrodnicze. Rozwój funkcji kulturowej będzie bazować już na istniejącym potencjale wynikającym z istniejącej infrastruktury. Cennymi kulturowo obszarami w Gminie Aleksandrów są: Dąbrowa oraz miejscowość Sigła.

Główne elementy struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Aleksandrów budują:

- główna oś komunikacyjna i uzupełniająca sieć dróg publicznych;
- sieć osadnicza;
- kompleksy leśne;
- rolnicza przestrzeń produkcyjna;
- zasoby wód powierzchniowych;
- system terenów włączonych do programu sieci obszarów objętych ochroną przyrody na terytorium Unii Europejskiej;
- system obiektów podlegających ochronie konserwatorskiej;
- sieci i urządzenia infrastruktury technicznej;
- obiekty i tereny przemysłowe, produkcyjno-usługowe oraz usługowe;
- nowo wyznaczone tereny usług, w tym turystyki, wypoczynku i rekreacji.

Zamierzenia rozwojowe Gminy Aleksandrów zaprezentowano w formie graficznej. Na rycinie nie uwzględniano, przedsięwzięć dla których nie ustalono wariantu lokalizacyjnego, przedsięwzięć liniowych oraz takich, które obejmują cały obszar Gminy.

Ryc. 12. Zamierzenia rozwojowe planowane na podstawie modelu funkcjonalno-przestrzennego

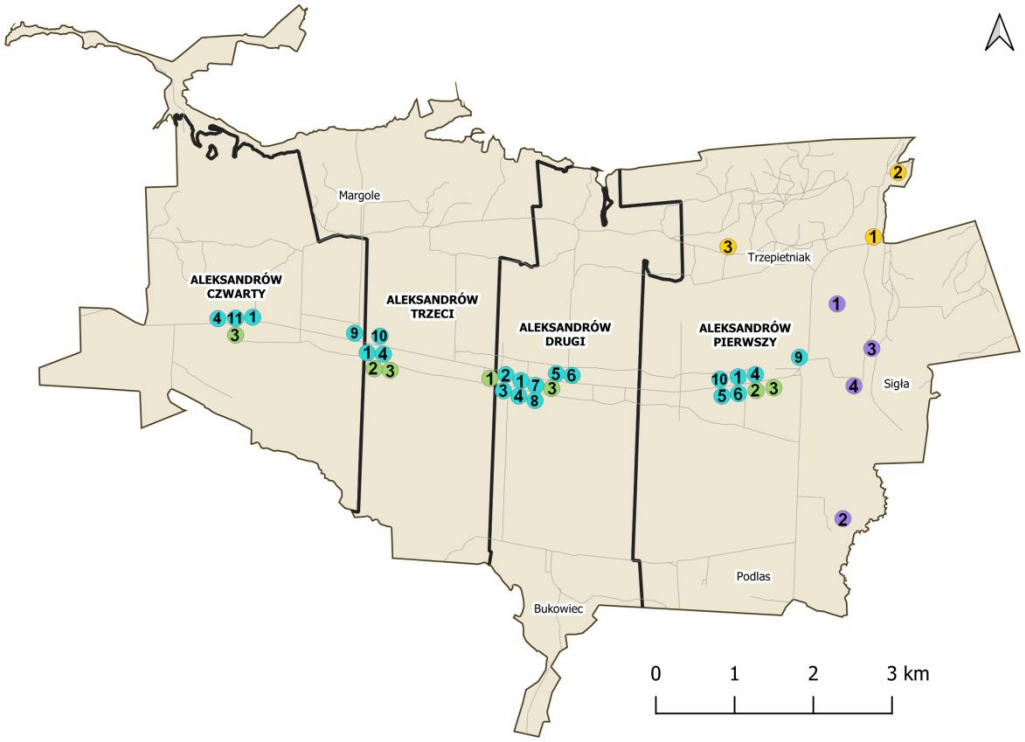

Źródło: opracowanie własne

Inwestycje dotyczące infrastruktury drogowej		
Ogólnogminne zamierzenia rozwojowe:		
	Budowa dróg gminnych w Aleksandrowie, obręb Aleksandrów Pierwszy, Aleksandrów Drugi, Aleksandrów Trzeci i Aleksandrów Czwarty	
	Budowa/ modernizacja chodników dla pieszych w Gminie Aleksandrów	
	Modernizacja dróg gminnych i dojazdowych do pól na terenie Gminy Aleksandrów	
	Budowa/modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Aleksandrów	
	Budowa ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych na terenie Gminy Aleksandrów	
Inwestycje dotyczące kultury i turystyki		
Ogólnogminne zamierzenia rozwojowe:		
	Utworzenie młodzieżowego zespołu pieśni i tańca w Gminie Aleksandrów	
	Przygotowanie monografii poświęconej Gminie Aleksandrów	
	Organizowanie imprez edukacyjno - kulturowo – sportowych w Gminie Aleksandrów	
Zamierzenia rozwojowe o określonej lokalizacji:		
	1. Prace konserwatorskie na cmentarzu wojennym w Aleksandrowie	Aleksandrów Pierwszy
	2.Zagospodarowanie terenu przy Amfiteatrze „Dąbrowa" w Aleksandrowie	Aleksandrów Pierwszy
	3.Budowa arboretum w Aleksandrowie	Aleksandrów Pierwszy
Inwestycje dotyczące kapitału społecznego		
Ogólnogminne zamierzenia rozwojowe:		
	Wykorzystanie nowoczesnych technologii w usługach opiekuńczych, np. teleopieki i innych form niebezpośrednich usług opiekuńczych wykorzystujących nowe technologie, aktywizacja środowisk lokalnych w celu tworzenia społecznych (sąsiedzkich) metod samopomocy przy wykorzystaniu nowych technologii	
	Zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów i rehabilitacji zdrowotnej	
	Podnoszenie kwalifikacji nauczycieli	
	Stypendia dla najzdolniejszych uczniów	

	Prowadzenie zajęć profilaktycznych dot. uzależnień, przemocy i innych problemów społecznych	
	Zapewnienie dzieciom bezpłatnego udziału w zajęciach językowych, sportowych, turystycznych, artystycznych i kulturalnych, dofinansowanie i organizowanie wypoczynku letniego i zimowego	
	Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez pomoc materialną dla uczniów (stypendia, zasiłki szkolne, dofinansowanie wycieczek dydaktycznych oraz ofert kulturalnych)	
	Objęcie opieką socjalną rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji	
	Utworzenie świetlicy środowiskowej, socjoterapeutycznej	
	Utworzenie mieszkań chronionych w Gminie Aleksandrów	
	Utworzenie Klubu Seniora	
	Budowa żłobka dla dzieci	
Zamierzenia rozwojowe o określonej lokalizacji:		
	1.Modernizacja systemów teleinformatycznych, oraz zakup oprogramowania zapewniającego przetwarzanie i przechowywanie danych	Budynki użyteczności publicznej w sołectwach: Aleksandrów Pierwszy, Aleksandrów Drugi, Aleksandrów Trzeci, Aleksandrów Czwarty
	2.Wdrażanie elektronicznej dostępności usług publicznych w administracji	Aleksandrów Drugi
	3.Bieżąca modernizacja systemów teleinformatycznych w celu zapewnienia ich bezpieczeństwa	Aleksandrów Drugi
	4.Modernizacja budynków użyteczności publicznej	Budynki użyteczności publicznej w sołectwach: Aleksandrów Pierwszy, Aleksandrów Drugi, Aleksandrów Trzeci, Aleksandrów Czwarty
	5.Zakup specjalistycznego sprzętu i wyposażenia obiektów dla OSP	Aleksandrów Pierwszy, Aleksandrów Drugi,
	6.Modernizacja budynków OSP	Aleksandrów Pierwszy, Aleksandrów Drugi,
	7.Utworzenie punktu konsultacyjnego w tym zapewnienie wsparcia psychologicznego, prawnego oraz pomoc w uzyskaniu informacji umożliwiających poruszanie się po różnych systemach wsparcia	Aleksandrów Drugi,
	8.Utworzenie Centrum Usług Społecznych	Aleksandrów Drugi,
	9.Budowa/Modernizacja przedszkoli dla dzieci	Aleksandrów Pierwszy, Aleksandrów Czwarty
	10. Zakup wyposażenia i pomocy dydaktycznych dla szkół	Aleksandrów Pierwszy, Aleksandrów Trzeci
	11. Budowa świetlicy w Aleksandrowie	Aleksandrów Czwarty
Inwestycje dotyczące planowania przestrzennego i strategicznego		
Ogólnogminne zamierzenia rozwojowe:		
	Zmiana Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Aleksandrów	
	Zmiana Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Aleksandrów	
	Opracowanie Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego dla Gminy Aleksandrów	
Inwestycje dotyczące infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i retencji		
Ogólnogminne zamierzenia rozwojowe:		
	Budowa sieci wodociągowej na terenie Gminy Aleksandrów dla nowych terenów budowlanych	
	Budowa sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Aleksandrów dla istniejących i nowych terenów budowlanych	
	Modernizacja istniejącej sieci wodociągowej na terenie Gminy Aleksandrów	
	Modernizacja istniejącej sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Aleksandrów	
Zamierzenia rozwojowe o określonej lokalizacji:		
	1.Budowa zbiornika wodnego	Aleksandrów Pierwszy
	2.Modernizacja istniejącego zbiornika wodnego	Aleksandrów Pierwszy
	3.Modernizacja stacji uzdatniania wody	Sigła (Aleksandrów Pierwszy)
	4.Modernizacja oczyszczalni ścieków	Aleksandrów Pierwszy
Inwestycje dotyczące ochrony środowiska		
Ogólnogminne zamierzenia rozwojowe:		
	Budowa punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych	
	Montaż instalacji fotowoltaicznych na prywatnych budynkach mieszkalnych	

	Montaż kotłów c.o. opalanych biomasą w prywatnych budynkach mieszkalnych	
	Montaż instalacji solarnych w prywatnych budynkach mieszkalnych	
	Montaż pomp ciepła w prywatnych budynkach mieszkalnych	
	Kontynuacja uczestnictwa w programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Aleksandrów	
	Kampania informacyjna promująca postawy pro środowiskowe na temat pozytywnych aspektów segregacji odpadów	
	Aktualizacja programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terenie Gminy Aleksandrów	
	Opracowanie/Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Aleksandrów	
Zamierzenia rozwojowe o określonej lokalizacji:		
	1.Termomodernizacja budynku Urzędu Gminy w Aleksandrowie z wykorzystaniem OZE	Aleksandrów Drugi
	2.Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Aleksandrów	Budynki użyteczności publicznej w sołectwach: Aleksandrów Pierwszy, Aleksandrów Drugi, Aleksandrów Trzeci,
	3.Montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej	Budynki użyteczności publicznej w sołectwach: Aleksandrów Pierwszy, Aleksandrów Drugi, Aleksandrów Trzeci, Aleksandrów Czwarty

Zasady kształtowania struktur funkcjonalno-przestrzennych na terenie Gminy Aleksandrów

Modelowy rozwój przestrzenny Gminy Aleksandrów odbywać się będzie przy bezwzględnym przestrzeganiu zasad ochrony środowiska naturalnego oraz zachowaniu właściwych standardów funkcjonalnych, technicznych i estetycznych zabudowy, wskazanych w dokumentach planistycznych. Jego bazą będzie utrzymanie istniejącej tkanki przestrzennej oraz wyznaczenie nowych stref inwestycyjnych (produkcyjnych, usługowych, kulturowych i turystycznych).

Na terenie Gminy Aleksandrów osadnictwo powinno być lokowane w pierwszej kolejności w oparciu o zasadę dopełniania i intensyfikacji zagospodarowania istniejących układów, a w dalszej kolejności poprzez wyznaczanie drugiej linii zabudowy, w bezpośrednim sąsiedztwie granic istniejących układów osadniczych. Zakłada się kontynuację rozwoju zabudowy mieszkaniowej i usługowej, przede wszystkim wzdłuż drogi wojewódzkiej, w miejscowości Aleksandrów.

Zagospodarowanie i użytkowanie terenu powinno być spójne z miejscowymi potencjałami przyrodniczymi oraz zasadą zachowania ciągłości przestrzennej i powiązań przyrodniczych. Pełni to ważną rolę przy wykorzystaniu predyspozycji Gminy do stworzenia atrakcyjnej oferty turystycznej i spędzania czasu wolnego. Funkcja turystyczna zostanie wzmocniona poprzez realizację projektów o charakterze rekreacyjno-wypoczynkowym i poprawiających

stan obiektów zabytkowych, przy jednoczesnej dbałości o ochronę środowiska, w tym przeciwdziałaniu antropopresji.

Szczególny nacisk położony będzie na zachowanie i wyeksponowanie istniejących elementów charakterystycznych (mających wartość kulturową dla lokalnej społeczności) pośród prężnie rozwijających się terenów mieszkaniowych i usługowo-przemysłowych.

Tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej, które stanowią dominującą część Gminy i umożliwiają funkcjonowanie rolnictwa, leśnictwa i produkcji żywności, odgrywają również znaczną rolę ekologiczną i krajobrazową. Zatem należy zachować je w aktualnych formach ich użytkowania. Ze względu na położenie wśród Puszczy Solskiej i okalających Gminę obszarów chronionych wskazane jest rozwijanie nowoczesnego rolnictwa ekologicznego.

Rozwój gospodarczy z kolei planowany jest przede wszystkim na terenach położonych w centralnej części Gminy, wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 853. W celu zaspokojenia zidentyfikowanych potrzeb na tereny inwestycyjne (głównie na działalność przetwórstwa rolno-spożywczego) zakłada się, że będą one wydzielone z obszarów otwartych. Rozbudowie i modernizacji podlegać będzie też sieć infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, towarzyszącej istniejącej zabudowie, sieć dróg gminnych, ciągi piesze oraz rowerowe.

4.2. Obszary strategicznej interwencji strategii rozwoju województwa lubelskiego

W dniu 29 marca 2021 r. Uchwałą nr XXIV/406/2021 Sejmik Województwa Lubelskiego przyjął do realizacji Strategię Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.

Dokument ten jest odpowiedzią na problemy i wezwania stawiane przed województwem lubelskim. Strategia rozwoju wyznacza kluczowe długoterminowe cele i kierunki rozwoju województwa lubelskiego i jest głównym dokumentem umożliwiającym racjonalne organizowanie działań i prowadzenie skoordynowanej polityki rozwoju w horyzoncie czasowym do 2030 r.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego stanowi bazę do tworzenia programu rozdysponowania funduszy europejskich w województwie w latach 2021-2027, a także przygotowywania dokumentów wymaganych dla wykorzystania różnych mechanizmów wsparcia rozwoju regionalnego, m.in. planowanych do wprowadzenia: kontraktów programowych, kontraktów sektorowych, porozumień terytorialnych.

Zidentyfikowaną wizją rozwoju województwa lubelskiego jest „racjonalnie wykorzystując specyfikę społeczno-gospodarczą, zasoby środowiska, a także policentryczność sieci ośrodków miejskich rozwija się w sposób zrównoważony. Kreatywność i otwartość mieszkańców, aktywność naukowo-badawcza, tworzenie i stosowanie rozwiązań innowacyjnych oraz partnerstwo w zarządzaniu kształtują nowoczesny charakter regionu. Wzrasta jego znaczenie jako strategicznego producenta finalnych wyrobów bazujących na surowcach rolniczych, dostarczyciela usług prozdrowotnych i czasu wolnego. W efekcie region oferuje atrakcyjną przestrzeń do życia, pracy i inwestowania w zdrowym i bezpiecznym otoczeniu."

Osiągnięciu zakładanej wizji regionu służyć maja cztery cele strategiczne tj.:

1. Kształtowanie strategicznych zasobów rolnych,
2. Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych,
3. Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu,
4. Wzmacnianie kapitału społecznego.

Rozwinięciem celów strategicznych jest 18 celów operacyjnych oraz pakiety kierunków działań, które stanowią punkt odniesienia dla wszystkich działań rozwojowych na terenie Lubelszczyzny, w tym także dla kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz dla opracowania dokumentów o charakterze sektorowym.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030) wskazuje że istotą polityki regionalnej jest zapewnienie bardziej zrównoważonego rozwoju poszczególnych części kraju (regionów, obszarów miejskich i wiejskich) w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym. Odnosząc się do wyznaczonych w KSRR 2030 obszarów strategicznej interwencji (OSI) o znaczeniu krajowym w dokumencie Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 zidentyfikowano OSI o znaczeniu regionalnym.

Regionalne Obszary Strategicznej Interwencji odzwierciedlają potrzeby szczególnego wsparcia realizacji wybranych kierunków działań Strategii na określonych obszarach województwa.

OSI to obszary, dla których zdefiniowano indywidualny priorytet rozwojowy, który determinuje zakres planowanego wsparcia w ramach instrumentów terytorialnych. Każdy z OSI ma wyznaczone kierunki działań i typy przedsięwzięć, których realizacja ma szczególne znaczenie dla priorytetów rozwojowych poszczególnych subregionów funkcjonalnych.

W oparciu o zapisy Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r. na terenie Lubelszczyzny wyróżniamy:

1. **OSI Miejskie Obszary Funkcjonalne** - właściwych do wspólnego planowania rozwoju na poziomie ponadlokalnym (w miastach i obszarach powiązanych z nimi funkcjonalnie), są to:
    a) MOF ośrodka wojewódzkiego (LOM) - 22 gmin, w tym: miasta: Lublin i Świdnik (tworzące rdzeń LOM) będące terenem koncentracji funkcji metropolitalnych, miasta satelitarne: Lubartów, Łęczna, Piaski, Bychawa, Bełżyce, Nałęczów – będące ośrodkami rozwijającymi wyspecjalizowane funkcje społeczno-gospodarcze wspomagające ośrodek centralny LOM, gminy położone w obszarze aglomeracji: gm. Konopnica, Jastków, gm. Głusk i Wólka - jako tereny koncentracji przedsiębiorczości pozarolniczej oraz gminy położone poza aglomeracją: Niemce, Niedrzwica Duża, Garbów, Mełgiew, Wojciechów, Strzyżewice, Jabłonna, Lubartów, Spiczyn i Kamionka.
    b) MOF ośrodków subregionalnych, tj.:
    – Białej Podlaskiej, w tym: miasto Biała Podlaska – jako ośrodek rdzeniowy, gmina wiejska Biała Podlaska – jako strefa zewnętrzna MOF,
    – Chełma, w tym: miasto Chełm – jako ośrodek rdzeniowy, gminy wiejskie: Chełm oraz Kamień – jako strefa zewnętrzna MOF,
    – Puław, w tym: miasto Puławy – jako ośrodek rdzeniowy, gmina miejsko-wiejska Kazimierz Dolny oraz gminy wiejskie: Końskowola, Puławy, Janowiec i Żyrzyn – jako strefa zewnętrzna MOF,
    – Zamościa, w tym: miasto Zamość – jako ośrodek rdzeniowy, gmina wiejska Zamość – jako strefa zewnętrzna MOF.
    c) MOF ośrodków lokalnych, tj. obszary funkcjonalne wszystkich pozostałych miast powiatowych w województwie:
    – Biłgoraja, w tym: miasto Biłgoraj – jako ośrodek rdzeniowy, gminy wiejskie: Biłgoraj i Księżpol
    – Hrubieszowa, w tym: miasto Hrubieszów – jako ośrodek rdzeniowy oraz gmina Hrubieszów,
    – Janowa Lubelskiego, w tym: gminy miejsko-wiejskiej Janów Lubelski – jako ośrodek rdzeniowy oraz gmina Modliborzyce, Dzwola i Godziszów,
    – Krasnegostawu, w tym: miasto Krasnystaw – jako ośrodek rdzeniowy oraz gmina Krasnystaw, Siennica Różana, Łopiennik Górny i Izbica,

- Kraśnika, w tym: miasto Kraśnik – jako ośrodek rdzeniowy oraz gminy Kraśnik, Dzierzkowice Urzędów,
- Łukowa, w tym: miasto Łuków – jako ośrodek rdzeniowy oraz gminy wiejskie: Łuków i Stanin,
- Opola Lubelskiego, w tym: gminy Opole Lubelskie – jako ośrodek rdzeniowy oraz gminy Poniatowa, Chodel i Karczmiska,
- Parczewa, w tym gmina Parczew – jako ośrodek rdzeniowy oraz gmina Siemień,
- Radzynia Podlaskiego, w tym: miasto Radzyń Podlaski – jako ośrodek rdzeniowy oraz gmina Radzyń Podlaski oraz gmina Borki,
- Ryk, w tym: gmina miejsko-wiejskiej Ryki oraz gmina Dęblin – jako ośrodek rdzeniowy oraz gminy Ryki oraz Stężyca,
- Tomaszowa Lubelskiego, w tym: miasto Tomaszów Lubelski – jako ośrodek rdzeniowy oraz gmina Tomaszów Lubelski,
- Włodawy, w tym: miasto Włodawa – jako ośrodek rdzeniowy oraz gmina Włodawa.

2. **OSI subregionalnych –** rekomendowanych do wspólnego planowania rozwoju na poziomie ponadlokalnym:
   a) **OSI ROZTOCZE** o zasięgu: 1) MOF: Biłgoraja, Janowa Lubelskiego, Kraśnika, Tomaszowa Lubelskiego i Zamościa; 2) 41 gmin należących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Adamów, ***Aleksandrów***, Batorz, Bełżec, Biszcza, Chrzanów, Frampol, Goraj, Jarczów, Józefów, Komarów-Osada, Krasnobród, Krynice, Lubycza Królewska, Łabunie, Łaszczów, Łukowa, Miączyn, Nielisz, Obsza, Potok Górny, Potok Wielki, Rachanie, Radecznica, Sitno, Sułów, 3) 2 gminy nienależące do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Borzechów i Tarnogród.
   b) **OSI POWIŚLE** - zasięg OSI: 1) MOF: Opola Lubelskiego, Puław i Ryk; 2) 5 gmin należących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Annopol, Gościeradów, Józefów nad Wisłą, Łaziska, Wilków; 3) 2 gminy nienależące do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Wąwolnica i Baranów.
   c) **OSI POLESIE** - zasięg OSI: 1) MOF: Chełma, Parczewa i Włodawy; 2) 31 gmin należących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Białopole, Dębowa Kłoda, Dorohusk, Dubienka, Hanna, Hańsk, Jabłoń, Kodeń, Komarówka Podlaska, Łomazy, Milanów, Piszczac, Podedwórze, Rejowiec,

Rejowiec Fabryczny, Rossosz, Ruda-Huta, Sawin, Siedliszcze, Sławatycze, Sosnowica, Sosnówka, Stary Brus, Tuczna, Uścimów, Wierzbica, Wisznice, Wohyń, Wola Uhruska, Wyryki, Żmudź; 3) 8 gmin nienależących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Cyców, Ludwin, Milejów, Ostrów Lubelski, Puchaczów, Rejowiec Fabryczny (miasto), Urszulin, Trawniki.

d) **PODLASKI OSI** – o zasięgu OSI: 1) MOF: Białej Podlaskiej, Łukowa i Radzynia Podlaskiego; 2) 26 gmin należących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Abramów, Adamów, Czemierniki, Drelów, Janów Podlaski, Jeziorzany, Kąkolewnica, Kłoczew, Kock, Konstantynów, Krzywda, Leśna Podlaska, Michów, Międzyrzec Podlaski, Nowodwór, Ostrówek, Rokitno, Serokomla, Stoczek Łukowski, Terespol, Trzebieszów, Ulan-Majorat, Ułęż, Wojcieszków, Wola Mysłowska, Zalesie; 3) 8 gmin nienależących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Firlej, Międzyrzec Podlaski (miasto), Niedźwiada, Serniki, Stoczek Łukowski (miasto), Terespol (miasto), Kurów i Markuszów.

e) **ŻYWICIELSKI OSI** - zasięg OSI: 1) MOF: Krasnegostawu i Hrubieszowa; 2) 16 gmin należących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Dołhobyczów, Fajsławice, Gorzków, Grabowiec, Horodło, Kraśniczyn, Leśniowice, Mircze, Rudnik, Skierbieszów, Trzeszczany, Uchanie, Werbkowice, Wojsławice, Wysokie, Żółkiewka; 3) 2 gminy nienależące do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj.: Krzczonów, Rybczewice.

Podstawą wyznaczania w Strategii Rozwoju Województwa OSI subregionalnych są zróżnicowane cechy przestrzeni odzwierciedlone w waloryzacji funkcjonalnej województwa zawartej w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego oraz regionalizacji fizycznogeograficzej Polski. OSI subregionalne uwzględniają krajową politykę rozwoju regionalnego ukierunkowaną terytorialnie, wyrażoną poprzez krajowe OSI określone w Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, tj. obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze.

Ryc. 13. Subregionalne Obszary Strategicznej Interwencji

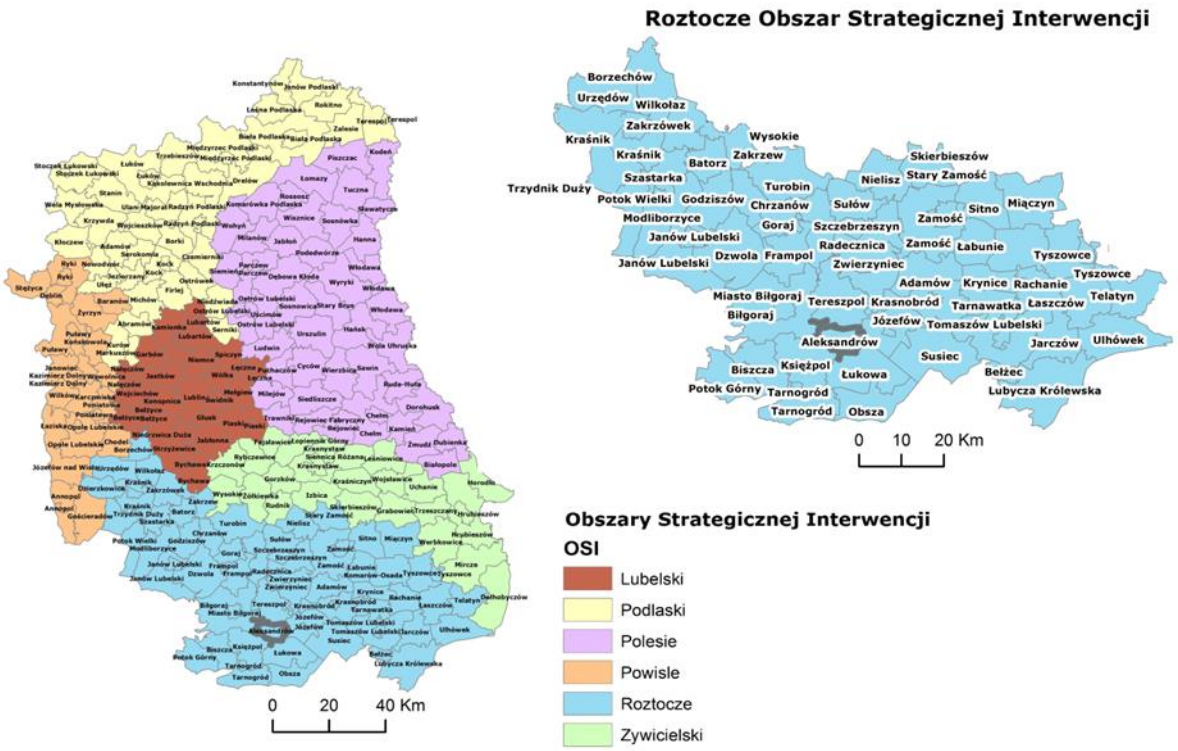

Źródło: opracowanie własne

Gmina Aleksandrów należy do grupy jednostek samorządu terytorialnego tworzących **Obszar Strategicznej Interwencji Roztocze**.

Priorytetem rozwoju tego obszaru jest: społeczno-gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego Roztocza i Puszczy Solskiej.

5. SYSTEM REALIZACJI I FINANSOWANIE STRATEGII

5.1. Proces wdrażania Strategii wraz z wytycznymi do sporządzenia dokumentów wykonawczych

Strategia Rozwoju Gminy Aleksandrów do 2030 roku stanowi opracowanie będące narzędziem stymulowania i projektowania rozwoju obszaru Gminy. W dokumencie opracowane zostały cele rozwoju Gminy Aleksandrów zgodnie z modelem zrównoważonego rozwoju Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.

Wdrożenie Strategii będzie następowało poprzez realizację zidentyfikowanych przedsięwzięć oraz gminne programy i lokalną politykę. Warunkiem efektywnej realizacji Strategii jest sprawnie funkcjonujący system monitorowania i oceny, pozwalający na obserwację efektów realizacji dokumentu przez Władze Gminy Aleksandrów. Długookresowy charakter Strategii wymaga założenia, iż proces wdrażania jej założeń jest ciągły i wymaga stałego śledzenia zmian prawnych, gospodarczych, politycznych, jak również elastycznego podejścia w kwestii dostosowywania się do wytycznych w zakresie pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych.

Jednym z elementów systemu monitoringu Strategii będzie analiza zestawu wyselekcjonowanych w tym celu wskaźników realizacji dokumentu przyporządkowanych do poszczególnych celów operacyjnych.

Monitorowanie stanu rozwoju Gminy Aleksandrów w oparciu o właściwy zestaw wskaźników umożliwi prowadzenie polityki prorozwojowej, poprzez dostosowanie działań do pojawiających się wyzwań, a jednocześnie zminimalizuje ryzyko wyboru działań nieefektywnych, których realizacja w dłuższej perspektywie czasu nie przyniesie zamierzonych dla rozwoju lokalnego rezultatów.

W procesie zarządzania Gminą Strategia pełni kluczową rolę jako dokument prezentujący plan postępowania władz samorządowych we współpracy z innymi samorządami, administracją państwową oraz partnerami społecznymi i prywatnymi. W procesie wdrażania Strategii duże znaczenie ma poziom zaangażowania w realizację działań partnerów społeczno-gospodarczych. Wobec tego, system realizacji Strategii uwzględnia różnorodność instytucjonalną i organizacyjną.

Międzysektorowość uwzględniona została w procesie wdrażania strategii, w którym biorą udział trzy główne grupy instytucji i podmiotów:

- sektor publiczny – władze samorządowe gminy, Urząd Gminy i jednostki organizacyjne JST, jednostki samorządu terytorialnego różnych szczebli;
- sektor biznesowy – przedsiębiorcy, kluczowi pracodawcy, organizacje otoczenia biznesu, zrzeszenia gospodarcze itp.;
- sektor społeczny – mieszkańcy, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, liderzy społeczni i osoby pełniące funkcje publiczne, reprezentanci młodzieży i seniorów.

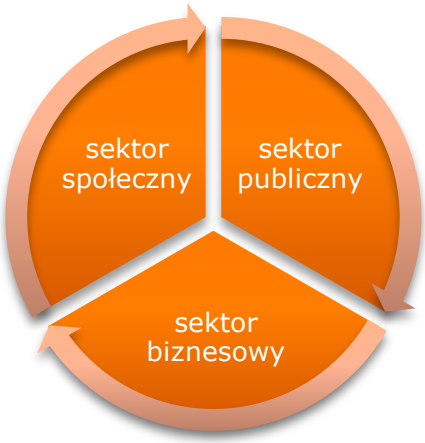

Sygnalizuje to, że prowadzona będzie w tym zakresie efektywna współpraca z wieloma podmiotami publicznymi, lokalnymi i regionalnymi, reprezentantami sektora prywatnego i społecznego.

Instytucjonalna struktura systemu realizacji strategii

Aby realizować założenia Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów do 2030 niezbędne jest stworzenie struktury zarządczej pozwalającej na efektywne zarządzanie obszarem i realizację różnego rodzaju przedsięwzięć, wśród których istotnym aspektem będzie pozyskiwanie funduszy europejskich, oraz organizacja działań związanych z podniesieniem kompetencji pracowników instytucji publicznych.

Na strukturę organizacyjną składają się dwa typy podmiotów:

- Podmioty wykonawcze, czyli jednostki sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego realizujące wyznaczone kierunki działań służące urzeczywistnieniu założonych celów,
- Podmioty zarządzające, czyli koordynujące wdrożenie Strategii, jako całości, a przy tym prowadzące jego aktualizację, monitoring i ocenę.

Za realizację Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów do 2030 roku w zakresie instytucjonalnym odpowiadać będą:

- Wójt Gminy Aleksandrów,
- Rada Gminy Aleksandrów,
- Referaty oraz inne stanowiska/komórki Urzędu Gminy Aleksandrów,
- Wykonawcy i partnerzy realizacyjni określeni w Strategii.

Do kompetencji Wójta Gminy należą:

- Realizacja zapisów Strategii w części dotyczącej sektora publicznego,

- Zagwarantowanie i uwzględnienie w planach budżetowych finansowania kierunków działań ujętych w Strategii, zgodnie z założonym udziałem Gminy Aleksandrów,
- Podejmowanie decyzji o konieczności weryfikacji zapisów Strategii,
- Stymulowanie i koordynacja działań podejmowanych przez różnorodne podmioty i środowiska oraz mobilizacja i integrowanie zasobów pozostających w ich dyspozycji na rzecz realizacji celów oraz kierunków interwencji.

Do kompetencji Rady Gminy należą:

- Podjęcie uchwały o przystąpieniu do opracowania projektu Strategii,
- Uchwalenie Strategii Rozwoju Gminy,
- Opiniowanie i uchwalanie zmian i aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy.

Głównym podmiotem odpowiedzialnym za prowadzenie procesu monitorowania realizacji Strategii jest Wójt Gminy Aleksandrów.

Wójt Gminy będzie realizował swoje zadania poprzez jednostki podległe tj.:

- Zespół do spraw wdrażania Strategii,
- Referaty oraz jednostki i instytucje podległe odpowiedzialne za wdrażanie poszczególnych przedsięwzięć w ramach Strategii,
- parterów i liderów lokalnych zaangażowanych w realizację Strategii.

Za wdrażanie przedmiotowej Strategii jak i innych dokumentów o charakterze strategicznym, odpowiada Wójt Gminy Aleksandrów. Jego odpowiedzialność należy rozumieć poprzez strategiczną rolę organu wykonawczego samorządu gminnego w stymulowaniu i koordynacji działań podejmowanych przez różnorodne podmioty i środowiska, jak również w mobilizowaniu oraz integrowaniu zasobów pozostających w ich dyspozycji – na rzecz realizacji celów i kierunków działań określonych w przedmiotowym dokumencie.

Zespół do spraw wdrażania Strategii, pełniący nadzór merytoryczny, obejmujący konsultacje w szczególności metodologii działań monitoringowych i ewaluacyjnych, będzie odgrywał istotną rolę w monitorowaniu i ocenie realizowanych działań oraz zmianach (aktualizacjach) w zakresie realizacji Strategii.

Do zadań Zespołu do spraw wdrażania Strategii będzie należało:

- przygotowanie, koordynowanie oraz wdrażanie przedsięwzięć ujętych w ramach wykazu kierunków działań służących realizacji celów Strategii,
- uaktualnianie i kontynuacja procesu planowania,
- dalsze programowanie procesów rozwojowych, wykraczających poza okres realizacji niniejszego dokumentu strategicznego,
- koordynowanie, animowanie i inspirowanie działań społeczności lokalnej służących wdrożeniu zamierzeń Strategii,

- monitorowanie realizacji i ewaluacja procesu wdrażania Strategii,
- przygotowywanie sprawozdań i dokonywanie wewnętrznej oceny efektów wdrażania Strategii,
- harmonizowanie i poszerzanie partnerstwa,
- poszukiwanie nowych źródeł finansowania działań.

Poszczególne referaty, stanowiska i jednostki organizacyjne Gminy koordynują proces zarządzania strategicznego na poziomie poszczególnych przedsięwzięć realizowanych w ramach Strategii stanowiąc jednocześnie podmioty opiniodawczo-doradcze i zarazem zaplecze eksperckie dla Wójta Gminy Aleksandrów.

Szczególną rolę w procesie monitoringu i ewaluacji będzie pełnić **Kierownik Referatu ds. Podatków i Planowania Przestrzennego** do zadań, którego będzie należało:

- koordynacja współpracy oraz ciągłe pozyskiwanie nowych partnerów do realizacji zadań zapisanych w Strategii,
- kreowanie i przyjmowanie propozycji nowych zadań od partnerów realizacyjnych i odbiorców działań Strategii,
- monitorowanie i ewaluacja procesu realizacji zadań określonych w Strategii, przygotowywanie sprawozdań, koordynacja procesu jej aktualizacji,
- poszukiwanie wraz z innymi podmiotami zaangażowanymi pozabudżetowych źródeł finansowania realizacji zadań i projektów,
- realizacja przypisanych mu zadań i projektów,
- zapewnienie działań w zakresie informacji i promocji Strategii.

Zaprojektowany system monitorowania i ewaluacji Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów, uzupełniany będzie szeroką współpracą z kooperującymi podmiotami m.in.: instytucje zaangażowane w system statystyki publicznej i organizacje pozarządowe uczestniczące w realizacji Strategii. Istotną rolę pełnić też będą partnerstwa zwierane w celu realizacji założeń, które umożliwiają włączenie partnerów społeczno-gospodarczych w proces rozwoju lokalnego.

Partycypacja społeczna została wprowadzona na wielu etapach procesu rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy: diagnozowania, programowania, wdrażania, monitorowania oraz ewaluacji. Celem takiego działania jest zwiększenie skuteczności i trwałości wskazanych kierunków działań oraz podniesienie gotowości i świadomości mieszkańców o istotności partycypacyjnego współdecydowania o obszarze Gminy. Umożliwia to mieszkańcom realne decydowanie o przyszłości lokalnej społeczności i otoczenia w jakim żyją.

Włączenie w proces planowania rozwoju szerokiej grupy interesariuszy ponadto umożliwia wprowadzenia zasady partnerstwa, która polega na integracji szerokiego grona partnerów (lokalnej społeczności, przedsiębiorców i ekspertów) na etapie programowania i wdrażania

Strategii. Daje możliwość również otwartego i stałego dialogu z grupami oraz podmiotami, których dotyczą planowane rezultaty.

Mechanizmy i instrumenty realizacji Strategii

Przedsięwzięcia i działania w ramach Strategii będą realizowane w różnych okresach czasowych, jako że są wśród nich inwestycje jednorazowe jak również inwestycje długoterminowe i cykliczne.

W ramach systemu realizacji wykorzystane zostaną różne mechanizmy i instrumenty wewnętrzne wdrażania Strategii, m.in. o charakterze:

- prawnym – uchwały Rady Gminy, zarządzania Wójta Gminy, regulacje w postaci aktów prawa miejscowego, decyzje administracyjne itp.,
- finansowym – uchwała budżetowa Rady Gminy, wieloletnie prognozy finansowe oraz inne dokumenty finansowe, harmonogramy i analizy finansowo-ekonomiczne projektów realizowane przy wykorzystaniu funduszy zewnętrznych, różne formy współpracy finansowej z organizacjami pozarządowymi,
- planowania przestrzennego i planów/ programów wdrożeniowych - miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, procedury zapewniające udział mieszkańców w planowaniu przestrzennym, gminne strategie sektorowe/branżowe itp.
- organizacyjnym – praca i zaangażowanie władz samorządowych, kadry kierowniczej i pracowników referatów/komórek oraz jednostek gminnych, itp.,
- kontrolnym - kontrola zarządcza, aktualizacja ewidencji i rejestrów, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego, itp.
- partycypacyjnym – działania edukacyjne, informacyjne i promocyjne, konsultacje wewnętrzne, konsultacje społeczne, strony internetowe gmin i jednostek gminnych, profile w mediach społecznościowych, media lokalne i ponadlokalne, systemy informacji przestrzennej gmin itp.

5.2. Ramy finansowe Strategii

Chcąc zrealizować zamierzenia wynikające z niniejszej Strategii, oprócz adekwatnych zasobów ludzkich, organizacyjnych i rzeczowych, niezbędne jest posiadanie odpowiednich środków finansowych. W tym celu analizie należy poddać zarówno możliwość pozyskania środków ze źródeł zewnętrznych, jak i finansową zdolność Gminy Aleksandrów do podźwignięcia realizacji Strategii.

Ramy finansowe Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów do 2030 roku posiadają jedynie charakter prognostyczny oraz zależą od szeregu zmiennych, które w praktyce mogą zupełnie zmieniać dane kwoty. Jednakże realizacja tak szerokiego planu rozwojowego wymaga zapewnienia jego wykonalności finansowej. Ramy finansowe określają wielkość środków finansowych szacowanych na realizację Strategii, jednocześnie udowadniając możliwość realizacji przez Gminę Aleksandrów zaplanowanych działań. Uwzględniając stale rosnące liczby zadań Gminy oraz to, że budżet lokalny Gminy jest ograniczony, do prowadzenia efektywnej polityki rozwoju Gminy Aleksandrów bezwzględne staje się dokonanie zróżnicowania źródeł finansowania. Nieodzowne staje się pozyskanie zewnętrznych źródeł finansowania. Możliwe źródła finansowania działań ujętych w Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów do 2030 roku to:

- środki jednostki samorządowej,
- środki Unii Europejskiej – fundusze europejskie dostępne m.in. w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, Europejskiego Planu Odbudowy, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Inicjatyw Wspólnotowych oraz Wspólnej Polityki Rolnej, Funduszu na Rzecz Sprawiedliwej Transformacji, Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej,
- inne fundusze zewnętrzne – np. Fundusze Norweskie i Fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego,
- środki budżetu państwa – przewidziane na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania,
- środki budżetu samorządu województwa – na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania,
- środki budżetu powiatu – na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania,
- inne środki publiczne, np. fundusze celowe,
- środki prywatne, np. przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, mieszkańców.

Z powyżej wymienionych dostępnych środków zewnętrznych, najważniejszym źródłem finansowania, zarówno w zakresie zadań inwestycyjnych, jak i tzw. „projektów miękkich”,

są fundusze europejskie. Uwzględniając okres obowiązywania Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów do 2030 roku finansowanie działań w niej określonych obejmuje okres wieloletniej ramy finansowej na lata 2021 – 2027 oraz wsparcie w ramach nowego Europejskiego Funduszu Odbudowy (Next Generation EU).

Zasady finansowania przedsięwzięć Strategii:

- Wykorzystywanie różnych form finansowania – dotacje oraz różnego rodzaju instrumenty finansowe, w tym zwrotne (pożyczki, poręczenia, gwarancje),
- Dywersyfikacja i łączenie różnych źródeł finansowania przedsięwzięć,
- Wykorzystywanie ze środków europejskich na różnych poziomach - program regionalny, programy krajowe, programy współpracy międzynarodowej,
- Udział w międzynarodowych projektach sieciowych np. programy Interreg, Central Europe,
- Wykorzystywanie funduszy bezpośrednio zarządzanych przez Komisję Europejską np. LIFE, Horyzont, COSME, itp.

Identyfikacja i wybór potencjalnych źródeł, z których mogą być finansowane poszczególne przedsięwzięcia w ramach Strategii wymaga właściwej organizacji i koordynacji procesu pozyskiwania tych środków na poziomie Gminy.

Wskazując ramy finansowe związane z realizacją przedsięwzięć uwzględnionych w Strategii należy wziąć pod uwagę prognozy dotyczące źródeł i wysokości finansowania projektów w ramach wieloletnich ram finansowych na lata 2021-2027, prognozy dotyczącej stanu finansów publicznych oraz sytuacji, w jakiej znajdować się będzie budżet Gminy Aleksandrów w perspektywie najbliższych lat. Założenia przyjęte w analizie dotyczą m.in.:

- Wieloletniego planu finansowego, w szczególności powiązania Strategii z Wieloletnią Prognozą Finansową Gminy Aleksandrów na lata 2023 – 2026,
- Umacniającej się roli środków prywatnych, za pomocą, których można realizować cele rozwojowe zapisane w Strategii (m.in. fundusze pożyczkowe, gwarancje i poręczenia kredytowe, bankowe usługi finansowe czy formy partnerstwa publiczno-prywatnego).
- Dużej wysokości środków wydatkowanych przez budżet UE, budżet państwa i inne podmioty publiczne na realizację przedsięwzięć wspierających rozwój społeczny, gospodarczy, środowiskowy i przestrzenny oraz kreujących konkurencyjność w wymiarze lokalnym i regionalnym.

W zakresie oceny zdolności finansowej Gminy do realizacji Strategii uwzględnić należy zarówno skalę wydatków przewidzianych w Strategii, jak i historyczne dane finansowe Gminy Aleksandrów, obrazujące ich możliwości inwestycyjne.

Horyzont czasowy założonych działań obejmuje rok 2030. Skala wydatków związana z realizacją Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów to **161,2 mln zł,** w podziale na lata

realizacji jest to kwota **20,2 mln zł rocznie.** W poszczególnych celach strategicznych ramy finansowe szacunkowo określono na kwoty równe:

Cel 1. Zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i adaptacja do zmian klimatu	Cel 2. Poprawa dostępności i jakości usług społecznych dostosowanych do potrzeb mieszkańców	Cel 3. Rozwinięta gospodarka gminna oraz przedsiębiorczość mieszkańców
103,9 mln zł	18,24 mln zł	39 mln zł

Zdolność finansową Gminy Aleksandrów należy oszacować na podstawie dotychczas ponoszonych wydatków majątkowych oraz trendu zmian dochodów własnych gminy.

Tabela 4. Dochody własne, wydatki majątkowe na 1 mieszkańca, udział subwencji z budżetu państwa w dochodzie

	Dochody własne gminy na 1 mieszkańca (zł)	Trend zmian w stosunku do roku poprzedniego	Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca (zł)	Trend zmian w stosunku do roku poprzedniego	Udział subwencji z budżetu państwa w dochodzie gminy (%)
2009	402,29	-	b.d.	-	61,69
2010	412,70	10,41	696	b.d.	60,13
2011	398,54	-14,16	414	-282	61,75
2012	366,48	-32,06	295	-119	62,71
2013	439,74	73,26	168	-127	60,45
2014	455,81	16,07	367	199	59,17
2015	483,87	28,06	228	-139	60,48
2016	508,17	24,30	261	33	49,71
2017	730,58	222,41	1021	760	38,91
2018	715,89	-14,69	1493	472	37,16
2019	739,13	23,24	193	-1300	46,01
2020	813,54	74,41	767	574	42,38

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

W okresie poprzedzającym realizację Strategii dochody budżetu Gminy Aleksandrów zwiększyły się z około 9,2 mln zł w 2009 roku do około 17,5 mln zł w 2020 roku. Wyraźnie wzrosły również dochody budżetu Gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca. W analizowanym okresie czasu Gmina Aleksandrów osiągnęła średnio dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca w wysokości 538,89 (średnia z 12 lat). Trend zmian dochodów na jednego mieszkańca jest dodatni, wyjątek stanowią lata 2011, 2012 i 2018. Z punktu widzenia struktury budżetu gminy ważnym źródłem dochodów były subwencje

przekazywane z budżetu państwa. W latach 2009-2020 wartość subwencji wzrosła z poziomu ok. 5,7 mln zł do około 8 mln zł i średnio stanowi 53,38% dochodu Gminy.

Wydatki budżetowe stanowią obraz aktywności jednostki samorządowej w kreowaniu podstaw rozwoju lokalnego. W latach 2009-2020 przed realizacją Strategii nastąpił duży wzrost wartości wydatków budżetowych z około 9,09 mln zł w 2009 roku do około 17,2 mln zł w 2020 roku. Szczególnym rodzajem wydatków gminy są wydatki majątkowe służące kreowaniu rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzenno-środowiskowego. Można zauważyć duże wahania wydatków majątkowych na 1 mieszkańca w ostatnich latach ponoszonych przez Gminę Aleksandrów, od 168 zł/ 1 mieszkańca w roku 2013 do 1493 zł/ 1 mieszkańca w 2018 roku. Średnia wydatków majątkowych z 11 lat to 536,64 zł na jednego mieszkańca.

Są to wartości znacznie niższe niż średnie dla powiatu biłgorajskiego i województwa lubelskiego z analizowanych lat. Zakłada się, że w perspektywie 2030 roku rosnąć będą dochody własne gminy, co potwierdza zauważalny trend stopniowego wzrostu na przestrzeni analizowanych lat. Wpływać na to będzie prognozowany niewielki odpływ mieszkańców, wzrostem wynagrodzeń, lokalizacją na terenie gminy podmiotów gospodarczych. Wpływ będzie to miało na wzrost dochodów z tytułu podatku PIT oraz nieruchomości. Szacuje się wzrost dochodów własnych Gminy Aleksandrów do 2027 w wyniku realizacji zidentyfikowanych zamierzeń inwestycyjnych o co najmniej 50% w stosunku do wartości z 2020 roku.

Wzrost dochodów przyczyni się do zwiększenia możliwości inwestycyjnych Gminy. Wskazuje to, że realne jest wykonanie przedsięwzięć i działań zaplanowanych w ramach realizowanych celów Strategii. Pozyskanie środków zewnętrznych na współfinansowanie przedsięwzięć i działań szacuje się na poziomie ok. 60-70%. W związku z powyższym kwota wydatków na wdrażanie Strategii tj. **161,14 mln zł** zostanie w kwocie **96,7 mln zł** pokryta z innych źródeł niż ze środków własnych Gminy.

5.3. Proces monitoringu, ewaluacji i aktualizacji Strategii

Zasady przeprowadzenia monitoringu

Umożliwienie właściwego poziomu monitorowania procesu wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów do 2030 roku wymaga określenia założeń, zasad i uruchomienia systemu monitoringu. System monitorowania Strategii ma na celu weryfikację skuteczności działań określonych w ramach celów strategicznych ujętych w dokumencie – ich produktów

i rezultatów. Monitoring jest narzędziem zarządzania umożliwiającym efektywne planowanie i wydatkowanie środków finansowych, okresową ocenę i dostosowanie podejmowanych działań do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych i zdiagnozowanych potrzeb.

Zgodnie z przyjętą definicją monitoring to stała obserwacja ilościowych oraz jakościowych zmian pewnych wielkości, mająca na celu pozyskanie informacji na temat stopnia realizacji zamierzonych zadań i celów oraz ich ewentualną modyfikację. Służy on badaniu i ocenie sposobu dochodzenia do wyznaczonych celów, a także poziomu ich osiągania. Dlatego też monitoring realizacji Strategii prowadzony będzie w odniesieniu do wskaźników produktów i rezultatów mających swoje źródło w efektach poszczególnych zadań. Wskaźniki te zaprezentowano w tabeli zamieszczonej w dalszej części rozdziału. Uzupełnieniem oceny opartej na wskaźnikach może być badanie opinii mieszkańców. Badania mogą być dodatkowo uzupełnione konsultacjami społecznymi.

Proces monitorowania polegać będzie na regularnym gromadzeniu i analizie informacji dotyczących właściwego przebiegu realizacji Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów w sposób ciągły, zarówno w aspekcie finansowym, jak i rzeczowym. Stanowi to istotne narzędzie w procesie realizowania polityki rozwoju Gminy, umożliwia stałe obserwowanie zmian i szybkie reagowanie na zjawiska niezgodne z założonymi celami. Pozwala na ocenę realizacji postępów w stosunku do pierwotnych planów. Sprawnie funkcjonujący system monitoringu będzie podstawowym warunkiem pozyskania rzetelnych danych umożliwiających dokonanie oceny Strategii, w której cele strategiczne będą osiągane poprzez cele operacyjne z przypisanymi do nich zadaniami realizacyjnymi.

Zbieranie danych dla potrzeb monitoringu będzie dokonywane przez stanowiska i jednostki organizacyjne Urzędu Gminy odpowiedzialne za prowadzenie monitoringu dla poszczególnych celów operacyjnych. Odpowiedzialność tych jednostek organizacyjnych będzie obejmowała: gromadzenie, weryfikację oraz przetwarzanie i przechowywanie danych odpowiednio do przypisanej grupy wskaźników. W przypadku wskaźników, dla których Urząd nie będzie dysponował danymi, jednostka odpowiedzialna pozyska te informacje z zewnętrznych źródeł. Badania opinii będą wymagane w przypadku wskaźników, dla których Urząd nie będzie posiadał własnych oraz zewnętrznych źródeł informacji dla ich wyliczenia.

Ryc. 14. Podmioty biorące udział w procesie monitorowania i ewaluacji realizacji Strategii

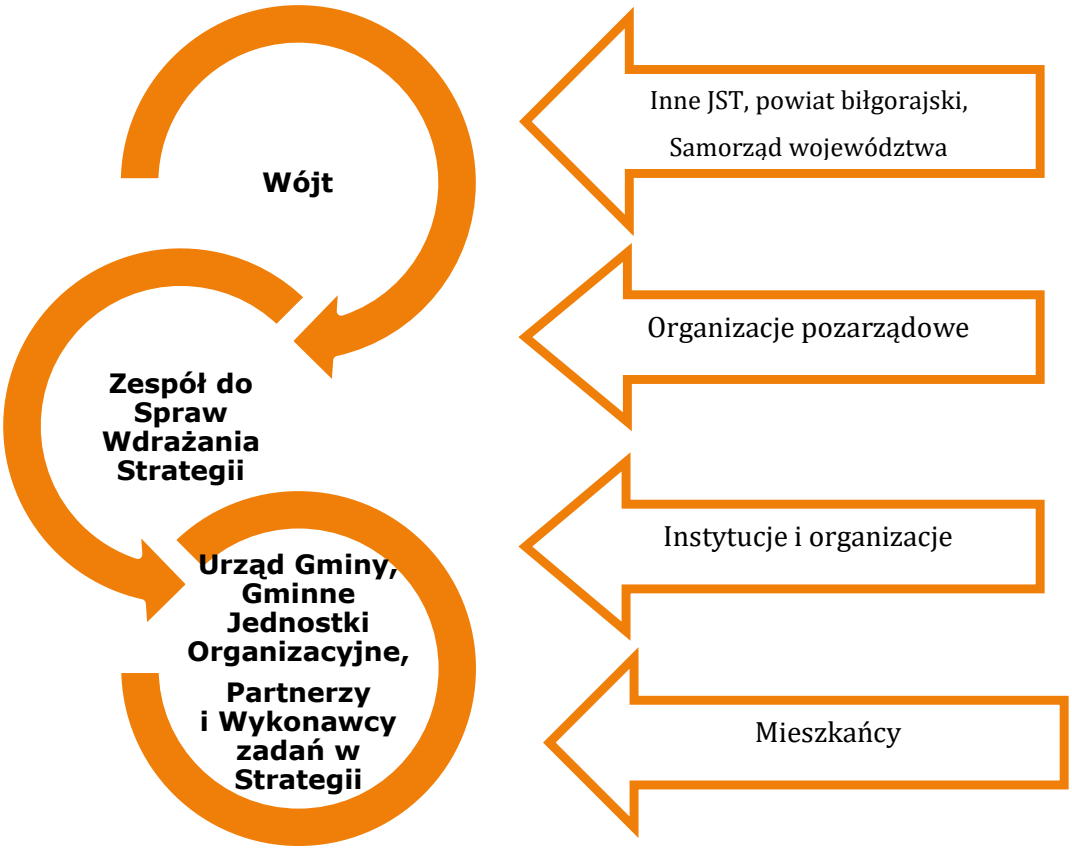

Źródło: Opracowanie własne

Do głównych obszarów objętych monitoringiem i ewaluacją należą:

- analiza zmian społecznych, gospodarczych i środowiskowych zachodzących w granicach Gminy Aleksandrów;
- obserwacja zmian zachodzących w ramach poszczególnych obszarów strategicznych i przypisanych im celów operacyjnych, które zostały wyznaczone w Strategii;
- identyfikacja nowych uwarunkowań związanych z wyznaczonymi celami i formułowanie rekomendacji dotyczących zamierzeń w nich określonych;
- formułowanie nowych prognoz i scenariuszy rozwoju Gminy Aleksandrów.

Efektywnej sprawozdawczości służyć będą podstawowe instrumenty w postaci raportów, a wdrożenie raportowania odpowiadać będzie na potrzeby głównych jego odbiorców:

- Wójta Gminy – w postaci rekomendacji,
- jednostek specjalistycznych odpowiedzialnych za poszczególne obszary realizacji Strategii – w formie informacji i danych statystycznych
- mieszkańców – w formie raportów informacyjno-promocyjnych.

Raport z realizacji Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów, który będzie przygotowywany w cyklu corocznym stanowi podstawowe narzędzie procesu monitoringu. Jednostką odpowiedzialną za przygotowanie raportu będzie **Kierownik Referatu**

Podatkowego i Planowania Przestrzennego. Zakres raportów rocznych będzie obejmował wszystkie cele operacyjne oraz wskaźniki monitorowania. Raporty roczne wykorzystywane będą do bieżącego zarządzania Strategią przez wszystkie jednostki odpowiedzialne za realizację przypisanych im zadań. Raport będzie zawierać pełne sprawozdanie z realizacji Strategii w oparciu o wskaźniki monitoringowe, których wartość będzie wskazywać na stan realizacji dokumentu i stanowić podstawę do podejmowania ewentualnych działań korygujących. Raport stanowić będzie również podstawę do wszelkich prac związanych z aktualizacją Strategii, w tym także przedłużających okres jej obowiązywania na kolejne lata.

W sytuacji wystąpienia ważnych, niedających się przewidzieć okoliczności zewnętrznych o charakterze społeczno-gospodarczym lub okoliczności wewnętrznych, może być opracowany raport doraźny na podstawie jednorazowej decyzji Wójta. Przeglądy doraźne swoim zakresem mogą objąć wszystkie obszary ujęte w Strategii (przegląd pełny) albo mogą mieć charakter przeglądu selektywnego, który będzie obejmował wybrany jeden lub kilka obszarów realizowanej Strategii. Rezultatem przeglądu doraźnego będzie raport zawierający oprócz części analitycznej wnioski i rekomendacje dotyczące potrzeby i zakresu ewentualnej aktualizacji Strategii.

Wskaźniki definiowane są, jako mierzalne mierniki osiągniętego efektu w realizacji wyznaczonego celu. Wskaźnik powinien składać się z nazwy identyfikującej jego zakres, wartości oraz jednostki miary. Wyróżniamy:

- **wskaźniki oddziaływania** - oceniają efekty w dłuższej perspektywie, czyli nie bezpośrednio po zakończeniu przedsięwzięcia, ich celem jest pokazanie trwałych zmian jakie spowodowały inwestycje w otoczeniu społeczno-ekonomicznym.
- **wskaźniki produktu** – bezpośrednie wytwory materialne i usługi, które są otrzymywane lub wytwarzane w trakcie realizacji przedsięwzięcia/działania przy wykorzystaniu zaangażowanych zasobów (głównie finansowych) mierzonych wskaźnikami wkładu.
- **wskaźniki rezultatu** – bezpośrednie i natychmiastowe efekty przedsięwzięć/działań, zmiany, jakie nastąpiły w wyniku ich wdrożenia.

Tabela 5. Wskaźniki monitoringowe Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów do 2030 roku

Nazwa wskaźnika oddziaływania	Wartość bazowa (2020)	Kierunek zmian do 2030 roku	Źródło danych
Cel strategiczny 1. Zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i adaptacja do zmian klimatu			
Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów	38,6%	↑	BDL GUS
Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych	90,5%	↑	BDL GUS
Cel strategiczny 2. Poprawa dostępności i jakości usług społecznych dostosowanych do potrzeb mieszkańców			
Biblioteki publiczne na 10 tys. mieszkańców	3,1	↑	BDL GUS
Ćwiczący w klubach sportowych na 1 000 mieszkańców Gminy	38,4	↑	BDL GUS
Cel strategiczny 3. Rozwinięta gospodarka gminna oraz przedsiębiorczość mieszkańców			
Liczba przystanków autobusowych przypadająca na 1 km^2 powierzchni Gminy	0,40	↑	BDL GUS
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	805	↑	BDL GUS

Nazwa wskaźnika produktu/rezultatu*	Wartość bazowa[4]	Kierunek zmian do 2030 roku	Źródło danych	Podmioty odpowiedzialne za wdrażanie działań i przekazywania informacji

[4] Wszystkie wskaźniki produktu/rezultatu dotyczą wytworów (produktów, efektów) powstałych w okresie realizacji strategii. Dlatego też, jako rok bazowy przyjęto rok 2023 z wartością wskaźnika równą 0. W oparciu o rok bazowy będzie badany wzrost/spadek wartości wskaźników podczas realizacji Strategii.

				monitoringowych
Cel strategiczny 1. Zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i adaptacja do zmian klimatu				
1.1. Rozsądne wykorzystanie zasobów oraz walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego				
Liczba działań zabezpieczających zasoby przyrodnicze i kulturowe przed wpływem negatywnych czynników zewnętrznych	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
Liczba nowopowstałych podmiotów gospodarczych prowadzących działalność turystyczną (szt.)	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
1.2. Wzrost bezpieczeństwa gminy i poprawa efektywności energetycznej				
Liczba doposażonych jednostek OSP z terenu gminy (szt.)	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
Długość wyremontowanych/wybudowanych chodników (m)	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
Liczba zrealizowanych kampanii, projektów informacyjno- edukacyjnych o tematyce ekologicznej (szt.)	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
Liczba zamontowanych instalacji OZE (szt.)	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
Liczba obiektów poddanych termomodernizacji (szt.)	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
1.3. Kształtowanie postaw ekologicznych prowadzących do wzrostu świadomości mieszkańców i rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym				
Liczba zrealizowanych kampanii, projektów informacyjno-edukacyjnych o tematyce ekologicznej (szt.)	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
Liczba uczestników kampanii ekologicznych (os.)	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
1.4 Wzrost bezpieczeństwa wodnego gminy i rozwój infrastruktury komunalnej związanej z gospodarka wodno-ściekową				

Długość wybudowanej/ przebudowanej/ zmodernizowanej/ rozbudowanej sieci wodno-kanalizacyjnej (m)	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
Korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności (%)	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
Cel strategiczny 2. Poprawa dostępności i jakości usług społecznych dostosowanych do potrzeb mieszkańców				
2.1 Poprawa dostępności oraz jakości usług edukacji i opieki nad dziećmi				
Liczba wspartych żłobków/klubów dziecięcych/przedszkoli/ oddziałów przedszkolnych (szt.)	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
Liczba udzielonych stypendiów naukowych i sportowych (szt.)	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
2.2 Poprawa efektywności polityki społecznej i opieki zdrowotnej				
Liczba udzielonych świadczeń z zakresu pomocy społecznej	0	↑	Dane własne Gminy GOPS	Gmina Aleksandrów
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	0	↑	Dane własne Gminy GOPS	Gmina Aleksandrów
Liczba porad lekarskich ogółem (szt.)	0	↑	BDL GUS	Gmina Aleksandrów
2.3 Rozwój infrastruktury rekreacyjno-sportowej i oferty kulturalnej				
Liczba wydarzeń kulturalnych organizowanych w ciągu roku (szt.)	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
2.4 Kształtowanie spójnej polityki przestrzennej i harmonijnej przestrzeni Gminy				
Liczba zaktualizowanych i opracowanych zmian dokumentów planistycznych (szt.)	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
Liczba odnowionych obiektów zabytkowych, sakralnych i obiektów przyrodniczych	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów

2.5 Wzrost aktywności obywatelskiej i integracji mieszkańców				
Liczba działań zrealizowanych w celu dostosowania obiektów użyteczności publicznej będących w zasobie gminnym do potrzeb osób niepełnosprawnych (szt.)	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
Liczba uczestników biorących udział w przedsięwzięciach aktywizacji społecznej, kulturalnej i edukacyjnej (os.)	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne (szt.)	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
Średni procentowy udział w wyborach i referendach (%)	0	↑	Dane własne Gminy PKW	Gmina Aleksandrów
2.6. Poprawa jakości i sprawności administracji publicznej				
Liczba pracowników przeszkolonych w zakresie poprawy jakości usług publicznych (os.)	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
Liczba inicjatyw/działań związanych z wymianą praktyk między jednostkami samorządu terytorialnego	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
Liczba pobrań/odtworzeń dokumentów zawierających informacje sektora publicznego (szt.)	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
Cel strategiczny 3.Rozwinięta gospodarka gminna oraz przedsiębiorczość mieszkańców				
3.1 Poprawa dostępności komunikacyjnej				
Długość dróg gminnych wyremontowanych, przebudowanych, rozbudowanych lub wybudowanych (m)	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
Długość wyremontowanych/wybudowanych chodników (m)	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
Wydatki Gmina na transport i łączność (w rozdziale 60016) - Drogi publiczne gminne	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
3.2 Rozwój nowoczesnego rolnictwa				

Liczba działań informacyjnych gminy w zakresie rozwoju rolnictwa (szt.)	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów sektora przetwórstwa rolno-spożywczego (szt.)	0	↑	Dane własne Gminy CEIDG	Gmina Aleksandrów
3.3 Kreowanie nowoczesnej i konkurencyjnej lokalnej gospodarki pozarolniczej				
Wskaźnik bezrobocia (%)	0	↓	Dane własne Gminy PUP	Gmina Aleksandrów
Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON (szt.)	0	↑	Dane własne Gminy CEIDG	Gmina Aleksandrów
3.4. Kreowanie przyjaznych warunków do przyciągnięcia inwestycji i rozwoju nowych firm				
Liczba udzielonego doradztwa podmiotom gospodarczym	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
Liczba przedsięwzięć ponadlokalnych, w których zaangażowano Gminę Aleksandrów(szt.)	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów
Liczba opracowanych folderów/map/publikacji/broszur/tablic informacyjnych itp., promujących gminę (szt.)	0	↑	Dane własne Gminy	Gmina Aleksandrów

Źródło: Opracowanie własne

Zasady, tryb i metody przeprowadzenia ewaluacji

Ewaluacja zgodnie z definicją to oszacowanie lub ocena dotycząca wartości danego procesu, zjawiska lub obiektu. Ewaluacja jest oddzielnym i uporządkowanym rodzajem badań społeczno-ekonomicznych z odgórnie przyjętymi standardami i metodologią. Przeprowadzana jest w celu oceny jakości i efektów realizowanych działań przewidzianych w Strategii. Ocena taka dokonywana jest w oparciu o określone kryteria.

Ewaluacja nie powinna ograniczać się jedynie do pomiaru efektów realizacji interwencji, ale musi również podejmować próbę ustalenia związków przyczynowo-skutkowych pomiędzy podjętymi przez nas działaniami a osiągniętymi efektami. Można wówczas zweryfikować, czy logika projektu lub programu jest poprawna. W proces ten włączane są podmioty zaangażowane we wdrażanie interwencji lub zainteresowane jej efektami. W ten sposób w pełniejszym zakresie możliwa jest realizacja zasady partnerstwa. Wyniki badań ewaluacyjnych zostaną wykorzystane do jak najlepszego dopasowania realizowanych projektów/inwestycji do rzeczywistych potrzeb społeczności lokalnej oraz efektywnego wydatkowania środków publicznych.

Do prowadzenia okresowych badań ewaluacyjnych Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów do 2030 roku będą wykorzystywane różne rodzaje ewaluacji. Rodzaj ewaluacji zależy od momentu, w którym ewaluacja jest wykonywana w cyklu przygotowywania i realizacji Strategii:

- **ewaluacja ex-ante** (przed rozpoczęciem realizacji Strategii) – ocena dostarcza danych do przygotowania (aktualizacji) Strategii, dzięki wykorzystaniu doświadczeń z wcześniejszych wdrożeń dokumentów strategicznych. Jest prowadzona równolegle do prac nad Strategią, formułując rekomendacje do poszczególnych, kluczowych elementów dokumentu. Tak przeprowadzona ocena zawiera m.in. analizę wpływu dotychczasowych interwencji związanych z rozwojem Gminy Aleksandrów oraz analizę problemów występujących na jej obszarze, analizę zgłaszanych przez interesariuszy rekomendacji i zaleceń co do założeń dokumentu.
- **ewaluacja mid-term** (ocena dokonywana w połowie okresu realizacji Strategii) - badanie ewaluacyjne mid-term zostanie przeprowadzone nie później niż w ciągu roku następującego po zakończeniu połowy okresu realizacji Strategii.
- **ewaluacja on-going** (bieżąca ocena Strategii) Władze Gminy w tym Rada Gminy mogą inicjować bieżącą ocenę Strategii, a jej celem będzie określenie efektywności stosowanych instrumentów i całego systemu wdrażania.
- **ewaluacja ex-post** (po zakończeniu realizacji interwencji) - ocena ex-post będzie służyła do określenia długotrwałych efektów wdrożenia Strategii, w tym relacji wielkości zaangażowanych środków do skuteczności i efektywności podejmowanych działań. Z ewaluacji końcowej wynikać powinny wskazania odnośnie dalszych kierunków polityki w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Aleksandrów oraz wpływu oddziaływań egzogennych i endogennych na jej rozwój. Raport końcowy z wdrażania założeń dokumentu, będzie zawierał m.in. wykaz zrealizowanych działań, analizę

efektywności wydatkowania środków finansowych, analizę osiągniętych rezultatów w ramach podjętych działań (stopień osiągnięcia założonych wskaźników).

Tabela 6. Plan ewaluacji

Rodzaj ewaluacji	Rok przeprowadzenia badania ewaluacyjnego i opracowania raportu								
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Ewaluacja ex-ante	✓								
Ewaluacja mid-term					✓				
Ewaluacja on-going		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Ewaluacja ex-post									✓

Źródło: Opracowanie własne

Najpopularniejszymi kryteriami w procesie ewaluacji są: skuteczność, efektywność, użyteczność, trwałość i trafność. Zastosowanie różnych kryteriów może prowadzić do skrajnie różnych ocen. Przykładowo: projekt może być uznany za skuteczny, ponieważ osiągnął zakładane cele, ale jest nieefektywny, ponieważ zaangażowane zostały nadmierne zasoby, lub nieużyteczny, bo nie zaspokaja potrzeb beneficjentów. Poniżej przedstawiono opis kryteriów ewaluacyjnych:

- skuteczność – ocenia stopień realizacji zakładanych celów w Strategii (czy osiągnięto to, co zaplanowano), skuteczność użytych metod, instytucji oraz wpływ czynników zewnętrznych na ostateczne efekty.
- efektywność - ocenia relację między nakładami, kosztami, zasobami (finansowymi, ludzkimi, administracyjnymi) a osiągniętymi efektami interwencji.
- użyteczność - ocenia całość rzeczywistych efektów wywołanych przez interwencję (zarówno tych planowanych, jak i nieplanowanych, tzw. ubocznych), odnosząc je do wyzwań społeczno-ekonomicznych (często już zmienionych w czasie). W odróżnieniu od kryterium trafności, ocena użyteczności jest prowadzona po zamknięciu interwencji lub w jej końcowej fazie wdrażania.
- trwałość - ocenia ciągłość efektów (przede wszystkim pozytywnych) danej interwencji w perspektywie średnio i długookresowej (a więc po zakończeniu interwencji).
- trafność - ocenia adekwatność planowanych celów interwencji i metod jej wdrażania do problemów i wyzwań społeczno-ekonomicznych, które zostały zidentyfikowane w diagnozie. Analiza tego kryterium jest prowadzona przed rozpoczęciem i w pierwszych fazach wdrażania interwencji.

Tabela 7. Rodzaje kryteriów ewaluacyjnych w odniesieniu do rodzaju ewaluacji

	EWALUACJA EX-ANTE	EWALUACJA ON-GOING	EWALUACJA MID-TERM	EWALUACJA EX-POST
TRAFNOŚĆ				
EFEKTYWNOŚĆ				
SKUTECZNOŚĆ				
UŻYTECZNOŚĆ				
TRWAŁOŚĆ				

Źródło: Opracowanie własne

Zasady i tryb aktualizacji Strategii

Gdy tylko zaistnieje potrzeba Strategia podlega procedurze aktualizacji, która może wynikać ze zmiany uwarunkowań lokalnych, regionalnych, krajowych lub międzynarodowych, pojawienia się nowych problemów i potrzeb lub nowych szans rozwojowych. Potrzeba aktualizacji dokumentu może wynikać z/ze:

- zmiany przepisów prawnych,
- zmiany sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy mającej wpływ na cele Strategii,
- zaplanowanych działań korygujących zidentyfikowanych w ramach procesu monitoringu,
- wniosków i rekomendacji przedstawionych w raporcie końcowym z badań ewaluacyjnych,
- zmian zgłoszonych przez mieszkańców i innych interesariuszy Strategii.

Główną przesłanką dla podjęcia aktualizacji staną się wnioski z prowadzonego monitoringu. Proces aktualizacji jest nierozerwalnie związany z systemem monitoringu i ewaluacji oraz partycypacją społeczną.

Decyzja o aktualizacji dokumentu dokonywana będzie przez Wójta Gminy we współpracy z Zespołem do spraw Wdrażania Strategii. W oparciu o decyzję Wójta określony zostaje sposób przeprowadzenia aktualizacji (w oparciu o własne zasoby lub z udziałem konsultantów zewnętrznych) oraz przygotowany zostaje harmonogram procesu aktualizacji Strategii. W ramach procesu, weryfikacji i aktualizacji poddane mogą zostać:

- zapisy zawarte w części diagnostycznej – poprzez odniesienie się do aktualnych danych statystycznych oraz wyników analiz,
- misja rozwoju Gminy Aleksandrów i jej aktualność w kontekście zmian zachodzących w zakresie zasobów Gminy Aleksandrów i jej otoczenia (powiatu, województwa, kraju),
- cele strategiczne i operacyjne, i ich adekwatność do zweryfikowanej misji,
- kierunki działań.

Projekt zmienionej Strategii Rozwoju ostaje poddany konsultacjom społecznym (minimum 35 dni, są to konsultacje za pośrednictwem strony internetowej oraz spotkanie konsultacyjne). Po uwzględnieniu uwag zgłoszonych podczas konsultacji projekt zmian Strategii zostaje przedstawiony Radzie Gminy. Po akceptacji następuje przyjęcie do realizacji zmienionego dokumentu. Zmiany w dokumencie Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów do 2030 roku dokonywane będą uchwałą Rady Gminy na wniosek Wójta Gminy.

5.4. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Poniższe wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych obejmują zarówno obowiązkowe i fakultatywne plany, programy i inne opracowania Gminy Aleksandrów. Wytyczne określają stopień zgodności istniejących dokumentów z przedmiotową Strategią, jak również dokonują oceny aktualność obowiązujących dokumentów w kontekście zapisów strategii.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Aleksandrów
Podstawa prawna: Dokument przyjęty Uchwałą Nr XXIII/123/17 Rady Gminy Aleksandrów z dnia 20 grudnia 2017 r. w sprawie uchwalenia zmian Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Aleksandrów. Rekomendacje / wnioski: *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Aleksandrów jest zgodne z modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Aleksandrów określonym w Strategii. Dokument Studium wymaga częściowej aktualizacji zapisów – zwłaszcza podrozdziały dotyczące analiz danych statystycznych, które uległy przedawnieniu.*
Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Gminy Aleksandrów
Podstawa prawna: Dokument przyjęty Uchwałą Nr XI/46/03 Rady Gminy Aleksandrów z dnia 11 grudnia 2003 r. Czterokrotnie aktualizowany Uchwałami: • ***Nr IX/42/11 Rady Gminy Aleksandrów z dnia 31 października 2011 r.*** • ***Nr XXII/121/13 Rady Gminy Aleksandrów z dnia 28 czerwca 2013 r.*** • ***Nr IX/52/19 Rady Gminy Aleksandrów z dnia 30 października 2019 r.*** • ***Nr XXXVIII/250/23 Rady Gminy Aleksandrów z dnia 23 marca 2023 r.*** Rekomendacje / wnioski: *Aktualizacja obowiązujących planów dotyczy ewentualnych konsekwencji aktualizacji studium i/lub na nowo zidentyfikowanych terenach służących działaniom prowadzącym do zwiększenia i wykorzystania potencjału gospodarczego i rekreacyjnego Gminy oraz rozbudowy jej infrastruktury w wyniku prowadzenia działań zapisanych w Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów.*
Roczny program współpracy Gminy Aleksandrów z organizacjami pozarządowymi i podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2022 rok
Podstawa prawna: Dokument przyjęty Uchwałą Nr XXV/163/21 Rady Gminy Aleksandrów z dnia 27 października 2021 r. w sprawie Programu współpracy Gminy Aleksandrów z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2022 rok. Rekomendacje / wnioski: *Program przyjmowany corocznie. Brak rekomendacji.*
Program Ochrony Środowiska dla Gminy Aleksandrów na lata 2009

– 2012 z perspektywą do roku 2016
Podstawa prawna: Dokument przyjęty Uchwałą Nr IV/22/11 Rady Gminy Aleksandrów z dnia 24 marca 2011 roku w sprawie „Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Aleksandrów” Rekomendacje / wnioski: ***Program nieaktualny,*** *lecz zgodny z zapisami Strategii i je uszczegóławiający. Ewentualnej aktualizacji Programu wymaga część dotycząca stanu infrastruktury.*
Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terenie Gminy Aleksandrów
Podstawa prawna: Dokument przyjęty Uchwałą Nr IV/24/11 Rady Gminy Aleksandrów z dnia 24 marca 2011 r. w sprawie przyjęcia „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terenie Gminy Aleksandrów". Rekomendacje / wnioski: ***Program aktualny,*** *zgodny z założeniami Strategii.*
Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Aleksandrów.
Podstawa prawna: Dokument przyjęty Uchwałą Nr X/49/16 Rady Gminy Aleksandrów z dnia 16 lutego 2016 r. w sprawie przyjęcia Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Aleksandrów. Rekomendacje / wnioski: ***Plan nieaktualny****, lecz zgodny z założeniami Strategii.*
Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Aleksandrów na lata 2018 - 2025
Podstawa prawna: Dokument przyjęty Uchwałą Nr XI/70/2019 Rady Gminy Aleksandrów z dnia 20 grudnia 2019 r. w sprawie Aktualizacji Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Aleksandrów na lata 2018 – 2025 Rekomendacje / wnioski: ***Program aktualny****, zgodny z zapisami Strategii i je uszczegóławiający.*
Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Aleksandrów na lata 2023 – 2025
Podstawa prawna: Dokument przyjęty Uchwałą Nr XXXVIII/260/23 Rady Gminy Aleksandrów z dnia 23 marca 2023 r. w sprawie Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Aleksandrów na lata 2023 – 2025 Rekomendacje / wnioski: ***Dokument aktualny****, zgodny z zapisami Strategii i je uszczegóławiający.*
Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021 – 2025
Podstawa prawna: Dokument przyjęty Uchwałą Nr XVIII/120/20 Rady Gminy Aleksandrów z dnia 22 grudnia 2020 r. w sprawie Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021 – 2025 Rekomendacje / wnioski: ***Dokument aktualny****, zgodny z zapisami Strategii i je uszczegóławiający*.

Źródło: Opracowanie własne

6. ZGODNOŚĆ STRATEGII Z INNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI

Strategia Rozwoju Gminy Aleksandrów do 2030 roku została przygotowana z uwzględnieniem założeń strategicznych polityki państwa i regionu, a także uwarunkowań członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Poniżej omówiono komplementarność z najważniejszymi dokumentami z ww. poziomów. Punktem odniesienia dla niniejszej Strategii są również, wskazane wcześniej, obszary strategicznej interwencji, które znajdują się w Strategii Rozwoju Województwa.

Strategia Rozwoju pełni zasadnicze funkcje:

- prezentuje kierunki rozwoju Gminy Aleksandrów, jego społeczeństwa i gospodarki, a także jest istotnym materiałem informacyjnym w komunikacji z interesariuszami wewnętrznymi i zewnętrznymi;
- jako perspektywiczny plan działania stanowi podstawę lepszego zarządzania przez administrację samorządową - sformułowanie misji, wizji i celów strategicznych daje możliwość ustalenia kierunków działań;
- stanowi podstawę do zarządzania określonymi zasobami materialnymi i finansowymi, co daje szansę na trafne wydatkowanie środków własnych, a także ubieganie się o środki krajowe oraz pomocowe Unii Europejskiej i międzynarodowych instytucji finansowych.

6.1. Zgodność z dokumentami wyższego rzędu

Wyznaczona wizja rozwoju Gminy Aleksandrów, która zostanie osiągnięta w wyniku realizacji celów i kierunków interwencji, jest spójna z głównymi celami dokumentów, zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym.

	Cel 1. Zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i adaptacja do zmian klimatu	Cel 2. Poprawa dostępności i jakości usług społecznych dostosowanych do potrzeb mieszkańców	Cel 3. Rozwinięta gospodarka gminna oraz przedsiębiorczość mieszkańców
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)			
Cel 1. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną.			✓

Cel 2. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.	✓	✓	✓
Cel 3. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu		✓	
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030			
Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym	✓	✓	✓
Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	✓	✓	✓
Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie		✓	
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030			
Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności	✓	✓	✓
Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów	✓	✓	✓
Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej			✓
Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski	✓		
Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa	✓		
Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego	✓		
Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju			
Obszar konkurencyjności i innowacyjności gospodarki (modernizacji) ***Nastawiony na zbudowanie nowych przewag konkurencyjnych Polski opartych o wzrost KI (wzrost kapitału ludzkiego, społecznego, relacyjnego, strukturalnego) i wykorzystanie impetu cyfrowego, co daje w efekcie większą konkurencyjność***	✓	✓	
Obszar równoważenia potencjału rozwojowego regionów (dyfuzji) ***Zgodnie z zasadami rozbudzania potencjału***		✓	✓

rozwojowego odpowiednich obszarów mechanizmami dyfuzji i absorbcji oraz polityką spójności społecznej, co daje w efekcie zwiększenie potencjału konkurencyjności Polski			
Obszar efektywności i sprawności państwa (efektywności) ***Usprawniający funkcje przyjaznego i pomocnego państwa (nie nadodpowiedzialnego) działającego efektywnie w kluczowych obszarach interwencji***		✓	

Źródło: Opracowanie własne

6.2. Zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku i wyznaczonymi obszarami strategicznej interwencji

Gmina Aleksandrów zgodnie z założeniami dokumentu Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku zlokalizowana jest w granicach Obszaru Strategicznej Interwencji Roztocze. Swoim zasięgiem OSI obejmuje południową część województwa lubelskiego. Charakterystyką tego obszaru jest wysoka lesistość, duży udział obszarów objętych różnymi formami ochrony przyrody, wysokie walory krajoznawcze, zidentyfikowane zasoby uzdrowiskowe oraz wysoki potencjał turystyczny. Priorytetem rozwoju jest społeczno-gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego Roztocza i Puszczy Solskiej. W Strategii przedstawiono najważniejsze kierunki interwencji OSI Roztocze, do których należą:

1.1 Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych:

- Rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej jako istotnego elementu regionalnej oferty turystycznej oraz ważnego czynnika poprawy ekonomicznej gospodarstw rolnych;

2.1 Zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej:

- Poprawa regionalnych i międzyregionalnych powiązań komunikacyjnych z uwzględnieniem szkieletowego układu dróg ekspresowych (S19, S17 i S12) oraz planowanej autostrady A2, w tym budowa obwodnic miast;
- Poprawa regionalnych i międzyregionalnych połączeń kolejowych z uwzględnieniem Programu Kolejowego CPK Centralny Port Komunikacyjny;

2.4 Ochrona walorów środowiska:

- Ochrona wartości przyrodniczych, w tym krajobrazu, siedlisk i bioróżnorodności;

3.3 Promocja i rozwój usług prozdrowotnych, uzdrowiskowych oraz gospodarki senioralnej:

- Rozwój funkcji i bazy lecznictwa uzdrowiskowego na obszarach występowania naturalnych warunków i czynników leczniczych;

3.4 Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu:

- Kreowanie i rozwijanie oferty ośrodków łączących funkcje edukacyjne, kulturalne i rekreacyjne, wykorzystujących nowe trendy w turystyce;
- Rozwijanie produktów i oferty wydarzeń wykorzystujących unikalne zasoby lokalne (np. kuchnię, wydarzenia historyczne, tradycje, materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, walory środowiskowe, wydarzenia związane z przejawami współczesnej twórczości artystycznej, wydarzenia sportowe);
- Organizacja punktów usług i obsługi turystycznej dla turystyki zmotoryzowanej (np. caravanning, turystyka motocyklowa);
- Rozwój infrastruktury sprzyjającej tworzeniu zróżnicowanej oferty opartej o różne formy turystyki (np. kajakową, rowerową, nordic walking, konną, kulturową, historyczną, przyrodniczą, kulinarną itp.);
- Wspieranie rozwoju przemysłów kreatywnych oraz przemysłów kultury, przedsiębiorczości bazującej na lokalnych zasobach, dziedzictwie kulturowym i usługach edukacyjnych;
- Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego, poprzez rozwijanie funkcji użytkowej obiektów kulturowych;

4.4 Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej:

- Wspieranie działań i współpraca z właściwymi podmiotami na rzecz realizacji inwestycji sprzyjających pogłębianiu kontaktów międzyregionalnych, w tym w zakresie infrastruktury granicznej (budowa i rozbudowa przejść granicznych oraz dostosowanie ich do obsługi ruchu turystycznego) oraz poprawiającej dostępność do przejść granicznych (drogi, linie kolejowe, parkingi buforowe, lotnisko, infrastruktura turystyczna);
- Wspieranie działań na rzecz ochrony zasobów przyrodniczych na obszarach przygranicznych oraz rozwój zintegrowanej turystyki transgranicznej.

Ryc. 15. Subregionie Obszary Strategicznej Interwencji i lokalizacja Gminy Aleksandrów

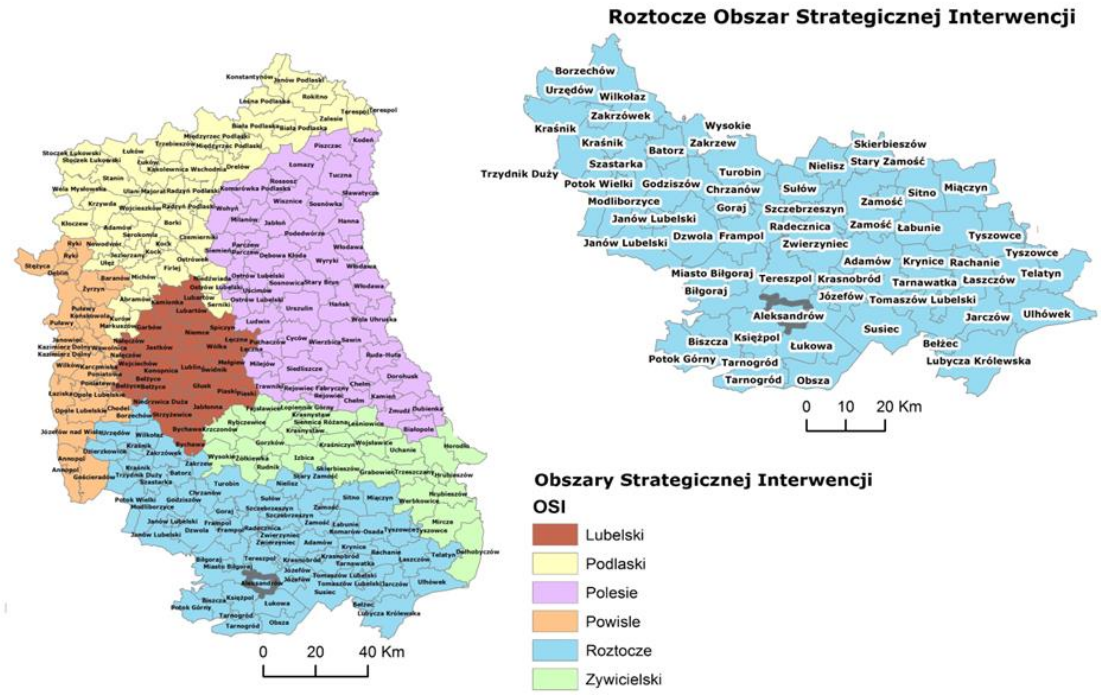

Źródło: Opracowanie własne

Wskazane powyżej kierunki inwestycji znalazły odzwierciedlenie w celach i kierunkach rozwoju Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów do 2030 roku.

Poniższa tabela przedstawia zależności między celami Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów do 2030 roku, a celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r.

Tabela 8. Zależności między celami Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów do 2030 roku, a celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r.			
Cele strategiczne SRWL 2030	**1. Zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych |i adaptacja do zmian klimatu**	**2. Poprawa dostępności i jakości usług społecznych dostosowanych do potrzeb mieszkańców**	**3. Rozwinięta gospodarka gminna oraz przedsiębiorczość mieszkańców**
SEKTOR ROLNO-SPOŻYWCZY *Kształtowanie strategicznych zasobów rolnych*	✓		✓
PRZESTRZEŃ *Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych*	✓	✓	✓
GOSPODARKA *Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu*		✓	✓
SPOŁECZEŃSTWO *Wzmacnianie kapitału społecznego*	✓	✓	

Źródło: Opracowanie własne

6.3. Zgodność z dokumentami Gminy Aleksandrów

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Aleksandrów			
Cele planu	**1. Zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i adaptacja do zmian klimatu**	**2. Poprawa dostępności i jakości usług społecznych dostosowanych do potrzeb mieszkańców**	**3. Rozwinięta gospodarka gminna oraz przedsiębiorczość mieszkańców**
1. Rozwój niskoemisyjnych źródeł energii	✓		
2. Poprawa efektywności energetycznej	✓		
3. Poprawa efektywności gospodarowania surowcami i materiałami	✓		
4. Rozwój i wykorzystanie technologii niskoemisyjnych	✓		
5. Zapobieganie powstawaniu oraz poprawa efektywności gospodarowania odpadami	✓		
6. Promocja nowych wzorców konsumpcji	✓		
Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Aleksandrów na lata 2023 – 2025			
Cele programu	**1. Zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i adaptacja do zmian klimatu**	**2. Poprawa dostępności i jakości usług społecznych dostosowanych do potrzeb mieszkańców**	**3. Rozwinięta gospodarka gminna oraz przedsiębiorczość mieszkańców**
1. Zabezpieczenie podstawowych potrzeb socjalno-bytowych rodziny		✓	
2. Wsparcie rodzin z dziećmi w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych		✓	
3. Zapobieganie pogłębianiu się dysfunkcji w rodzinach		✓	
4. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej		✓	
Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021 – 2025			
Cele programu	**1. Zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i adaptacja do zmian klimatu**	**2. Poprawa dostępności i jakości usług społecznych dostosowanych do potrzeb mieszkańców**	**3. Rozwinięta gospodarka gminna oraz przedsiębiorczość mieszkańców**
1. Diagnoza skali potrzeb i problemów rodzin oraz zapobieganie sytuacjom kryzysowym w rodzinach		✓	
2. Ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Aleksandrów. Pomoc		✓	

ofiarom przemocy.			
3. Zwiększenie świadomości mieszkańców Gminy Aleksandrów na temat zjawiska przemocy w rodzinie.		✓	
4. Zwiększenie skuteczności oddziaływania wobec sprawców przemocy w rodzinie.		✓	
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Aleksandrów na lata 2018 - 2025			
Cele Strategii	1. Zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i adaptacja do zmian klimatu	2. Poprawa dostępności i jakości usług społecznych dostosowanych do potrzeb mieszkańców	3. Rozwinięta gospodarka gminna oraz przedsiębiorczość mieszkańców
1. Wzmocnienie podstawowych funkcji rodziny oraz poprawa sytuacji rodzin wymagających wsparcia		✓	
2. Wyrównywanie szans rozwojowych dzieci i młodzieży		✓	
3. Zwiększenie wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych z Gminy Aleksandrów		✓	
4. Przeciwdziałanie długotrwałemu wykluczeniu społecznemu		✓	✓
Program Ochrony Środowiska dla Gminy Aleksandrów na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016			
Cel Programu	1. Zrównoważone wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i adaptacja do zmian klimatu	2. Poprawa dostępności i jakości usług społecznych dostosowanych do potrzeb mieszkańców	3. Rozwinięta gospodarka gminna oraz przedsiębiorczość mieszkańców
Zaplanowanie działań w kierunku poprawy stanu środowiska przyrodniczego Gminy Aleksandrów, żeby nie kolidowały one z warunkami rozwoju gospodarczego, a wręcz wspierały ten rozwój	✓		✓

7. SPIS RYCIN, TABEL I WYKRESÓW

SPIS RYCIN

Ryc. 1. Położenie Gminy Aleksandrów na tle kraju, województwa i powiatu 6
Ryc. 2. Schemat celów strategicznych i operacyjnych Gminy Aleksandrów 34
Ryc. 3. Uwarunkowania rozwoju wpływające na model funkcjonalno-przestrzenny Gminy Aleksandrów 62
Ryc. 4. Uwarunkowania środowiska przyrodniczego w modelu funkcjonalno-przestrzennym Gminy Aleksandrów 64
Ryc. 5. Uwarunkowania środowiska kulturowego oraz turystyki w modelu funkcjonalno-przestrzennym Gminy Aleksandrów 66
Ryc. 6. Podział administracyjny Gminy Aleksandrów 67
Ryc. 7. Miejscowości w Gminie Aleksandrów 68
Ryc. 8. Trendy demograficzne na poziomie sołectw w Gminie Aleksandrów 69
Ryc. 9. Sieć komunikacyjna na terenie Gminy Aleksandrów 70
Ryc. 10. Użytkowanie terenu w Gminie Aleksandrów 72
Ryc. 11. Model funkcjonalno-przestrzenny Gminy Aleksandrów 74
Ryc. 12. Zamierzenia rozwojowe planowane na podstawie modelu funkcjonalno-przestrzennego 76
Ryc. 13. Subregionalne Obszary Strategicznej Interwencji 84
Ryc. 14. Podmioty biorące udział w procesie monitorowania i ewaluacji realizacji Strategii 95
Ryc. 15. Subregionie Obszary Strategicznej Interwencji i lokalizacja Gminy Aleksandrów .. 111

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Liczba ludności w Gminie Aleksandrów w latach 2009-2019 7
Wykres 2. Ludność według płci i wieku w Gminie Aleksandrów w 2019 roku 8
Wykres 3. Prognoza liczby ludności do 2030 roku w Gminie Aleksandrów 9
Wykres 4. Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców 10
Wykres 5. Dzieci w wieku przedszkolnym i objęte wychowaniem przedszkolnym 11
Wykres 6. Liczba prywatnych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych funkcjonujących w Gminie Aleksandrów 13
Wykres 7. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m^2 15

Wykres 8. Pracujący w gminie wg płci 16
Wykres 9. Bezrobocie na terenie Gminy Aleksandrów w latach 2018-2020 17
Wykres 10. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanej do rejestru REGON 17
Wykres 11. Wskaźnik pracujący na 1000 ludności w Gminie Aleksandrów 19
Wykres 12. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności 22
Wykres 13. Wskaźnik syntetyczny: Lokalne środowisko przyrodnicze dla Gminy Aleksandrów i gmin z grupy porównawczej 24
Wykres 14. Wskaźnik syntetyczny: Ład i struktura przestrzenna obszaru dla Gminy Aleksandrów i gmin z grupy porównawczej 26

SPIS TABEL

Tabela 1. Wskaźnik saldo migracji i przyrost naturalny w Gminie Aleksandrów 7
Tabela 2. Charakterystyka zasobów mieszkaniowych Gminy Aleksandrów 14
Tabela 3. Liczba interwencji podejmowanych przez jednostki OSP w 2020 roku na terenie Gminy Aleksandrów 15
Tabela 4. Dochody własne, wydatki majątkowe na 1 mieszkańca, udział subwencji z budżetu państwa w dochodzie 92
Tabela 5. Wskaźniki monitoringowe Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów do 2030 roku 97
Tabela 6. Plan ewaluacji 103
Tabela 7. Rodzaje kryteriów ewaluacyjnych w odniesieniu do rodzaju ewaluacji 104
Tabela 8. Zależności między celami Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów do 2030 roku, a celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r. 111

8. ZAŁĄCZNIKI